

Programmabegroting 2017 Meerjarenperspectief 2018-2020

Gemeente Alblasterdam

Vastgesteld door het college van burgemeester en wethouders
d.d. 11 oktober 2016

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Financiële begroting	4
Hoofdstuk 1 Van Perspectiefnota naar begroting	5
Hoofdstuk 2 Overzicht van baten en lasten	14
Hoofdstuk 3 Uiteenzetting van de financiële positie	19
Beleidsbegroting	21
Hoofdstuk 4 Programmaplan	22
Programma 1: Samenleven in Alblasserdam	23
Programma 2: Actief in Alblasserdam	34
Programma 3: (Be)leef in Alblasserdam	41
Programma 4: Besturen in Alblasserdam	54
Programma 5: Solide financieel beleid	59
Hoofdstuk 5 Paragrafen	63
1. Paragraaf lokale heffingen	63
2. Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing	68
3. Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen	73
4. Paragraaf financiering	77
5. Paragraaf bedrijfsvoering	85
6. Paragraaf verbonden partijen	90
7. Paragraaf grondbeleid	94
Bijlagen	101
Bijlage 1 Indicatoren Samenlevingsagenda en verplichte indicatoren BBV	102
Bijlage 2 Investeringsplan 2017-2020	108
Bijlage 3 Staat van reserves en voorzieningen	110
Bijlage 4 Overzicht budgetten voor ambities Samenlevingsagenda 'Samen doen'	111
Bijlage 5 Overzicht taakvelden	112
Bijlage 6 Nieuwe systematiek beheer openbare ruimte: typen activa en levensduren	113

Inleiding

Voor u ligt de begroting 2017. De plannen voor deze collegeperiode zijn uitgezet in de Samenlevingsagenda 'Samen Doen'. In deze begroting zijn de plannen uit de Samenlevingsagenda voor het jaar 2017 uitgewerkt. De financiële contouren uit de Perspectiefnota 2017 met het motto 'Ambities financieel vertaald: inkleuren en kiezen' en de financiële vertaling van de beleidsvoornemens 2017 zijn verwerkt in de Begroting 2017.

Investeren en ambities waarmaken

In de Begroting 2017 hebben wij financiële ruimte gevonden om de ambities uit de Samenlevingsagenda 'Samen doen' waar te maken én om de woonlasten voor inwoners van Alblasserdam te verlagen: de onroerende-zaakbelasting wordt in 2017 met 1% verlaagd.

In deze collegeperiode zijn financiële middelen vrijgemaakt voor de ambities uit de Samenlevingsagenda 'Samen doen' oplopend tot een budget van € 1,3 miljoen per jaar. De gemeente investeert de komende jaren ruim € 10 miljoen in grote projecten uit de Samenlevingsagenda. Na een periode van visies vormen en plannen maken, start de gemeente in 2017 met de uitvoering van grote projecten zoals Raadhuis(plein), Scheldeplein en Lammetjeswiel. Het college wil zorgvernieuwing lokaal tot stand brengen. Met innovatieve projecten helpen we mensen preventief zodat ze niet in duurdere zorg terecht komen. Wij geven verder vorm aan meedoen in de buurt en de wijk, door initiatieven als een dorpsambassade en broedplaatsen in de wijk verder te brengen en ondersteunen spontane initiatieven en behoeftes uit de samenleving. De gemeente zet in op verbeteren van de veiligheid, en daarmee het welzijn van de inwoners. In 2017 en 2018 is ook geld beschikbaar voor de innovatieve projecten en maatregelen die nog volgen uit de actieplannen luchtkwaliteit en duurzaamheid.

De investeringen zijn onder meer mogelijk door een hogere financiële bijdrage van het Rijk. Voor vervangingen in de openbare ruimte hanteren wij verplicht een andere financiële techniek. De in het verleden zorgvuldig opgebouwde 'spaarpot' zetten wij in om toekomstige 'pieken' in de lasten op te vangen. Daardoor leggen wij geen 'rekening' neer bij toekomstige generaties.

Solide financiële positie

De ambities voor het dorp maken wij waar binnen een structureel sluitend meerjarenperspectief. Het weerstandsvermogen is de komende jaren gunstig. Financiële tegenvallers kunnen wij uitstekend opvangen. De schuldpositie werd in de PPN 2017 nog als gunstig ingeschat. De financiering van de investeringen leidt tot een toename van de schulden in 2017 en 2018 en heeft als gevolg dat de schuldpositie in de jaren 2017 t/m 2020 conform de door de raad voor deze collegeperiode vastgestelde normering classificeert als 'neutraal'.

Wij blijven werken aan een cultuur waarin permanent ruimte is voor innovatie, vernieuwing en continu creëren van extra ruimte voor uitvoering van de Samenlevingsagenda.

Ten slotte

De Samenlevingsagenda is niet af. De komende jaren blijft het college in gesprek met inwoners, bedrijven, partners en gemeenteraad over verdere doorontwikkeling van de samenlevingsagenda: Samen doen!

Financiële begroting

Hoofdstuk 1 Van Perspectiefnota naar begroting

De uitgangshouding vanuit de Perspectiefnota 2017

In de Perspectiefnota (PPN) 2017 'Ambities financieel vertaald: inkleuren en kiezen' zijn de eerste financiële contouren van 2017-2020 weergegeven. Uit de PPN2017 blijkt dat de gemeente meer geld van het Rijk krijgt uit het gemeentefonds, maar dat deze extra middelen nog niet genoeg zijn om alle ambities voor het dorp te kunnen realiseren. De PPN2017 laat zien dat de kosten in de jaren 2017 tot en met 2020 nog hoger zijn dan de opbrengsten. Om in november een structureel sluitende begroting vast te stellen, zal de gemeente keuzes moeten maken. In deze begroting worden die keuzes aan de gemeenteraad voorgelegd.

De Perspectiefnota 2017 gaf het volgende beeld:

Bedragen x € 1.000 -/- = nadelig	2017	2018	2019	2020
Geraamd resultaat PPN 2017	-/- 128	-/- 41	-/- 224	-/- 395
Geraamd "structureel" resultaat PPN 2017	-/- 128	-/- 41	-/- 224	-/- 395

Veranderingen ten opzichte van de Perspectiefnota 2017

In deze begroting is een financiële vertaling opgenomen van de Samenlevingsagenda voor 2017 en is het financieel perspectief voor 2018-2020 weergegeven. Het college streeft ernaar de ambities uit de Samenlevingsagenda waar te maken binnen een structureel sluitende meerjarenbegroting. Daarbij wordt het coalitieakkoord gevolgd, waarbij is afgesproken dat voor de woonlasten als totaal een 0-lijn wordt gehanteerd en dat wij streven naar lastenverlichting voor inwoners en bedrijven. Wij maken hierop alleen een uitzondering als het vangnet in het sociale domein in het gedrang komt.

In de afgelopen periode is gezocht naar structurele financiële ruimte om dit te kunnen realiseren. Hierbij is rekening gehouden met de opmerkingen en suggesties van de raad tijdens de algemene beschouwingen over de PPN2017. Het college heeft de ruimte gekregen om met voorstellen te komen voor een structureel sluitende begroting 2017. De verschillende fracties hebben vooral richting gegeven door onderwerpen te benoemen die prioriteit dienen te krijgen, zoals (mantel)zorg, het beheer van de openbare ruimte, sport en evenementen. Een enkele fractie heeft aangegeven dat de maatregelen uit het actieplan luchtkwaliteit en duurzaamheid doorgeschoven mogen worden als deze nu nog niet kunnen worden bekostigd. Verder is de suggestie meegegeven om het positief saldo uit de jaarrekening 2015 (deels) in te zetten voor innovatieve projecten in het sociaal domein en is de vraag gesteld of en wanneer het mogelijk is een gebaar naar inwoners en bedrijven te maken in de vorm van lastenverlichting.

Wij presenteren een 'structureel sluitende begroting' voor de periode 2017-2020. De financiële ruimte is ontstaan door voordelen bij de gemeenschappelijke regelingen, een hogere algemene uitkering van het Rijk en voordelen als gevolg van een aantal verplichte wijzigingen in de financiële techniek (nieuwe systematiek vervangingen openbare ruimte en de renteomslag). In deze begroting 2017 worden ten opzichte van de PPN2017 geen nieuwe 'besparingen' voorgesteld. Wel blijft het college kritisch op en in gesprek over kostenefficiëntie en kostendekkendheid bij verbonden partijen.

Het financiële meerjarenoverzicht ziet er als volgt uit:

Bedragen x € 1.000 -/ = nadelig	2017	2018	2019	2020
Geraamd resultaat PPN 2017	-/- 128	-/- 41	-/- 224	-/- 395
(Autonome) ontwikkelingen	-/- 96	328	169	195
Vernieuwing Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)	397	162	423	481
Ruimte voor ambities	-	-	-	-
Samenlevingsagenda	-/- 168	-/- 446	-/- 279	-/- 278
Totaal mutaties	133	44	313	394
Geraamd resultaat	5	3	89	3

Voor een goed beeld van het financieel meerjarenperspectief is naast het geraamd resultaat ook inzicht nodig in het onderscheid tussen incidenteel en structureel resultaat. Het structureel resultaat geeft aan of er sprake is van een 'structureel sluitende begroting'.

Bedragen x € 1.000 -/ = nadelig	2017	2018	2019	2020
Geraamd resultaat	5	3	89	3
Af: Incidenteel geraamd resultaat	-/- 80	-/- 320	-	-
Geraamd 'structureel' resultaat	85	323	89	3

De belangrijkste veranderingen ten opzichte van de Perspectiefnota 2017 worden hierna toegelicht.

Autonome ontwikkelingen

Bedragen x € 1.000 -/ = nadelig	2017	2018	2019	2020
Gemeenschappelijke regelingen	-/- 212	188	185	185
Algemene uitkering	149	196	42	-/- 53
Overige autonome ontwikkelingen	-/- 33	-/- 56	-/- 58	63
Totaal autonome ontwikkelingen	-/- 96	328	169	195

Gemeenschappelijke regelingen

De Gemeenschappelijke Regeling Drechtsteden (GRD) heeft voor inkomensondersteuning in de primaire begroting 2017 een aanvullende gemeentelijke bijdrage in het verwachte tekort voor 2017 opgenomen. Het aandeel voor de gemeente Alblasserdam is € 235.000. Uit de begroting van de GRD blijkt dat er nog kansen zijn dat dit tekort lager zal uitvallen. Voor de jaren 2018 en verder is nog geen aanvullende gemeentelijke bijdrage voor een mogelijk tekort op de rijksbijdrage voor inkomensondersteuning opgenomen. In de geactualiseerde begroting 2017 van de GRD zal een nieuwe verdeelsleutel voor de ICT kosten worden toegepast. De kosten van ICT zullen worden verdeeld op grond van het aantal fte, zodat de verdeelsleutel enerzijds recht doet aan de mate van gebruik en anderzijds qua beïnvloedbaarheid van de fte's (de sleutel zelf) beter aansluit op de beïnvloedbaarheid van de ICT kosten. Het voordeel voor Alblasserdam bedraagt € 238.000 structureel vanaf 2018. In 2017 worden nadeel gemeenten nog gecompenseerd. In 2017 realiseert Alblasserdam 25% van het voordeel.

De Drechttraad heeft het voorstel voor de nieuwe systematiek Trap op Trap af verworpen. Hierdoor is de oude systematiek Trap op Trap af weer van toepassing. De taakstelling voor Trap op Trap af is geactualiseerd op grond van de mei-circulaire 2016, waardoor de taakstelling voor 2018 en verder is verlaagd met 1,2% naar 6,5% (€ 4,3 miljoen). Voor Alblasserdam is het nadelig effect € 41.000 structureel vanaf 2018.

Voor de gemeenschappelijke regelingen zijn verder de effecten uit de primaire begrotingen 2017 (inclusief structurele effecten uit de laatste bestuursrapportages 2016) verwerkt.

Algemene uitkering

De effecten van de mei-circulaire 2016 zijn verwerkt in de begroting 2017.

De belangrijkste overige autonome ontwikkelingen betreft de structurele (overige) effecten uit de 2^e bestuursrapportage 2016, de aanpassingen als gevolg van loonramingen en kostenverdeling en een correctie op het beginsaldo van het jaar 2020 van € 112.000 (voordelig). Tot slot is rekening gehouden met een verhoging van kosten voor de opvang van zwerfdieren.

Vernieuwing Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

In 2014 heeft een door de VNG ingestelde adviescommissie een rapport uitgebracht over de vernieuwing van het BBV. In 2015 zijn de adviezen uitgewerkt en de voorgestelde benodigde wijzigingen gepubliceerd. Dit heeft geleid tot een wijzigingsbesluit vernieuwing BBV dat op 17 maart 2016 is gepubliceerd. De wetswijziging is van toepassing vanaf begrotingsjaar 2017. Daarnaast publiceert de commissie BBV regelmatig vragen en antwoorden.

De belangrijkste wijzigingen met financiële impact op de begroting 2017 betreffen:

- Toerekening van rente;
- Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut.

Voor deze onderwerpen zijn waarderingsgrondslagen aangepast dan wel inschattingen aangepast. Deze aanpassingen hebben de volgende financiële effecten op de begroting 2017 en het meerjarenperspectief 2018-2020:

Bedragen x € 1.000 -/ = nadelig	2017	2018	2019	2020
Renteomslag van 4,5% naar 2,0%	-/- 385	-/- 380	-/- 374	-/- 368
Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut:				
- nieuwe systematiek vervangingen openbare ruimte	1.089	922	846	771
- effect actualisatie investeringsplan 2017 e.v.	19	-/- 85	211	243
- aanpassing doel reserve kapitaallasten	-/- 316	-/- 285	-/- 250	-/- 155
Onvoorzien	-/- 10	-/- 10	-/- 10	-/- 10
Totaal wijzigingen waarderingsgrondslagen	397	162	423	481

Renteomslag van 4,5% naar 2,0%

Vanaf de begroting 2017 moet de gemeente de huidige rekenrente van 4,5% aanpassen. De nieuwe rekenrente vanaf 2017 is gebaseerd op de werkelijke huidige rentekosten. Voor de producten reiniging, riolering en begraven betekent dit dat er voordeel ontstaat, omdat daar minder rentekosten aan mogen worden toegerekend. Voordelen op deze producten worden verrekend op de bijbehorende bestemmingsreserves en komen niet ten gunste van het algemene exploitatiesaldo.

Dit heeft wel een lager rente resultaat tot gevolg, die wel ten laste komt van het algemene exploitatiesaldo. Het nadeel op de exploitatie bedraagt structureel circa € 380.000 per jaar. In de Perspectiefnota 2017 was dit nog niet financieel verwerkt maar als risico benoemd en ingeschat op € 340.000 (op grond van een indicatieve rente van 2,25%). De interne rekenrente in de begroting 2017 bedraagt 2,0%.

Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut

Voor het beheer van de openbare ruimte is een voorziening groot onderhoud ingesteld. In de huidige praktijk wordt de gehele openbare ruimte (van gevel tot gevel) in Alblasserdam gezien als één actief. De vervanging van onderdelen van dit actief, bijvoorbeeld de vervanging van een weg, de openbare verlichting en/of het openbaar groen wordt gezien als uitgaven bedoeld om de openbare ruimte (als afzonderlijk actief) in stand te houden. Recente aanscherpingen in de verslaggevingsrichtlijnen staan het samenvoegen van voorzieningen groot onderhoud voor verschillende kapitaalgoederen, zoals wegen, groen, openbare verlichting, bruggen etc. tot één voorziening groot onderhoud openbare ruimte (als ware de openbare ruimte één actief) niet meer toe.

Vervangingen van wegen, groen, openbare verlichting, bruggen etc. kan niet meer worden gezien als groot onderhoud aan het actief 'openbare ruimte'. Vervangingen van deze afzonderlijke typen activa moeten op grond van het BBV worden geactiveerd en afgeschreven. In de jaarrekening 2016 zal hiervoor een stelselwijziging worden toegepast. Uitgangspunten van de nieuwe systematiek zijn:

- Vervangingen van wegen, groen, openbare verlichting, recreatievoorziening in de openbare ruimte e.d. met ingang van 1 januari 2016, met terugwerkende kracht, 'activeren en afschrijven';
- Hanteren van een minimumbedrag voor activeren van €25.000 (huidige minimumbedrag was € 10.000). Voor kleinere vervangingen (die in de huidige systematiek ten laste van de voorzieningen werden gebracht) wordt een jaarlijks exploitatiebudget in de begroting opgenomen;
- Voor baggeren instellen van een voorziening groot onderhoud. Dit wordt op grond van verslaggevingsvoorschriften aangemerkt als groot onderhoud.

Het effect van de stelselwijziging is dat de jaarlijkse storting in de voorziening onderhoud vervalt voor de activa die in de nieuwe systematiek worden geactiveerd. De kapitaallasten van de nieuwe investeringen zullen in de komende 60 jaar oplopen tot het langjarig gemiddelde. Het voordeel van netto € 1.089.000 loopt in deze periode terug door de verdere opbouw van de kapitaallasten. Naast dit voordeel vanwege de gewijzigde systematiek is het investeringsplan 2017 geactualiseerd ten opzichte van de begroting 2016.

Voor een solide financieel beleid is het van belang dat toekomstige 'pieken' in de kapitaallasten, wegens relatief veel vervangingen in een kortere periode, opgevangen kunnen worden binnen een structureel sluitende begroting. In de huidige systematiek dekken wij de kapitaallasten van enkele specifieke activa, zoals Landvast, deels uit een reserve kapitaallasten. De beschikbare reserves zullen wij in de toekomst inzetten om 'pieken' in de kapitaallasten voor het instandhouden van het voorzieningenniveau in Alblasserdam op te vangen. De 'bijdrage uit deze reserve' vervalt dan ook in de begroting 2017. In de eerste jaren is vanwege het 'opnieuw' opbouwen van kapitaallasten geen sprake van een piek en dus nog geen bijdrage uit de reserve nodig.

De uitgangspunten van deze nieuwe systematiek zullen in detail worden uitgewerkt in een nieuwe nota activering en afschrijving. In de paragraaf kapitaalgoederen is een doorkijk opgenomen van de financiële effecten van deze stelselwijziging voor de komende 10-20 jaar.

Onvoorzien

Op grond van het BBV is een post onvoorzien verplicht. In de begroting 2016 was een structureel budget Ruimte voor de Samenlevingsagenda van € 220.000 beschikbaar op het product onvoorzien (programma Solide financieel beleid). In de begroting 2017 is geen structurele ruimte beschikbaar op het product onvoorzien, maar is alleen een incidenteel budget Ruimte voor de Samenlevingsagenda beschikbaar in de jaren 2017 en 2018. Door in de begroting 2017 een structurele post onvoorzien op te nemen van € 10.000 voldoen wij aan deze verplichting uit het BBV.

Ruimte voor ambities

In de Perspectiefnota 2017 heeft het college aangegeven de 'extra' financiële ruimte voor de ambities te kunnen vinden langs de lijn van nieuw voor oud door:

- Versterking van de Samenlevingsagenda;
- Kritisch te (blijven) kijken naar de activiteiten die niet bijdragen aan de Samenlevingsagenda en keuzes te maken welke van deze activiteiten wij niet meer uitvoeren;
- Kritisch te (blijven) kijken welke activiteiten mogelijk tegen minder kosten kunnen worden uitgevoerd en kritisch te blijven op mogelijke extra inkomsten;
- Ontschotten van de budgetten.

Het college blijft continu ruimte zoeken voor vernieuwing. De volgende acties en lijnen zijn uitgezet om (toekomstige) financiële ruimte te vinden:

- Resultaatanalyse GRD
- Sturen op kostendekkendheid OZHZ
- Kosten projectontwikkelaars

Resultaatanalyse GRD

In de zienswijze op de rode en oranje voorstellen in het kader van Trap af 3 hebben wij de Gemeenschappelijke Regeling Drechtsteden (GRD) verzocht om nader onderzoek uit te voeren naar de mate waarin de positieve resultaten (van de jaren 2013 t/m 2015) structureel zijn en naar kansen en mogelijkheden om besparingen, efficiency en lagere kosten te realiseren op de onderwerpen kinderopvang, WMO huishoudelijke hulp, hulpmiddelen, schuldhulpverlening, bureau Drechtsteden, apparaatskosten, SCD, GBD en algemene dekkingsmiddelen.

Sturen op kostendekkendheid OZHZ

Wij zullen de komende jaren blijven sturen op kostendekkendheid van de tarieven. Het doel is de kosten en de opbrengsten met elkaar in balans te brengen, binnen de randvoorwaarde dat de leges maximaal kostendekkend zijn. Wij blijven hierover voortdurend in gesprek met de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid.

Kosten projectontwikkelaars

Wij blijven continu kritisch kijken naar de mogelijkheden om kosten door te rekenen aan projectontwikkelaars.

Deze acties en lijnen kunnen op dit moment nog niet vertaald worden in concrete bedragen.

Samenlevingsagenda

In de PPN2017 is structureel al voor circa € 1,0 miljoen aan budgetten opgenomen om de ambities uit de Samenlevingsagenda 'Samen doen' waar te maken. In deze begroting is de Samenlevingsagenda voor het jaar 2017 verder uitgewerkt. In de begroting zijn ten opzichte van de perspectiefnota een aantal ambities uit de Samenlevingsagenda nog verder financieel vertaald. Daarnaast is in 2017 en 2018 een incidenteel budget beschikbaar gemaakt voor de Samenlevingsagenda. Dit budget is opgenomen binnen het programma Solide Financieel Beleid.

Bedragen x € 1.000 -/ = nadelig	2017	2018	2019	2020
Nieuwbouw combinatie De Boeg / Loopplank			-/- 110	-/- 109
Lammetjewiel		-/- 8	-/- 8	-/- 8
Molen Souburgh			-/- 18	-/- 18
Innovatieprojecten Sociaal domein	PM	PM	PM	PM
Vroegschoolse educatie	-/- 20	-/- 20	-/- 20	-/- 20
Scheldeplein		-/- 18	-/- 18	-/- 18
Verlaging woonlasten	-/- 43	-/- 43	-/- 43	-/- 43
Exploitatie huis- en tuinkamers		-/- 27	-/- 52	-/- 52
Verbinding cameratoezicht	-/- 25	-/- 10	-/- 10	-/- 10
Ruimte voor de samenlevingsagenda (incidenteel)	-/- 80	-/- 320		
Totaal samenlevingsagenda	-/- 168	-/- 446	-/- 279	-/- 278

In bijlage 4 bij deze begroting is een totaaloverzicht opgenomen van de budgetten die in de Begroting 2017 en het meerjarenperspectief 2018-2020 beschikbaar zijn voor het realiseren van de ambities uit de Samenlevingsagenda.

Nieuwbouw combinatie De Boeg / Loopplank

In de Perspectiefnota 2017 maakten wij melding van de mogelijke samenvoeging van de scholen De Boeg en De Loopplank. De school De Loopplank wordt daarbij afgestoten, dit onder gelijktijdige uitbreiding van De Boeg. Inmiddels hebben wij op basis van constructief overleg met het schoolbestuur, technische rapportages en eerste doorrekeningen het voornemen om de uit 1954 daterende school De Boeg niet alleen uit te breiden, maar tevens te vervangen door nieuwbouw. Er komt dan in combinatie met kinderopvang een geheel nieuw Integraal Kindcentrum. Hierover ontvangt u nog een separaat voorstel ter besluitvorming. Volgens een voorlopige planning is, na positieve besluitvorming, de oplevering van het nieuwe complex medio 2018 mogelijk. Met de minimaal benodigde investering is vanaf 2019 rekening gehouden.

Lammetjeswiel

In het najaar 2016 wordt gestart met de uitvoering van het projectplan Lammetjeswiel. Het project bestaat uit een basisvariant en een aantal extra's. Voor het basisontwerp is al een uitvoeringskrediet beschikbaar gesteld om te kunnen starten met de voorbereiding en aanbesteding van deze basisvariant. Naast de basisvariant is een aantal extra's benoemd waarvan de voorbereiding en mogelijke aanbesteding in een tweede fase plaatsvindt. Voor de extra investeringen is een subsidieaanvraag ingediend. Een voorstel voor het uitvoeringskrediet voor de extra's (inclusief dekking) zal nog voor besluitvorming aan de raad worden voorgelegd.

Molen Souburgh

De kosten voor de restauratie van de molen Souburgh waren geraamd in de grondexploitatie van Waterhoven. Als gevolg van wijzigingen in de verslaggevingsvoorschriften mogen deze kosten niet meer aan de grondexploitatie worden toegerekend. De kosten zijn uit de exploitatieopzet van Waterhoven gehaald en er zal een afzonderlijk investeringskrediet voor de restauratie moeten worden aangevraagd. De kapitaallasten voor deze investering zijn in het meerjarenperspectief 2018-2020 opgenomen.

Innovatieprojecten Sociaal domein

Nu de decentralisaties geland zijn, willen we verdere stappen maken in de transformatie binnen het sociaal domein. Door middel van innovatieprojecten willen we kijken hoe we nog meer preventief kunnen werken zodat een aanspraak op een maatwerkvoorziening of duurdere zorg kan worden voorkomen. Ook willen we nog meer proberen te ontschotten tussen Wmo, Jeugd en Participatiewet. We willen het Sociaal Dorpsnetwerk verder versterken en zorgvernieuwing lokaal tot stand brengen. Vanuit de Samenlevingsagenda willen we verder vormgeven aan participatie in buurt en wijk, door initiatieven als een dorpsambassade en broedplaatsen in de wijk verder te brengen. Het hebben van vrij besteedbaar (bewoners)budget maakt het mogelijk om te anticiperen op spontane initiatieven en behoeftes uit de samenleving. Ten aanzien van Beschermd Wonen onderzoeken we met de regio hoe we een verschuiving naar Beschermd Thuis Wonen mogelijk kunnen maken en wat daarvoor lokaal nodig is. En ten slotte worden eind 2016 verschillende onderzoeken en evaluaties binnen het Sociaal Domein opgeleverd (o.a. de monitor 3D, evaluaties jeugd en de evaluatie / herijking uitvoeringsprogramma Wmo). Uit deze evaluaties kan blijken dat er meer inzet of inzet op andere terreinen nodig is. We willen daarom budget beschikbaar hebben voor het eventueel bijstellen naar aanleiding van deze evaluaties. De innovatieprojecten zullen we in eerste instantie binnen de bestaande budgetten voor het Sociaal Domein uitvoeren. Indien deze onvoldoende blijken, kan dekking worden gezocht binnen de in 2017 en 2018 beschikbare incidentele budgetten Ruimte voor de Samenlevingsagenda. Als laatste mogelijkheid kan aan de raad worden voorgesteld innovatieprojecten te dekken uit de overschotten binnen het Sociaal Domein 2015 die via de resultaatbestemming bij de jaarrekening 2015 zijn toegevoegd aan de Algemene Uitkering.

Vroegschoolse educatie

Het Rijk en gemeenten hebben bestuurlijke afspraken gemaakt om alle peuters de mogelijkheid te geven om naar een voorschoolse voorziening te gaan en heeft hieraan de decentralisatie-uitkering voorschoolse voorziening peuterspeelzalen verbonden. Het is nog onzeker welk effect diverse ontwikkelingen binnen de kinderopvang en voor- en vroegschoolse educatie hebben voor onze gemeente, daarom nemen wij deze gelden meerjarig op in de begroting.

Scheldeplein

In de begroting is rekening gehouden met een extra investeringsbedrag van € 368.000 voor de herinrichting van het Scheldeplein. In dit bedrag is rekening gehouden met de 'plusvariant' waarbij een waterpartij wordt gerealiseerd. Deze inrichting draagt bij aan de ambitie om een aantal plekken in het dorp de uitstraling te geven van een huiskamer.

Verlaging woonlasten

In het coalitieakkoord is afgesproken dat deze collegeperiode voor de woonlasten als totaal een 0-lijn wordt gehanteerd en dat wij streven naar lastenverlichting voor inwoners en bedrijven. Binnen een structureel sluitende begroting is er ruimte om de onroerendzaakbelasting (OZB) in 2017 met 1% te verlagen. Als onderdeel van de maatregelen om de kosten van afvalverwerking kostendekkend te maken, zal het tarief voor rioolrecht worden verlaagd en het tarief voor afvalstoffenheffing worden verhoogd met hetzelfde bedrag. Per saldo zullen de woonlasten gemiddeld dalen.

De tariefaanpassingen pakken verschillend uit voor gebruikers en eigenaren. De OZB en rioolrecht worden opgelegd aan eigenaren van de woning. Voor gebruikers is het effect van de verlagingen van de eigenarenheffingen op de huur niet één op één inzichtelijk. Wijzigingen van de huur worden ook niet alleen veroorzaakt door mutaties in gemeentelijke heffingen, maar ook door andere kostenontwikkelingen bij de verhuurder.

Exploitatie huis- en tuinkamers

In de Perspectiefnota 2017 en de Begroting 2017 zijn de kapitaallasten van nieuwe investeringen in de huis- en tuinkamers van Alblasserdam (Raadhuisplein, Scheldeplein en Lammetjeswiel) opgenomen. De verbeteringen leiden ook tot hogere jaarlijkse beheerlasten van de openbare ruimte in deze huis- en tuinkamers. Voor het Raadhuisplein is een voorlopige bedrag geraamd. De werkelijke kosten zijn nog afhankelijk van het uit te werken ontwerp.

Verbinding cameratoezicht

De gemeente wil de veiligheid, en daarmee het welzijn van de inwoners verbeteren. Naast andere maatregelen zoals buurtpreventie wordt in 2017 gewerkt aan het verbinden van camerapunten in het centrum (o.m. Dam-Plantageweg en Van Hogendorpweg-Scheldeplein). Voor een optimale verbinding wordt ook onderzocht of ook bestaande (particuliere) camera's kunnen worden verbonden. De gemeente onderzoekt de mogelijkheden. In 2017 verwachten wij bij positieve uitkomsten van dit onderzoek een eenmalige investering en structureel beheerkosten.

Ruimte voor de Samenlevingsagenda (incidenteel)

Het college kan dit budget inzetten voor uitvoering van de door de raad vastgestelde Samenlevingsagenda. De spelregels over wensen en bedenkingen bij nieuwe investeringen, nieuwe meerjarige verplichtingen e.d. zoals opgenomen in de financiële verordening gemeente Alblasserdam 2015 (artikel 7) zijn van toepassing.

Het budget ruimte voor de Samenlevingsagenda kan onder meer worden ingezet voor innovatieprojecten sociaal en nadere maatregelen volgens uit de actieplannen luchtkwaliteit en duurzaamheid.

Investeringsplan 2017 - 2020

In deze begroting worden de investeringskredieten voor 2017 uit het investeringsplan 2017-2020, die aangemerkt zijn met een A in bijlage 2, (totaal € 916.000) aan de raad ter autorisatie voorgesteld:

- Uitvoering van vervangingen in de openbare ruimte voor een bedrag van € 711.000. De kapitaallasten van deze investeringen zijn geraamd in de begroting.
 - € 160.000 voor vervanging deklaag Edsionweg;
 - € 120.000 voor vervanging deklaag Oude Torenweg;
 - € 120.000 voor verbetering groei omstandigheden eiken Randweg;
 - € 122.000 voor vervanging bruggen;
 - € 118.000 voor vervanging van lichtmasten en armaturen;
 - € 70.000 voor vervanging speelplaatsen;
 - € 61.000 voor herbestrating deel Plantageweg.
- Uitvoering van groot onderhoud baggeren ten laste van de voorziening groot onderhoud baggeren voor een bedrag van € 113.000.
- Uitvoering van groot onderhoud gebouwen voor een bedrag van € 32.000

Voor een nadere specificatie van de investeringskredieten wordt verwezen naar bijlage 2 in deze begroting.

De kredietaanvragen voor de investeringen, die met een B) zijn aangemerkt, zullen via een afzonderlijk raadsvoorstel aan de raad worden voorgelegd. Dit betreft een extra investeringsbedrag voor Scheldeplein (€ 508.000) en Lammetjeswiel (€ 165.000), een nieuw uitvoeringskrediet voor de visie Centrumhart (€ 8.300.000). Voor de vervanging in de openbare ruimte wordt afzonderlijk een voorstel gedaan voor de reconstructie Blokweer Noord (€ 2.180.000) en de Zeilmakersstraat (€ 406.000). Met de vaststelling van deze begroting 2017 heeft de raad nog geen krediet geautoriseerd voor de investeringen, die met een B) zijn aangemerkt.

Het investeringsplan 2017-2020 in de bijlage 2 geeft voor de jaren 2017 tot en met 2020 inzicht in de te verwachten investeringen en in de planning van de uitgaven naar jaren van alle (verwachte) investeringskredieten. In het meerjarenperspectief is rekening gehouden met de kapitaallasten van deze te verwachten investeringen.

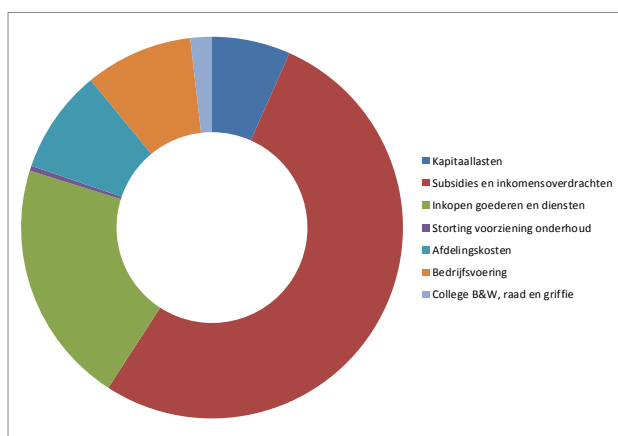
Hoofdstuk 2 Overzicht van baten en lasten

Programma's	Bedragen x € 1.000	Jaar-rekening 2015	Begroting na wijziging 2016	Begroting Primair 2017	Begroting Primair 2018	Begroting Primair 2019	Begroting Primair 2020
Samenleven in Alblasserdam	lasten	22.120	22.382	20.258	20.009	20.047	19.883
	baten	4.519	4.193	3.815	3.815	3.815	3.815
	Saldo van baten en lasten	-/- 17.601	-/-18.189	-/- 16.443	-/- 16.194	-/- 16.232	-/- 16.068
	-Toevoeging aan reserves	-	-	-	-	-	-
	-Onttrekking aan reserves	404	112	112	112	24	-
	Mutaties in de reserves	404	112	112	112	24	-
	Geraamd resultaat	-/- 17.197	-/-18.077	-/- 16.331	-/- 16.082	-/- 16.208	-/- 16.068
Actief in Alblasserdam	Lasten	5.233	6.551	4.518	4.322	4.270	4.234
	Baten	1.686	1.680	2.057	1.356	1.342	1.168
	Saldo van baten en lasten	-/- 3.547	-/-4.871	-/- 2.461	-/- 2.966	-/- 2.928	-/- 3.066
	-Toevoeging aan reserves	0	-	500	-	-	-
	-Onttrekking aan reserves	642	1.978	175	38	-	-
	Mutaties in de reserves	642	1.978	-/- 325	38	-	-
	Geraamd resultaat	-/- 2.905	-/-2.893	-/- 2.786	-/- 2.928	-/- 2.928	-/- 3.066
(Be)leef in Alblasserdam	Lasten	12.831	16.215	12.350	11.140	15.819	11.459
	Baten	6.288	9.356	8.857	6.435	10.919	6.464
	Saldo van baten en lasten	-/- 6.542	-/-6.859	-/- 3.493	-/- 4.705	-/- 4.900	-/- 4.995
	-Toevoeging aan reserves	532	420	1.278	224	194	173
	-Onttrekking aan reserves	710	103	-	-	-	-
	Mutaties in de reserves	177	-/-317	-/- 1.278	-/- 224	-/- 194	-/- 173
	Geraamd resultaat	-/- 6.365	-/-7.176	-/- 4.771	-/- 4.929	-/- 5.094	-/- 5.168
Besturen in Alblasserdam	Lasten	3.419	3.672	3.036	3.120	2.616	2.625
	Baten	951	913	753	753	753	753
	Saldo van baten en lasten	-/- 2.468	-/-2.759	-/- 2.283	-/- 2.367	-/- 1.863	-/- 1.872
	-Toevoeging aan reserves	18	-	54	55	67	68
	-Onttrekking aan reserves	178	151	12	14	16	16
	Mutaties in de reserves	159	151	-/- 42	-/- 41	-/- 51	-/- 52
	Geraamd resultaat	-/- 2.309	-/-2.608	-/- 2.325	-/- 2.408	-/- 1.914	-/- 1.924
Solide financieel beleid	<i>Alg. dekkings middelen</i>	332	806	410	410	410	410
	<i>Overhead *)</i>	-	-	3.908	3.804	3.825	3.818
	<i>Heffing VPB</i>	-	-	-	-	-	-
	<i>Onvoorzien</i>	-	-	10	10	10	10
	Totaal lasten	332	806	4.328	4.224	4.245	4.238
	Baten	30.863	31.547	30.546	30.569	30.473	30.462
	Saldo van baten en lasten	30.531	30.741	26.218	26.345	26.228	26.224
	-Toevoeging aan reserves	549	131	-	-	-	-
	-Onttrekking aan reserves	1.135	383	-	5	5	5
	Mutaties in de reserves	586	252	-	5	5	5
	Geraamd resultaat	31.117	30.993	26.218	26.350	26.233	26.229
Totaal	lasten	43.934	49.626	44.491	42.815	46.997	42.440
	baten	44.307	47.689	46.028	42.928	47.302	42.662
	Saldo van baten en lasten	372	-/-1.937	1.538	113	305	223
	-Toevoeging aan reserves	1.100	551	1.832	279	261	241
	-Onttrekking aan reserves	3.068	2.727	299	169	45	21
	Mutaties in de reserves	1.969	2.176	-/- 1.533	-/- 110	-/- 216	-/- 220
	Geraamd resultaat	2.341	239	5	3	89	3

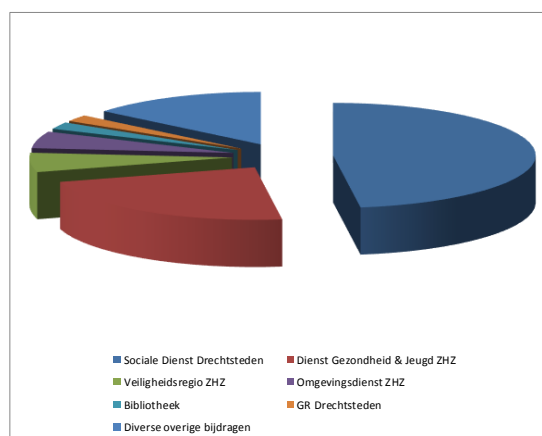
*) Met ingang van de begroting 2017 mag de overhead niet meer aan de programma's worden toegerekend, maar moet deze afzonderlijk worden gepresenteerd. In de vergelijkende cijfers 2015 en 2016 is overhead nog aan de programma's toegerekend.

Het totaal van de lasten voor mutaties reserves bedraagt € 44.491.000. Dit bedrag is inclusief een overboeking naar de balans van mutaties in het onderhanden werk van de grondexploitatie van € 1.668.000. In de onderstaande grafiek is het totaal van deze lasten, exclusief de overboeking naar de balans voor grondexploitatie, van € 42.823.000 weergegeven. De kosten zijn ingedeeld naar aard van de kosten: kapitaallasten, subsidies en inkomensoverdrachten (inclusief bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen), inkoop goederen en diensten, storting voorziening onderhoud, afdelingskosten, kosten van bedrijfsvoering (inclusief het Service Centrum Drechtsteden) en de vergoedingen aan college van B&W, raad en griffie. De subsidies en inkomensoverdrachten betreffen bijdragen aan maatschappelijke partners. Deze kosten hangen nauw samen met de realisatie van maatschappelijke effecten die wij samen met deze maatschappelijke partners willen bereiken. In het programmaplan zijn de aard van de kosten en de bijdragen aan maatschappelijke partners per programma weergegeven.

Wat mag het kosten?

Bijdragen aan 'Maatschappelijke partners'

Kapitaallasten	€ 2.848.000
Subsidies en inkomensoverdrachten	€ 22.477.000
Inkoop goederen en diensten	€ 8.855.000
Storting voorziening onderhoud	€ 183.000
Afdelingskosten	€ 3.770.000
Bedrijfsvoering	€ 3.909.000
College B&W, raad en griffie	€ 781.000
Totaal	€ 42.823.000

Sociale Dienst Drechtsteden	€ 10.754.000
Dienst Gezondheid & Jeugd ZHZ	€ 5.094.000
Veiligheidsregio ZHZ	€ 1.338.000
Omgevingsdienst ZHZ	€ 1.167.000
Bibliotheek	€ 489.000
GR Drechtsteden	€ 463.000
Diverse overige bijdragen	€ 3.172.000
Totaal	€ 22.477.000

Het overzicht van algemene dekkingsmiddelen is opgenomen in het programmaplan in de beleidsbegroting bij het programma solide financieel beleid.

Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Overzicht geraamde incidentele baten en lasten

Voor een beoordeling van de meerjarige financiële positie is het belangrijk om inzicht te hebben in de incidentele baten en lasten. In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de geraamde incidentele baten en lasten per programma. De belangrijkste posten zijn per programma afzonderlijk gespecificeerd en de overige posten zijn als totaalbedrag vermeld.

Programma's (bedragen x 1.000)	2017		2018		2019		2020	
	Incidentele lasten	Incidentele baten	Incidentele lasten	Incidentele baten	Incidentele lasten	Incidentele baten	Incidentele lasten	Incidentele baten
Samenleven in Alblaserdam								
-								
Actief in Alblaserdam								
- Sporthal Molenzicht	142	500						
(Be)leef in Alblaserdam								
- Grondexploitatie		997						
Besturen in Alblaserdam								
- RMJP	6		5					
- Frictie reorganisatie BR	6		9		16		16	
- Ruimte voor SA	80		320					
Solide financieel beleid								
-								
Totaal incidentele baten en lasten	234	1.497	334	-	16	-	16	-
Mutaties reserves	1.832	299	279	169	261	45	241	21
Af: waarvan structureel	335	145	279	155	261	29	241	5
Totaal incidentele mutaties reserves	1.497	154	-	14	-	16	-	16
Totaal incidentele baten en lasten (incl. mutaties reserves)	1.731	1.651	334	14	16	16	16	16
Totaal incidenteel geraamd resultaat	80		320		0		0	

Overzicht beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves

De financiële positie van een gemeente kan in gevaar komen wanneer structurele lasten worden gedekt met incidentele baten. Toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves worden als incidenteel beschouwd, tenzij het gaat om reguliere onttrekkingen aan financieringsreserves c.q. dekkingsreserves (kapitaallasten) of om onttrekkingen uit een daartoe toereikende (bestemmings)reserve gedurende een periode van minimaal 3 jaar met als doel het dekken van structurele lasten.

In onderstaande tabel zijn de geraamde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves opgenomen:

Reserves (bedragen x 1.000)	2017		2018		2019		2020	
	Structurele lasten	Structurele baten	Structurele lasten	Structurele baten	Structurele lasten	Structurele baten	Structurele lasten	Structurele baten
Cluster 3 Egalisatiereserves (riolering en afvalstoffenheffing)	335	-	279	-	261	-	241	-
Cluster 5 BR subsidiebijdrage bibliotheek		112		112		24		-
Reserve nieuwbouw zwembad		33		38		-		-
Reserve Jeugd		-		5		5		5
Totaal structurele mutaties reserves	335	145	279	155	261	29	241	5

De (bestemmings)reserves zijn in de staat reserves en voorzieningen geclusterd. Cluster 3 betreft egalisatiereserves als dekking van gelijkmatige verdeling in tariefstelling van rioolheffing, afvalstoffenheffing en begraafrechten. In cluster 5 zijn drie bestemmingsreserves bestemd voor dekking van de lasten van structurele activiteiten. Dit betreft de dekking van de subsidiebijdrage aan de bibliotheek, de dekking van (kapitaal)lasten van het nieuwe zwembad en de dekking van een jaarlijkse liquidatiebijdrage van de logopedische dienst.

EMU-saldo

Op grond van de Europese begrotingsregels mag het landelijk EMU-tekort (het gezamenlijk tekort van het Rijk, lokale overheden en sociale fondsen) van de landen die participeren in de Economische Monetaire Unie niet boven de 3% uitkomen. Een goede informatievoorziening voor het Rijk is essentieel voor het monitoren en beheersen van het EMU-saldo.

Voor een goede beheersing van het EMU-saldo is het van belang om naast een raming van de exploitatiebegroting ook een prognose op te stellen van de balansposten van de gemeente. In een eerstvolgende wijziging van de verslaggevingsregels voor gemeenten zal het opnemen van een prognose van de balansposten ook verplicht worden.

In onderstaande tabel is een prognose van de balansposten op hoofdlijnen weergegeven:

Prognose balansposten (bedragen x 1.000)	2015 jaarrek	2016 prognose	2017 prognose	2018 prognose	2019 prognose	2020 prognose
Immateriële vaste activa	83	431	345	259	172	86
Materiële vaste activa	45.217	48.113	53.930	61.314	61.709	61.291
Financiële vaste activa	4.116	1.658	1.537	1.422	1.331	1.240
Voorraden (w.o. grondexploitaties)	8.699	7.962	6.112	5.285	257	-/- 1.094
Uitzetting (< 1 jaar)	4.348	4.348	4.348	4.348	4.348	4.348
Liquide middelen	927	927	927	927	927	927
Overlopende activa	2.067	2.067	2.067	2.067	2.067	2.067
Totaal activa	65.457	65.506	69.266	75.622	70.811	68.865
Eigen vermogen	12.654	13.728	15.266	15.379	15.684	15.907
Voorzieningen	2.367	383	546	678	878	1.061
Langlopende schulden	45.176	41.474	44.773	51.072	45.871	43.170
Netto vlottende schulden	1.967	7.111	5.871	5.683	5.568	5.917
Overlopende passiva	3.293	2.810	2.810	2.810	2.810	2.810
Totaal passiva	65.457	65.506	69.266	75.622	70.811	68.865

In de onderstaande tabel is de berekening van het aandeel van de gemeente Alblasserdam in het EMU-saldo opgenomen:

Berekening EMU-saldo (bedragen x 1.000)		2017	2018	2019	2020
1. Exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit de reserves	+	1.538	114	304	223
2. Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	+	1.923	2.068	2.337	2.389
3. Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	+	321	321	321	321
4. Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-	7.654	9.366	2.645	1.885
5. Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	+				
6. Desinvesteringen in im(materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	+				
7. Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijpmaken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	-				
8. Baten bouwgrondexploitaties: Baten voor zover transacties niet op exploitatie verantwoord	+	304	828	5.027	1.351
9. Lasten op balanspost voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	-	145	176	108	125
10. Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	-	-	-	-	-
11. Verkoop van effecten: a. Gaat u effecten verkopen? b. Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?		nee	nee	nee	Nee
Berekende EMU-saldo (-/- = tekort)		-/- 3.713	-/- 4.116	5,236	2.274

Hoofdstuk 3 Uiteenzetting van de financiële positie

De financiële positie van een gemeente is niet alleen uit de balans af te lezen. Om een goed beeld van de financiële positie van een gemeente te krijgen, zijn meerdere kengetallen relevant. In de verschillende paragrafen is nadere informatie opgenomen over onder meer het risicoprofiel, het weerstandsvermogen, de schuldpositie, het beheer van kapitaalgoederen en het grondbeleid. Op grond van deze informatie kan een totaal beeld van de financiële positie van een gemeente worden gevormd.

Een aantal belangrijke kengetallen voor de financiële positie van de gemeente Alblasserdam is als volgt samen te vatten:

Indicator	Gunstig	Neutraal	Ongunstig
Structureel sluitende begroting	Begroting 2017		PPN 2017
Weerstandsvermogen	Begroting 2017		
Schuldpositie	PPN 2017	Begroting 2017	

De verschillende indicatoren worden hierna kort toegelicht. Voor een uitgebreidere toelichting op de financiële positie wordt verwezen naar de paragrafen.

Structureel sluitende begroting

Normering volgens eigen beleid:

- *Gunstig:* *alle jaren zijn individueel ‘structureel’ sluitend*
- *Neutraal:* *alle jaren zijn per saldo ‘structureel’ sluitend*
- *Ongunstig:* *geen ‘structureel’ sluitende begroting*

In hoofdstuk 2 is het meerjarenperspectief voor de begroting 2017-2020 weergegeven. Over de totale periode 2017-2020 is op grond van dit perspectief in alle jaren sprake van een ‘structureel’ sluitende begroting.

Voldoende weerstandsvermogen

Normering volgens eigen beleid:

- *Gunstig:* *weerstandsratio (algemeen) voldoet in alle jaren aan streefwaarde van minimaal 1,4 en weerstandsratio grondexploitatie is minimaal 1,0*
- *Neutraal:* *weerstandsratio (algemeen) voldoet niet in alle jaren aan streefwaarde van minimaal 1,4, maar is wel minimaal 1,0 en weerstandsratio grondexploitatie is minimaal 1,0*
- *Ongunstig:* *weerstandsratio (algemeen) is in één of meerdere jaren kleiner dan 1,0*

Wij streven naar een ratio van het weerstandsvermogen van minimaal 1,4. Dit betekent dat de buffer 1,4 maal de bekende risico's afdekken.

Rekening houdend met de geraamde mutaties in de algemene reserve en de algemene reserve grondexploitaties hebben wij het meerjarig perspectief van het weerstandsvermogen in beeld gebracht.

Bedragen * 1.000		2015	2016	2017	2018	2019	2020
Weerstandscapaciteit	Algemeen	3.485	6.245	6.244	6.238	6.311	6.298
	Grondexploitaties	1.257	1.618	1.618	1.618	1.618	1.618
	Totaal	4.742	7.863	7.862	7.856	7.929	7.916
Risicoprofiel	Algemeen	2.621	2.621	2.711	2.244	2.244	2.244
	Grondexploitatie	657	317	317	317	317	317
	Totaal	3.278	2.938	3.028	2.561	2.561	2.561
Weerstandratio	Algemeen	1,3	2,4	2,3	2,8	2,8	2,8
	Grondexploitatie	1,9	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1
	Totaal	1,4	2,7	2,6	3,1	3,1	3,1

Het weerstandsvermogen is in alle jaren uitstekend om de gekwantificeerde risico's op te kunnen vangen.

Schuldpositie

Normering op grond van normen afgeleid van Europese normen:

- *Debt ratio:* kleiner gelijk dan 80%. Een debt ratio van hoger dan 80% geeft aan dat het bezit met zeer veel schulden is belast.
- *Netto schuld / inkomsten:* kleiner dan 100% (stoplicht op oranje) en 130% (stoplicht op rood). De netto schuld (gecorrigeerd voor verstrekte leningen) gedeeld door de inkomsten geeft een indicatie voor de mate waarin een gemeente de rentelasten kan dekken door voldoende inkomsten.

De debt ratio blijft in alle jaren onder de kritische norm van 80%. De netto schuld / inkomsten (gecorrigeerd voor verstrekte leningen) is in 2017 100%, in 2018 121% en schommelt de jaren daarna rond de 100%. De netto schuld/inkomsten is in 2018 hoog, vanwege de omvangrijke investeringen in de komende jaren. Bij de classificatie van de schuldpositie als neutraal hebben wij ook betrokken de restant looptijd van de leningen per 1 januari 2017, dat er geen sprake is van renteherzieningen tijdens de looptijd van de leningen, de geraamde rentelasten en de gemiddelde rentepercentages (zie paragraaf financiering).

In de paragraaf weerstandsvermogen zijn de kengetallen opgenomen, die vanaf de begroting 2016 verplicht zijn op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) .

Beleidsbegroting

Hoofdstuk 4 Programmaplan

In het programmaplan treft u per programma:

- Een samenvattend schema met de gewenste maatschappelijke effecten en de effect- en prestatie-indicatoren van het betreffende programma. Hierin wordt weergegeven hoe de gemeente, samen met partners, de gewenste maatschappelijke effecten wil bereiken. Ook de effectindicatoren en bron van de meting zijn hierbij opgenomen. In bijlage 1 van deze begroting is de nul-meting en de meest recente meting van deze effectindicatoren opgenomen. De prestaties van de gemeente en partner(s) zijn duidelijk gescheiden omschreven. De prioriteiten in de activiteiten die gemeente en partner(s) gaan uitvoeren zijn benoemd in het overzicht.
- Een tweetal grafieken met de aard van de kosten per programma. Ook hier is een onderscheid gemaakt tussen de bestedingen door de gemeente en de financiële bijdragen aan partner(s). De verdeling van de bijdragen aan verschillende partner(s) is weergegeven.
- Een tabel met een specifieke uitwerking van de samenlevingsagenda voor 2017. De tabel geeft inzicht in de te bereiken effecten per programma ‘wat willen we bereiken?’ en ‘wat gaan we daarvoor doen in 2017?’. Ook hier vindt u het onderscheid tussen de inspanningen door de gemeente en partner(s).
- Een tabel ‘wat mag het kosten?’ geeft inzicht in de lasten en baten van het betreffende programma. De lasten en baten zijn gespecificeerd naar de verschillende produkten binnen het programma.

Programma 1: Samenleven in Alblasserdam

Samenleven in Alblasserdam

Wat willen wij bereiken?
Gewenst maatschappelijk effect

Maatschappelijke ondersteuning:
Inwoners participeren naar vermogen, zijn zelfredzaam en leveren een actieve bijdrage aan de samenleving.

Jeugd:
Jeugdigen in Alblasserdam groeien gezond en veilig op en krijgen kansen zich te ontwikkelen en mee te doen naar vermogen.

Participatiewet:
Afstand tot de arbeidsmarkt verkleinen voor mensen met een beperking en ouderen.

Effect indicatoren:

Monitor sociaal / OCD; vierjaarlijks

- Aandeel met weinig kracht
- Aandeel dat mantelzorgt
- Aandeel met onvoldoende contacten
- Aandeel dat vrijwilligerswerk doet
- Overige indicatoren

Dienst G&J; jaarlijks & OCD; vierjaarlijks

- % jongeren dat sociale steun ervaart van vrienden/familie
- % jongeren dat goede ouder/kind relatie ervaart thuis
- % 12 t/m 18 jarigen dat eigen gezondheid als (heel) goed ervaart

CBS; jaarlijks

- % kinderen tot 18 jaar dat gebruik maakt van jeugdhulp

Afdeling RMO: jaarlijks

- Percentage groep 3 'ers (= mensen met een lage verdiencapaciteit) dat werkzaam is in Alblasserdam

Prestaties (indicatoren)

Gemeente	Maatschappelijke partners	Gemeente	Maatschappelijke partners	Gemeente	Maatschappelijke partners
Prestaties: 1. Stimuleren en monitoren transformatie 2. Verdere lokale inbedding 3. Budget neutraal 4. Vangnet meest kwetsbaren	Afspraken: 1. Regionaal Maatwerk via SO WMO 2. Uitvoering via SWA 3. Start innovatieve pilots	Prestaties: 1. Stimuleren en monitoren transformatie 2. Verdere lokale inbedding 3. Budget neutraal	Afspraken: 1. Regionaal Maatwerk via SO jeugd 2. Uitvoering via CJG 3. Start innovatieve pilots	Prestaties: 1. Verbetering positie ouderen op arbeidsmarkt 2. Stimuleren van opname groep 3 'ers binnen leerwerkbedrijf-constructies, bijvoorbeeld Smile, Tro Tardi, zorgaanbieders	Afspraken: 1. Begeleiding meer Alblasserdamse WSW-ers door partners 2. SPG infra talent-pool jongeren 3. Lokaal project via Stichting 50+ Drechtsteden: 4. Innovatieve pilots

Wat gaan wij daarvoor doen?
Prioriteiten

WMO uitvoerings-programma	Pers. verzorging / inkomen-ondersteuning	Brugcoach leerlingen groep 8 naar VO	Monitoren lokale inbedding / innovatieve pilots	Deelname regionaal Arbeidsmarkt	SPG Infra talentpool / innovatieve pilots
Stimuleren en monitoren lokale inbedding	Versterken sociale netwerk / innovatieve pilots	Jongeren-participatie	Versterken lokale verbinding jeugddomein	Deelname project participatieplaatsen in leerwerkbedrijven	Lokaal project Actieplan 50+ werkt

Samenleven in Alblasserdam

Wat willen wij bereiken?
Gewenst maatschappelijk effect

Effect indicatoren:

Dienst G&J & OCD; jaarlijks

- Werkgelegenheidsontwikkeling Alblasserdam, andere regio's en Nederland
- Percentage voortijdig schoolverlaters
- Instroom gediplomeerde schoolverlaters / vanuit uitkering bij regionale bedrijven
- Belangstellingspercentage voor technische richting Voortgezet Onderwijs

Prestaties (indicatoren)

Gemeente

Prestaties:
1. Regievoering op aansluiting onderwijs / arbeidsmarkt
2. Actief aansluiting zoeken bij regionale ontwikkelingen

Maatschappelijke partners

Afspraken:
1. Inzetten op verbinding onderwijs en werkgevers

Wat gaan wij daarvoor doen?
Prioriteiten

Deelname regionaal programma Arbeidsmarkt

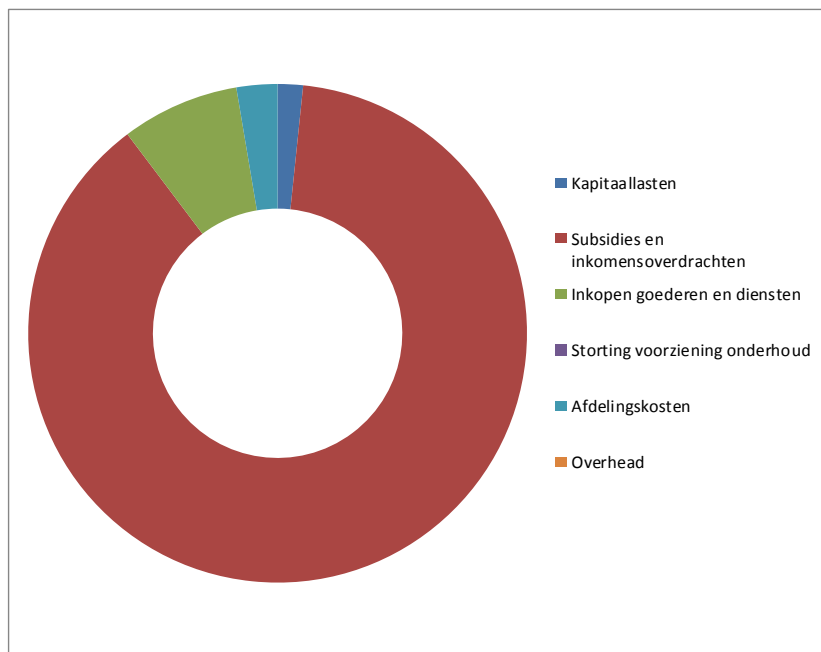
Inspiratie-sessies / Scholenmarkt

Onderwijs-route / Techniekdock

Onderwijs-route / Techniekdock

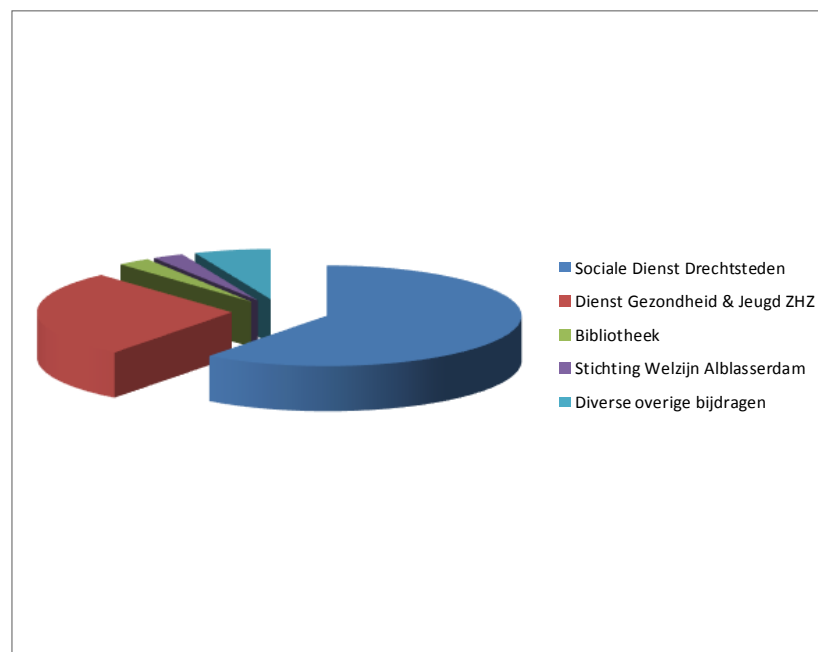
Samenleven in Alblasserdam

Wat mag het kosten?

Kapitaallasten	€	332.000
Subsidies en inkomensoverdrachten	€	17.842.000
Inkopen goederen en diensten	€	1.547.000
Storting voorziening onderhoud	€	-
Afdelingskosten	€	537.000
Overhead	€	-
College B&W, raad en griffie	€	-
Totaal		€ 20.258.000

Bijdragen aan 'Maatschappelijke partners'

Sociale Dienst Drechtsteden	€	10.754.000
Dienst Gezondheid & Jeugd ZHZ	€	5.002.000
Bibliotheek	€	489.000
Stichting Welzijn Alblasserdam	€	461.000
Diverse overige bijdragen	€	1.136.000
Totaal		€ 17.842.000

Wat willen wij bereiken en wat gaan wij daarvoor doen in 2017?

Onderwerp & portefeuillehouder	Wat willen we bereiken?	Bijdrage gemeente (in 2017)	Bijdrage partner (in 2017)
Samenhang in het sociale domein: Jeugd, AWBZ/ Wmo, Participatiewet (Dorien Zandvliet / Peter Verheij)	Een samenhangende operationele uitvoering binnen het sociale domein, voor en met de samenleving.	De gemeente brengt als regievoerder partijen samen vanuit de netwerkbenadering. Wij zetten ons in om het netwerk te versterken en nieuwe initiatieven te laten ontstaan die de verschillende opgaven binnen het sociale domein met elkaar verbinden. In 2017 willen we innovatieprojecten starten die bijdragen aan de transformatie en samenhang binnen het sociale domein.	Sleutelrollen in de uitvoering beleggen wij bij Stichting Welzijn Alblasserdam (SWA), het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en SMILE. Inmiddels is er een zestal zelfstandige leerwerkbedrijven binnen Alblasserdam, die al dan niet samen arrangementen aanbieden ten behoeve van zwakkere groepen in de samenleving. Een voorbeeld is de samenwerking tussen Helpende Handen, E-wheels en Wooncadans, gericht op mobiliteit, huishoudelijke ondersteuning en algemene hulp aan ouderen. Smile richt zich bij het aanbieden van participatieplekken steeds meer op een bredere groep, waardoor ook jongeren, statushouders en Nuggers een beroep kunnen doen op de mogelijkheden.
Jeugdhulp en AWBZ/Wmo (Dorien Zandvliet)	De uitvoering binnen het sociaal domein vormgeven met daarbij als uitgangspunt dat de burger vanuit zijn of haar eigen kracht op effectieve en betaalbare ondersteuning kan rekenen, de gemeente heeft daarbij een stimulerende rol richting de samenleving en maatschappelijke partners.	In 2017 richten we ons, conform het vastgestelde beleidsrijk transitiearrangement (BRTA) en het Wmo beleidsplan 2015-2018, op het uitvoeren van de Jeugdwet en de Wmo met de volgende uitgangspunten: • budgetneutrale uitvoering • het verder vormgeven van de lokale inbedding (algemene voorzieningen) • het vormgeven van de transformatie	Partners als Rivas, CJG, Jeugd-Punt en SWA leveren een bijdrage in het sociaal dorpsnetwerk (algemene voorzieningen). Daarnaast hebben de Serviceorganisatie Jeugd en de Sociale Dienst Drechtsteden (SDD) een taak in het leveren van jeugdhulp en maatwerkvoorzieningen aan Alblasserdamse inwoners.
Maatschappelijke ondersteuning (Dorien Zandvliet)	Kwetsbare inwoners in Alblasserdam krijgen, al dan niet vanuit het eigen netwerk, ondersteuning zodat men tenminste • zichzelf in en om huis kan redden • kan komen waar hij wil en • naar eigen behoefte contacten kan onderhouden.	Op basis van de evaluatie zullen we het tweejarig uitvoeringsprogramma Wmo herijken. Wij zullen met het uitvoeringsprogramma aansluiten op de Leertuin Zorgvernieuwing Drechtsteden en op die manier zowel lokaal als regionaal te streven naar innovatie in het sociale domein. De doelgroepen kwetsbare ouderen en GGZ hebben hierbij onze speciale aandacht. Omdat we zien dat er een toenemend beroep gedaan wordt op cliëntondersteuning wordt verkend of er binnen het budget een uitbreiding gerealiseerd kan worden.	De partners in het sociaal dorpsnetwerk, SDD, VGZ en Drechtzorg zijn onze partners bij de uitvoering en innovatie binnen de Wmo.

Onderwerp & portefeuillehouder	Wat willen we bereiken?	Bijdrage gemeente (in 2017)	Bijdrage partner (in 2017)
Participatiewet (Peter Verheij)	Doelstelling van de wet is om mensen in staat te stellen deel te nemen aan het arbeidsproces op basis van hun verdien capaciteit. Hierdoor kunnen meer mensen, in de geest van de participatiemaatschappij, meedoen aan werk en sociale verbanden.	Uitvoering van de wet vindt voor het onderdeel 'werk en inkomen' regionaal plaats (SDD). Mensen met een lagere verdien capaciteit zijn aangewezen op initiatieven in de eigen gemeente. De vorm voor de gemeentelijke initiatieven is de leerwerkconstructie (o.a Smile, Tro Tardi, de zorgaanbieders). De gemeente zorgt voor regievoering in brede zin hierop: van initiëren van ontwikkeling tot het laten realiseren hiervan.	De publiekrechtelijke partner is de SDD, die het onderdeel 'werk en inkomen' uitvoert. Voor het deel van de Participatiewet dat op gemeentelijk niveau wordt uitgevoerd wordt samengewerkt met private partners die een rol spelen in de scholing, ontwikkeling en inzet van mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Van hen wordt gevraagd zich verder te ontwikkelen tot 'sociaal ondernemer'. Het gebouw Lelsstraat heeft in 2016 een bestemming gekregen voor elf startende sociale ondernemers. Een deel van hen richt zich op de ondersteuning van kwetsbare inwoners, een ander deel zorgt voor economische opleving. Met elkaar kunnen zij, in samenwerking met het ROC DaVinci, kandidaten als stagiair bij deze startende bedrijven plaatsen. Daarnaast wordt onderzocht of er een MBO2/3 opleiding (sociaal, pedagogisch en maatschappelijk werk) kan starten voor mensen die werkloos zijn of zich om willen laten scholen. Inzet is er op gericht om de stageverplichting in te zetten in het kader van de maatschappelijke begeleiding van o.a. statushouders. Dit in 2016 ingezette beleid wordt in 2017 voortgezet.
Onderwijs (Arjan Kraijo / Dorien Zandvliet)	Wij willen een doorgaande leerlijn realiseren voor leerlingen van het primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs. Daarnaast willen we dat Alblasserdamse leerplichtige kinderen gebruik maken van onderwijs dat bij hen past. De inzet is dat iedere Alblasserdamse jongere het onderwijs verlaat met een startkwalificatie.	In 2017 wordt het project brugcoach voortgezet waarmee we kinderen begeleiden tot en met de brugklas om de kans te vergroten dat de opleiding succesvol afgerond wordt en daarmee aansluiting op de arbeidsmarkt gerealiseerd wordt.	Maximaal 20 kinderen kunnen per jaar binnen het project Brugcoach worden begeleid. Na twee schooljaren wordt het project Brugcoach geëvalueerd. Tussentijds zal er afstemming met uitvoerder SMILE plaatsvinden over de voortgang van het project.
Onderwijs (Arjan Kraijo)	Wij willen de doorgaande leerlijn van voorschoolse voorzieningen naar primair onderwijs behouden en bevorderen.	In 2017 subsidiëren we het reguliere en VVE-peuterspeelzaalwerk, waarbij aandacht is voor de (verplichte) kwaliteitseisen. We gaan de gevolgen van de landelijke ontwikkelingen binnen de kinderopvang voor Alblasserdam in kaart brengen en betrekken daarbij de door het Rijk beschikbaar gestelde decentralisatiemiddelen voorschoolse voorziening peuters.	In 2017 gaan opvang en onderwijs verder samenwerken in de doorgaande lijn van observeren/registreren en (voor)leeslijn in samenwerking met de bibliotheek.

Onderwerp & portefeuillehouder	Wat willen we bereiken?	Bijdrage gemeente (in 2017)	Bijdrage partner (in 2017)
Onderwijs (Arjan Kraijo)	Waarborgen toekomstbestendigheid basisonderwijs, onder meer via huisvesting.	Met de schoolbesturen worden in 2017 nadere afspraken gemaakt over de onderwijshuisvesting. Daarbij zal het vooral gaan over het al dan niet renoveren of vervangen in de komende jaren van de oudere schoolgebouwen. Te verwachten regelgeving dan wel aanbevelingen vanuit het Rijk, respectievelijk VNG en PO-raad zullen hierbij een belangrijke rol spelen. Het realiseren van adequate huisvesting ten behoeve van het te vormen Integraal Kindcentrum (IKC) door PIT Kinderopvang en Onderwijs. Voor het realiseren ervan is een substantiële bijdrage door de gemeente noodzakelijk. Op dit punt dient nog nadere besluitvorming plaats te vinden. De beleidskaders met het daarbij behorende actieplan 2016-2018 zoals verwoord in de Lokaal Educatieve Agenda 2015 (LEA) worden gevolgd. In het vierde kwartaal van 2017 worden de acties geëvalueerd zodat de resultaten voor de nieuwe collegeperiode in 2018 als input dienen.	Via het Op Overeenstemming Gericht Overleg (OOGO) zal mede op basis van de input vanuit de schoolbesturen besluitvorming plaatsvinden over de toekomst van de schoolgebouwen. PIT Kinderopvang en Onderwijs heeft een plan ontwikkeld voor het realiseren van een Integraal Kindcentrum op de locatie van de basisschool De Boeg. In samenwerking met de schoolbesturen worden de acties in het kader van de LEA uitgevoerd. Het gesprek daarover wordt voornamelijk gevoerd in het Op Overeenstemming Georganiseerd Overleg (OOGO) dat een keer per kwartaal plaatsvindt.
Onderwijs en arbeidsmarkt (Arjan Kraijo / Peter Verheij)	Wij willen een goede verbinding tussen onderwijs en ondernemers, zodat de benodigde vakmensen in onze regio te vinden zijn voor werkgevers en werknemers een baan kunnen vinden. Dit geldt zowel voor het primair als het voortgezet onderwijs. We willen bereiken dat meer leerlingen kiezen voor een technische opleiding in het vervolgonderwijs.	Wij ondersteunen voorbeelden als Techniekdock, de Techniek- en de Onderwijsroute, deze initiatieven maken inmiddels vast onderdeel uit van het lesprogramma. Wij stimuleren de samenwerking tussen de drie O's (Onderwijs, Overheid en Ondernemers). Daarnaast sluiten we vanaf 2016 aan bij de jaarlijkse Netwerkbijeenkomst die i.s.m. de gemeente Papendrecht en Molenwaard en voortgezet onderwijs de Lage Waard en Willem de Zwijger wordt georganiseerd.	Er wordt voor 2017 een financiële bijdrage gevraagd voor de Onderwijsroute. De deelnemende bedrijven van de Onderwijsroute 2016 zullen wederom gevraagd worden om leerlingen te ontvangen, ook worden nieuwe bedrijven gevraagd. Aan OV de Noord en OKA zal gevraagd worden hierin als ambassadeur op te treden. De stuurgroep techniek in het onderwijs organiseert in 2017 weer de Techniekroute voor het basisonderwijs. In samenwerking met onderwijs wordt de scholenmarkt elk jaar bij een ander technisch maritieme ondernemer georganiseerd.

Onderwerp & portefeuillehouder	Wat willen we bereiken?	Bijdrage gemeente (in 2017)	Bijdrage partner (in 2017)
Arbeidsmarkt (Peter Verheij)	Aansluiting behouden bij de regionale ontwikkelingen op het gebied van arbeidsmarkt via het programma Arbeidsmarkt Drechtsteden.	Ook in 2017 zullen wij ambtelijke uren beschikbaar stellen evenals een bijdrage in de programmakosten Arbeidsmarkt Drechtsteden. Voorts geven wij lokaal invulling aan de regionaal geïnitieerde SPG infralent pool. Daarmee kunnen meer jongeren aan het werk komen binnen de grond- weg- en waterbouw.	Het programma Arbeidsmarkt wordt in Drechtstedenverband uitgevoerd. Er wordt over de voortgang gerapporteerd via de regionale gremia. Van de mogelijkheid om deel te nemen aan de ESF subsidie sociale inclusie 2017 wordt gebruik gemaakt.
Arbeidsmarkt (Peter Verheij)	Wij willen in het kader van de Participatiewet actief zicht hebben op de Wsw'ers in Alblasserdam en hen zo veel als mogelijk in Alblasserdam aan het werk krijgen.	In het periodiek overleg regionaal en de samenwerking met SMILE lokaal zetten wij ons in om het aantal WSW'ers dat in de eigen gemeente aan het werk kan uit te breiden.	SMILE zet zich in voor de begeleiding van (meer) WSW'ers in Alblasserdam en voor het Wachtkamerproject.
Arbeidsmarkt (Peter Verheij)	Wij willen de positie van ouderen op de arbeidsmarkt verbeteren.	Wij blijven ons in 2017 inzetten om werkloze Alblasserdammers extra ondersteuning te bieden in het zoeken en vinden van werk.	De in 2016 ingezette acties van de stichting 50+ worden in 2017 gecontinueerd.
Arbeidsmarkt (Peter Verheij)	Wij willen meer (leer)werk- en stageplaatsen met het accent maritieme techniek, zowel in het primair als voortgezet onderwijs.	Door middel van het aanbod van kandidaten en de bekostiging uit het participatiebudget scheppen wij voorwaarden voor de uitbreiding van het aantal leer- werkplekken in Alblasserdam. Wij brengen vraag en aanbod bijeen door het leggen van een verbinding tussen onderwijs en bedrijfsleven, o.a. via de Onderwijsroute, Techniekdock en de netwerkbijeenkomst i.s.m. Papendrecht en Molenwaard.	Voor een succesvol stagebeleid zullen overheid, onderwijs en ondernemers hierover met elkaar afspraken moeten gaan maken. In 2017 zal dit ingezet gaan worden.
Jong en oud in Alblasserdam (Dorien Zandvliet)	Wij willen jongeren actief betrekken bij grote ontwikkelingen in Alblasserdam via jeugdparticipatie. Dit doen wij aan de hand van thema's zoals (maatschappelijke) voorzieningen en in samenwerking met de Jeugdgemeenteraad en Jeugd-Punt.	Op een aantal specifieke dossiers blijven jongeren gevraagd worden te participeren m.b.v. de interactieve bestuursstijl, onder andere bij de centrumvisie en jongerenontmoetingsplekken. Voorts gaan wij verder met de avonden 'Jong zijn in Alblasserdam' waarop wij aan jongeren vragen wat zij van hun dorp vinden.	De jeugdgemeenteraad en Jeugd-Punt hebben een stimulerende en ondersteunende rol bij het opzetten van jeugdparticipatie. In overleg met de jeugdgemeenteraad en Jeugd-Punt wordt een aantal dossiers benoemd waarin jongerenparticipatie wordt toegepast. Het onderzoek dat Jeugd-Punt in 2016 heeft uitgevoerd onder de jeugd geeft aanknopingspunten om verder te gaan met jongerenparticipatie vanaf de basisschool.

Onderwerp & portefeuillehouder	Wat willen we bereiken?	Bijdrage gemeente (in 2017)	Bijdrage partner (in 2017)
Ouderen (Dorien Zandvliet)	Alblasserdam is een prettige leefomgeving voor ouderen, waar zij zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen. Daarnaast willen wij de kennis en levenswijsheid van ouderen binnen ons dorp benutten.	Vanuit het uitvoeringsprogramma Wmo zijn kwetsbare ouderen en het thema Langer Zelfstandig Thuis onze speerpunten. Dit doen we onder andere door het voorzieningenaanbod (nulde en eerstelijns) dichter bij elkaar te brengen en oog te hebben voor de toegankelijke woningvoorraad. Wij zetten communicatiemiddelen in rondom het thema Langer Zelfstandig Thuis (bewustwording).	Naast SWA zijn er een aantal lokale partners die diensten aanbieden die het ouderen mogelijk maken langer zelfstandig thuis te wonen. Met Woonkracht10 voeren wij het gesprek over de toegankelijkheid van de woningvoorraad.
Project Verlengde eerstelijnszorg / Dok 11 (Arjan Kraijo)	Het uitbouwen van Dok 11 in een voorziening op het snijvlak van zorg en welzijn. Het realiseren van deze fysieke ontwikkeling, waar ook zorgwoningen onderdeel van uitmaken, en de samenwerking tussen de partijen in de eerstelijns gezondheidszorg en de nulde lijn. Hierin willen wij ook het concept van een dorpswinkel vormgeven.	Op basis van de voorhuurovereenkomsten tussen Woonkracht10 en partners in 2016 wordt gestart met de realisatie van de uitbreiding. De gemeente heeft een regisserende, faciliterende en aanjagende rol.	Bij het project zijn naast Woonkracht10 en de huidige participanten binnen het huidige DOK11 o.a. betrokken: SWA, Rivas, Stichting Jeugdteams, Yulius. Een kerngroep van partners gaat aan de slag met het vormgeven van de samenwerking in de eerstelijns gezondheidszorg en de nulde lijn.
Sociale cohesie (Dorien Zandvliet)	Locaties als Landvast, het MFC Maasplein en de bibliotheek zijn de ontmoetingsplekken in ons dorp ter ondersteuning en bevordering van de sociale cohesie, daarnaast kijken we naar andere plekken in het dorp die hieraan kunnen bijdragen. Bijvoorbeeld de openbare 'huiskamers' van Alblasserdam, het Scheldeplein en Raadhuisplein, die zowel een fysieke als sociale transformatie zullen ondergaan. Het Scheldeplein moet een plek worden waar buurtbewoners zich thuis voelen en waar sociale doelstellingen kunnen worden bereikt.	Ook in 2017 blijven wij in gesprek met partners als Landvast, MFC Maasplein, SWA, SMILE en de bibliotheek over de bijdrage die zij leveren ter bevordering van de sociale cohesie. De herinrichting van het Scheldeplein tot huiskamer zal in 2017 gerealiseerd worden. Dit alles op basis van het definitief ontwerp dat tot stand is gekomen in samenwerking met bewoners, partners en andere belanghebbenden (portefeuille Verheij).	Landvast is als dorpshuis het sociale en culturele hart van Alblasserdam. De missie van Landvast is 'verbinden'. Daarnaast heeft Landvast een rol bij de centrumontwikkeling en recreatie/toerisme. Voor sociale activiteiten wordt gebruikgemaakt van <u>MFC</u> Maasplein en andere locaties in het dorp. De <u>bibliotheek</u> brengt vanuit haar rol als informatieknoppunt de netwerkpartners samen.
Participatie en netwerken (Dorien Zandvliet)	In 2018 zijn nieuwe vormen van participatie en netwerken duidelijk zichtbaar, die zorg voor elkaar stimuleren en faciliteren en waarbij beperkingen zoveel mogelijk worden weggenomen en kwetsbare groepen inwoners worden ondersteund.	In 2017 gaan we, in navolging op wijk Kinderdijk en Souburgh initiatieven uit de samenleving op een innovatieve wijze faciliteren. We verkennen nieuwe vormen van participatie zoals een dorpsambassade. Wij maken hierover nieuwe afspraken met partners. Wij benutten hierbij de samenwerking binnen de Drechtsteden op het gebied van de maritieme topregio.	Naast partners als Woonkracht10, SWA, SMILE, Waardeburgh en Rivas krijgen ook startende lokale ondernemers een belangrijke rol in het uitwerken van nieuwe initiatieven.

Onderwerp & portefeuillehouder	Wat willen we bereiken?	Bijdrage gemeente (in 2017)	Bijdrage partner (in 2017)
Participatie en netwerken (Jaap Paans)	Als gemeente zijn wij faciliterend bij het tot stand brengen van innovatie en kennisdeling in de samenleving tussen partners en tussen partners en de gemeente.	In 2016 hebben wij met de besturen van grotere lokale stichtingen gesproken (Landvast, BSSA, Smile en SWA). Rode draad uit deze gesprekken is de behoefte aan het ontmoeten van elkaar, verkennen van elkaars werkterrein en kennisdeling. Wij gaan dit in 2017 verder stimuleren en faciliteren en bekijken of deze ontmoeting en kennisdeling uitgebreid kan worden naar besturen van kleinere Alblasserdamse stichtingen.	Stichtingsbesturen hebben een actieve rol bij het organiseren van ontmoeting en kennisdeling vanuit hun specifieke behoefte.
Cultuur (Dorien Zandvliet)	Basisschoolleerlingen maken tijdens hun schoolloopbaan op verschillende manieren kennis met cultuureducatie/cultuurhistorie (muziek/dans/beeldend), binnen en buiten schooltijd.	Wij geven uitvoering aan de acties uit de cultuurnota. In 2017 wordt net als vorig jaar met name ingezet op het ondersteunen van educatie op het gebied van cultuur en erfgoed (cultuurhistorie) op school. In het schooljaar 2016-2017 wordt opnieuw een activiteit binnen het programma Kunstkanjers georganiseerd. Ook de combinatiefunctionaris Cultuur is in dit schooljaar actief. Deze krijgt extra mogelijkheden door middel van aansluiting bij de rijksregeling Cultuureducatie met kwaliteit.	De lokale uitvoerders hebben een actieve rol in het borgen van een lokaal aanbod van buitenschoolse cultuureducatie. Zij komen samen in het netwerk cultuur. ToBe Cultuurcentrum voert het programma cultuureducatie met kwaliteit uit. De combinatiefunctionaris voert vanuit ToBe Cultuurcentrum het programma Kunstkanjers uit.
Cultuurhistorie (Dorien Zandvliet)	Cultuur(historie) als vast onderdeel in het lesprogramma op de basisscholen.	We willen educatie op het gebied van cultuur en erfgoed (cultuurhistorie op scholen) ondersteunen en maken ons sterk om het vastgestelde archeologiebeleid en het beschermd dorpsgezicht incl. de beeldbepalende panden en de monumenten te vatten in een les. Onze doelstelling is dat elke leerling in Alblasserdam voordat hij/zij naar het voortgezet onderwijs gaat een les heeft gevolgd over de geschiedenis van Alblasserdam.	Door de combinatiefunctionaris Cultuur wordt in samenwerking met de Historische Vereniging en een externe partij een aantal lessen specifiek gericht op cultuurhistorie in Alblasserdam voorbereid. Cultuurhistorie is één van de speerpunten voor Cultuureducatie in de periode 2017-2020 dat gefinancierd wordt door de rijksregeling Cultuureducatie met Kwaliteit.

Onderwerp & portefeuillehouder	Wat willen we bereiken?	Bijdrage gemeente (in 2017)	Bijdrage partner (in 2017)
Statushouders (Dorien Zandvliet)	De statushouders die via de taakstelling in Alblasserdam (komen) wonen nemen deel aan de samenleving via betaald werk, participatieplekken en/of vrijwilligerswerk. Daarnaast ook toeleiding naar het sociale domein als sport, verenigingen, recreatie. Onderdeel om te komen tot deelname is het ondertekenen van de participatieverklaring.	De gemeente brengt als regievoerder partijen samen vanuit de netwerkbenadering. Wij zetten ons in om het netwerk te versterken, en nieuwe initiatieven te laten ontstaan, gericht op de integratie en participatie van statushouders. Waar nodig zijn dit specifieke partijen als Vluchtelingenwerk, waar mogelijk wordt gebruikgemaakt van reguliere partijen/voorzieningen binnen het sociale domein.	SDD maakt voor iedere statushouder een plan van aanpak. Vanuit dit plan werkt hij/zij aan inburgering, Nederlandse taal, stages enz. Onderwijs wordt verzorgd door o.a. Da Vinci College (inburgering, entree-opleiding, MBO2-3). Helpende Handen is de stageverzorgende organisatie die begeleiding van statushouders voor haar rekening neemt. De lokale leerwerkbedrijven bieden stageplaatsen voor de entree-opleiding en taal- en werkervaring en participatieplekken. Vluchtelingenwerk neemt een deel van maatschappelijke begeleiding en de ondersteuning bij gezinshereniging op zich. Ook verzorgt Vluchtelingenwerk de workshop rondom de participatieverklaring. SWA/BSR zorgt voor advies en bemiddeling.

Wat mag het kosten?

Samenleven in Alblasserdam													
		2017			2018			2019			2020		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
380	Uitkeringen SDD	5.293	3.665	-/- 1.628	5.059	3.665	-/- 1.394	5.059	3.665	-/- 1.394	5.070	3.665	-/- 1.405
385	Sociale werkvoorzieningen. *)	1.590	66	-/- 1.524	1.590	66	-/- 1.524	1.590	66	-/- 1.524	1.590	66	-/- 1.524
390	Maatschappelijke ondersteuning *)	4.865	-	-/- 4.865	4.809	-	-/- 4.809	4.781	-	-/- 4.781	4.755	-	-/- 4.755
395	Jeugd *)	5.541	4	-/- 5.537	5.670	4	-/- 5.666	5.686	4	-/- 5.682	5.730	4	-/- 5.726
396	Participatie	369	-	-/- 369	292	-	-/- 292	243	-	-/- 243	171	-	-/- 171
400	Vreemdelingen	90	-	-/- 90	90	-	-/- 90	90	-	-/- 90	90	-	-/- 90
410	Gezondheid	153	-	-/- 153	133	-	-/- 133	133	-	-/- 133	133	-	-/- 133
420	Kunst en cultuur	675	-	-/- 675	683	-	-/- 683	684	-	-/- 684	572	-	-/- 572
455	Onderwijs Algemeen	1.675	80	-/- 1.595	1.676	80	-/- 1.596	1.774	80	-/- 1.694	1.766	80	-/- 1.686
460	Huisvesting onderwijs	7	-	-/- 7	7	-	-/- 7	7	-	-/- 7	6	-	-/- 6
	Totaal programma	20.258	3.815	-/- 16.443	20.009	3.815	-/- 16.194	20.047	3.815	-/- 16.232	19.883	3.815	-/- 16.068
	Mutaties reserves	-	112	112	-	112	112	-	24	24	-	-	-
	Totaal programma na bestemming	20.258	3.927	-/- 16.331	20.009	3.927	-/- 16.082	20.047	3.839	-/- 16.208	19.883	3.815	-/- 16.068

*) Inclusief de lasten van de decentralisaties participatiewet (385 Sociale werkvoorzieningen), AWBZ/WMO (390 maatschappelijke ondersteuning) en jeudgzorg (395 Jeugd).

Programma 2: Actief in Alblasserdam

Actief in Alblasserdam

Wat willen wij bereiken?
Gewenst maatschappelijk effect

Ondernemersklimaat:
aantrekkelijk vestigingsklimaat ondernemers

Toerisme:
Haven Zuid als centraal knooppunt en toegangspoort naar Kinderdijk, Biesbosch en Dordrecht met oog voor Alblasserdamse maat en karakter. Verbeteren lokale recreatieve functie

Sport:
Alblasserdammers hebben een gezonde en actieve levensstijl. Sport is stimulans voor sociale cohesie, gezondheid, opgroeien en vrijwilligersinzet.

Effect indicatoren:

Bron: OCD

- Rapportcijfer voor ondernemersklimaat
- Tevredenheid ondernemers dienstverlening gemeente

BRON: PM

- Aantal overnachtingen: hotel, camper, passanten jachthaven in Alblasserdam
- Ontwikkeling werkgelegenheid in toeristisch/recreatieve sector: Alblasserdam versus Nederland
- Gebruik en tevredenheid Lammetjeswiel

Dienst G&J; jaarlijks & OCD; vierjaarlijks

- % van de bevolking dat sport
- % deelname vrijwilligerswerk bij sportvereniging
- % lidmaatschap organisatie of vereniging
- ervaren gezondheid

Prestaties (indicatoren)

Prestaties:
1. Faciliteren ondernemerschap
2. Uitvoeren Strategische agenda
3. Uitvoeren inkoopbeleid dat lokale ondernemingen stimuleert

Afspraken:
1. Input leveren aan en uitvoering geven aan strategische agenda
2. Uitvoering ondernemersfonds

Prestaties:
1. Regievoering op proces toeristische ontwikkelingen Haven Zuid en Kinderdijk
2. Integrale visievorming: lokaal en regionaal

Afspraken:
1. Bijdrage aan visievorming
2. Inbreng maatschappelijke initiatieven
3. Leveren financiële bijdrage

Prestaties:
1. Sporten en bewegen in verenigingsverband stimuleren
2. Faciliterende rol sporthal Molenzicht
3. Vaststellen sportbeleid

Afspraken:
1. Functioneren verenigingen en sportstichting BSSA
2. Voorbereiden bouw sporthal door Stichting Sporthal Molenzicht
3. Uitvoeren activiteiten

Wat gaan wij daarvoor doen? Prioriteiten

Stimuleren / uitvoering strategische agenda

Uitvoering geven aan Strategische agenda

Ontw. HavenZuid / Lammetjeswiel Waterdriehoek

Ontwikkeling bezoekerscentrum

Herijking sportbeleid

Invulling Governance-model Soubourgh

Inkoopkalender / Tendered op website

Ondernemersfonds

Entreezone Kinderdijk

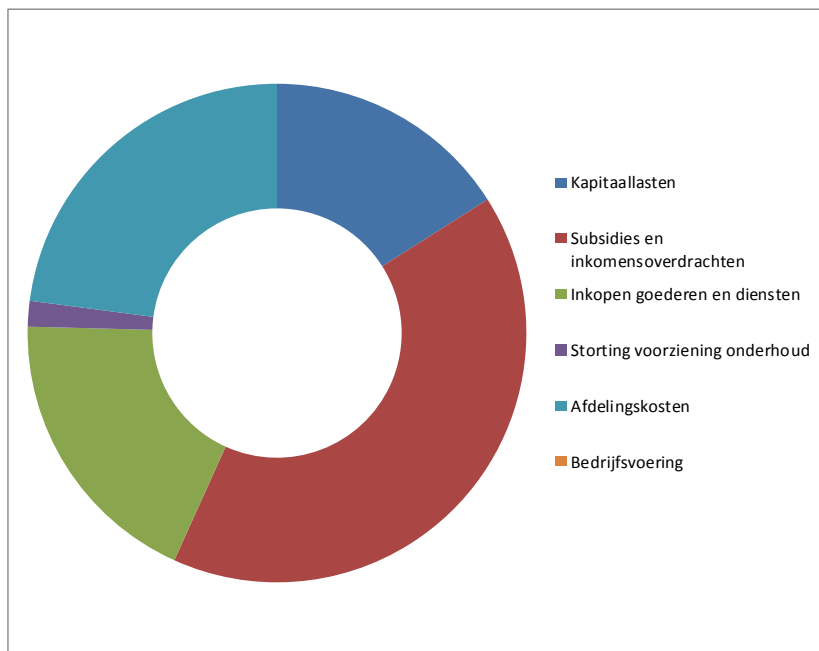
Visitors management / Regionaal stimuleringsfonds

Tot standkoming faciliteren van 2^e binnensport-accommodatie

Sporthal Molenzicht / input herijking sportbeleid

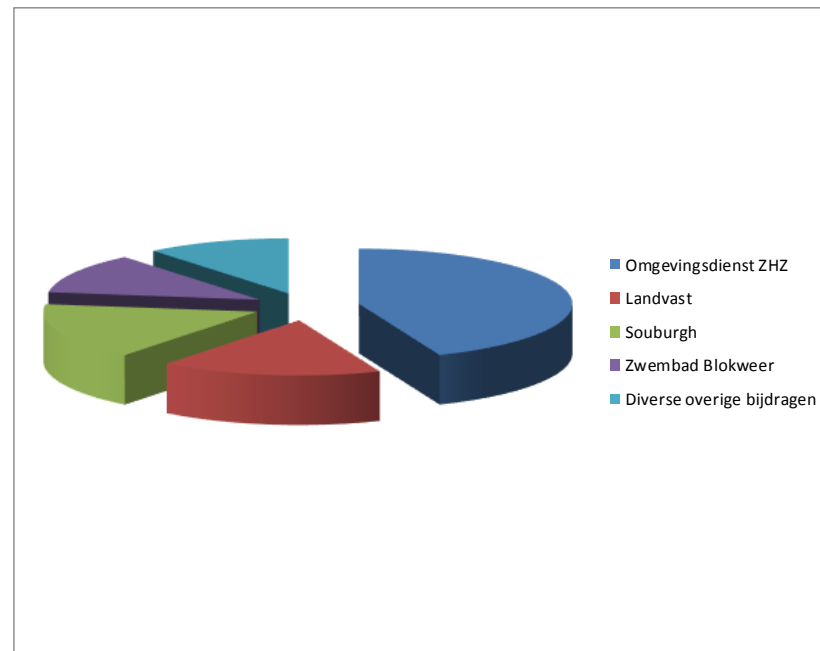
Actief in Alblasserdam

Wat mag het kosten?

Kapitaallasten	€	723.000
Subsidies en inkomensoverdrachten	€	1.841.000
Inkopen goederen en diensten	€	843.000
Storting voorziening onderhoud	€	75.000
Afdelingskosten	€	1.036.000
Bedrijfsvoering	€	-
College B&W, raad en griffie	€	-
Totaal	€	4.518.000

Bijdragen aan 'Maatschappelijke partners'

Omgevingsdienst ZHZ	€	807.000
Landvast	€	309.000
Souburgh	€	305.000
Zwembad Blokweer	€	219.000
Diverse overige bijdragen	€	201.000
Totaal	€	1.841.000

Wat willen wij bereiken en wat gaan wij daarvoor doen in 2017?

Onderwerp & portefeuillehouder	Wat willen we bereiken?	Bijdrage gemeente (in 2017)	Bijdrage partner (in 2017)
Recreatie, toerisme en vrije tijd Haven Zuid (Arjan Kraijo)	De strategische ligging van Alblasserdam als toegangspoort naar Kinderdijk en Dordrecht willen wij beter benutten door Haven-Zuid te laten ontwikkelen als centraal knooppunt voor verschillende toeristische activiteiten met een maat en schaal die past bij het karakter van Alblasserdam. Haven-Zuid is goed verbonden met het centrum en maakt daar onderdeel van uit. Met Molenwaard worden verbindingen gelegd onder meer op het gebied van toerisme.	In 2016 zijn de eerste stappen gezet naar een nieuwe ontwikkelstrategie voor Haven Zuid. Op basis van de strategie worden de ambities herijkt en wordt het vervolg voor de invulling van haven-Zuid bepaald. In 2017 leidt dit tot een duidelijke keuze. Onderdeel daarvan is een nader uitgewerkte visie op vrijetijdseconomie dat in dit geval wat meer toegespitst is op de beoogde effecten rond Haven-Zuid.	Doorlopend: • Meedenken en doen van de de gemeente Molenwaard bij ontwikkeling van een strategie voor Haven-Zuid. • Benoemen één gezamenlijk aanspreekpunt richting de SWEK • Aanpak verkeers- en camperproblematiek • Inzet private sector op deelactiviteiten
Recreatie en Toerisme Waterdriehoek (Arjan Kraijo / Dorien Zandvliet)	Binnen de Waterdriehoek wordt gewerkt aan verbetering van de toeristisch-recreatieve infrastructuur van het dorp; Haven Zuid en het centrum profiteren hier van. Verder wordt ingezet op versterking van de samenwerking met diverse gemeentelijke, provinciale en maatschappelijke partners.	• Vaststellen visie op Vrijetijdseconomie met een uitvoeringsagenda • In samenwerking met Molenwaard regie voeren op het proces rondom toeristische ontwikkelingen bij Kinderdijk en Haven Zuid • Zorgdragen voor dat de bezoekersstromen van Kinderdijk van en naar Alblasserdam (rondje Alblasserdam) nog meer met elkaar in verbinding komen. • Participeren in de Waterdriehoek en per (deel)project de inzet van Alblasserdam nader bepalen. • Voortbouwen op financieringsarrangement Entreezone Kinderdijk • Projectstructuur Entreezone opzetten • Participeren in diverse overlegstructuren tbv recreatie en toerisme	1. Molenwaard en SWEK: • In samenwerking met Alblasserdam regie op proces rondom toeristische ontwikkelingen bij Kinderdijk en Haven Zuid • Zorgdragen voor dat de bezoekersstromen van Kinderdijk van en naar Alblasserdam (rondje Alblasserdam) met elkaar in verbinding komen. Door middel van ontwikkeling bezoekerscentrum Kinderdijk / transferiumfunctie HZ. 2. Coalitiepartners vanuit de Waterdriehoek: Drechtsteden, Dordrecht Marketing, Provincie Zuid-Holland, Waterschap, Dordrecht, SWEK, Biesbosch, VVV. Zij dragen bij aan visievorming (gebiedsdeal Kinderdijk), opzetten van projecten en de financiën. Er wordt per project gekeken wie hoeveel gaat investeren (cofinanciering). Alles in goed overleg en met hetzelfde doel voor ogen. 3. Maatschappelijke partners/andere gemeenten: Krimpenerwaard, Sliedrecht, Papendrecht en ondernemers betrekken bij de ontwikkeling van de visie op vrijetijdseconomie en onderzoeken waar we elkaar kunnen versterken en input kunnen leveren aan elkaars plannen.

Onderwerp & portefeuillehouder	Wat willen we bereiken?	Bijdrage gemeente (in 2017)	Bijdrage partner (in 2017)
Recreatie en toerisme Lammetjeswiel (Arjan Kraijo / Peter Verheij)	Het Lammetjeswiel wordt in samenwerking met gebruikers en jongeren ontwikkeld tot een aantrekkelijk recreatiegebied voor onze inwoners. Hierdoor ontstaat een heringericht Lammetjeswiel naar wens van betrokkenen.	Het recreatiegebied renoveren en aanpassen aan de toekomstige manier van vrijetijdsbesteding en recreatie. Het in 2015 op interactieve wijze opgestelde projectplan Lammetjeswiel zal vanaf de herfst van 2016 tot uitvoering worden gebracht. Gedurende de uitvoering van het fysieke ontwerp wordt een stichting opgericht om het gebruik van het Lammetjeswiel gedurende de vier seizoenen in de toekomst beter te borgen.	De werkgroep wordt opgeheven en gaat over in de stichting Lammetjeswiel. Deze stichting zal zich samen met de stichting de Groene Long inzetten voor het beheer en de instandhouding van het Lammetjeswiel, daaronder mede begrepen het waarborgen van haar recreatieve functies, alsmede het verwezenlijken van andere gemeentelijke doelstellingen zoals het creëren van stageplaatsen, het stimuleren van vrijwilligerswerk, natuur- en milieueducatie, maatschappelijke doeleinden en als ontmoetingsplaats.
Sport (Arjan Kraijo)	Alblasserdammers hebben een gezonde en actieve levensstijl. Sport zien we hierbij als stimulans voor sociale cohesie, gezondheid, opgroeien en vrijwilligersinzet. Het huidige tarievenstelsel heeft geen uniforme grondslag, is niet transparant en leidt tot onrechtvaardige verschillen.	In 2017 vindt de 2 ^e herijking van de Sportbeleidsnota plaats. De 1 ^e herijking vond plaats in 2013. De herijking heeft tot doel om nadere richting te geven aan en keuzes te maken in het beleidsveld 'sporten en bewegen'. Met ingang van 1 januari 2017 wordt een kostprijsdekkend tarievenstelsel voor de sport ingevoerd. De hieruit voortvloeiende tariefstijgingen worden gecompenseerd door subsidies, mede op basis van (extra) maatschappelijke inzet. De bouw van sporthal Molenzicht levert een belangrijke bijdrage aan voldoende ruimte voor bewegingsonderwijs en sportbeoefening.	Evenals de 1e herijking zal ook de 2e herijking op interactieve wijze plaatsvinden met de diverse partners zoals Sportbelangen Alblasserdam, de BSSA en de partners van GR Souburgh. Voor de uitvoering van het tarievenstelsel is afstemming met de beheerorganisaties van het sportcentrum Blokweer en het sportpark Souburgh (GR Souburgh) noodzakelijk. Voor het bewegingsonderwijs wordt na realisatie van de hal voor de Kinderdijkse scholen ruimte gehuurd.
Sport (Arjan Kraijo)	Passend governance-model dat aansluit bij beheer en exploitatie van sportpark Souburgh inclusief zelfredzaamheid/eigen inzet van de verenigingen als voetbal, tennis, atletiek en hockey.	In de 1e helft van 2016 heeft onderzoek plaatsgevonden naar de meest passende bestuursvorm voor het sportpark. De uitkomsten van het onderzoek hebben echter nog niet geleid tot een gezamenlijk gedragen voorstel. De gebruikers van het sportpark hebben gevraagd - en toestemming gekregen - om met een eigen voorstel te mogen komen.	Afgesproken is dat de Souburghse verenigingen in december 2016 met een eigen voorstel komen. Het streven is erop gericht om in de eerste helft van 2017 tot een door de verenigingen en gemeenten breed gedragen voorstel te komen.

Onderwerp & portefeuillehouder	Wat willen we bereiken?	Bijdrage gemeente (in 2017)	Bijdrage partner (in 2017)
Faciliteren ondernemerschap (Peter Verheij)	Vanuit eigen rol en verantwoordelijkheid wordt samen met het lokale bedrijfsleven een strategische agenda opgesteld. Doel: kennis delen, van elkaars expertise gebruikmaken en van elkaar leren.	Middels de verschillende overlegstructuren is een strategische agenda opgesteld met daarin de vier prioriteiten benoemd: 1. Inkoopkalender 2. Fileproblematiek A15 3. Collectieve beveiliging 4. Behoud aanspreekpunt bedrijven (BCF) Aan deze prioriteiten wordt ook in 2017 (verder) gewerkt.	Blijvende input van OKA, OV De Noord, Makado, Dam-Plantage en Scheldeplein en de ZZP-groep op strategische agenda, prioriteitstelling en bijdrage aan uitvoering van de strategische agenda.
Faciliteren ondernemerschap (Peter Verheij)	Maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) staat bij vele ondernemers al jaren (prominent) op de agenda. Dergelijke initiatieven worden zichtbaar(der) gemaakt. De betreffende ondernemers worden als ambassadeurs gezien welke collega-ondernemers kunnen stimuleren en inspireren om hetzelfde te doen. Dit te stimuleren en waarderen zal het positieve proces versterken.	Het ambassadeursprogramma en de cursus 'Duurzaamheid Loont' voor het stimuleren en waarderen van maatschappelijke betrokkenheid is in 2015 afgelopen. Op eigen initiatief zijn een aantal ondernemers hiermee doorggegaan binnen het eigen bedrijf. De focus binnen Alblasserdam ligt nu op de Duurzaamheidsestafette voor het MKB i.s.m. Drechtsteden (o.a. uitvoeren van energiescans). Vanaf 2016 ondersteunen we i.s.m. de gem. Papendrecht de jaarlijkse Maatschappelijke Beursvloer.	Stimular (Duurzaamheidsestafette) MVO Drechtsteden (Lidmaatschap voor ondernemers en adviserende rol) Stichting Welzijn Alblasserdam en Brede Welzijnsinstelling Papendrecht (organisatie Maatschappelijke Beursvloer)
Faciliteren ondernemerschap (Peter Verheij)	De inzet is het waarborgen van goede en veilige bedrijventerreinen ('schoon, heel en veilig') om daarmee een goed ondernemersklimaat te ondersteunen.	Pilot collectieve beveiliging op industrieterrein Hoogendijk indien aanpassing APV gerealiseerd kan worden. Het beeldkwaliteitplan Vinkenwaard-Noord is uitgevoerd. Gestart wordt met de herstructurering van Vinkenwaard Zuid.	De werkgroep KVO-B komt minimaal iedere drie maanden bijeen en bestaat uit vertegenwoordiging van de bedrijventerreinen, politie, brandweer en gemeente. Hier wordt inzet uitgewisseld en gevraagd. Ook voor de pilot collectieve beveiliging levert de KVO-B groep een actieve bijdrage en wordt door OV de Noord bij groen licht ook een financiële bijdrage geleverd aan de op te stellen camerasystemen.
Faciliteren ondernemerschap (Peter Verheij)	Waar mogelijk worden bij de inkoop van diensten lokale ondernemingen uitgenodigd om de verbanden tussen ondernemen en lokale overheid te versterken. Wij zijn transparant over onze gemeentelijke opdrachten, bijvoorbeeld via onze website. Door de gemeentelijke opdrachten op de website te communiceren zullen lokale partijen pro-actiever kunnen reageren.	De inkoopkalender is sinds mei 2015 "in de lucht". Dit blijft een maandelijks terugkerende informatiestroom richting ondernemers. Momenteel staan de regionale inkoopopdrachten benoemd welke voor Alblasserdam van toepassing zijn en de meervoudig onderhandse aanbestedingen voor Alblasserdam benoemd.	Bij de Kick-off Inkoopkalender van mei 2015 jl. is er een actieve rol geweest van zowel de OKA als de OV de Noord. De OV de Noord heeft aldaar toegezegd dat zij hun website beschikbaar stellen voor leden om hun vaardigheden online te kunnen presenteren voor de inkopers bij de gemeente Alblasserdam en Inkoop Drechtsteden. Deze subsite op de website van OV de Noord dient nog gerealiseerd te worden.

Onderwerp & portefeuillehouder	Wat willen we bereiken?	Bijdrage gemeente (in 2017)	Bijdrage partner (in 2017)
Faciliteren ondernemerschap (Peter Verheij)	Duurzame inkoop van producten en diensten wordt nagestreefd.	Tenminste kritisch kijken naar duurzame inkoop via de aanbestedingsprocedure en effect op lokale spelers	Nader te bepalen
Faciliteren ondernemerschap (Peter Verheij)	Met behulp van het in 2016 opgerichte Ondernemersfonds Alblasserdam (OFA) gaan we in 2017 samen met OV de Noord, de OKA en de Winkeliersverenigingen een bijdrage leveren aan het verbeteren van het ondernemersklimaat.	Aanzetten, stimuleren, adviseren en een bijdrage leveren (inzet mankracht, enthousiasmeren en financieel) tot een positieve in- en uitvoering van het Ondernemersfonds (OFA).	OV de Noord en de OKA Oprichten van stichting OFA

Wat mag het kosten?

		Actief in Alblasserdam											
		2017			2018			2019			2020		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
110	Weekmarkt	49	32	-/- 17	49	32	-/- 17	49	32	-/- 17	49	32	-/- 17
120	Economie	188	-	-/- 188	188	-	-/- 188	163	-	-/- 163	163	-	-/- 163
130	Ruimtelijke en stedelijke ontwikkeling	392	-	-/- 392	393	-	-/- 393	393	-	-/- 393	391	-	-/- 391
140	Volkshuisvesting	62	1	-/- 61	62	1	-/- 61	62	1	-/- 61	62	1	-/- 61
160	Bouw- en sloopvergunningen	952	491	-/- 461	927	316	-/- 611	927	316	-/- 611	901	141	-/- 760
170	Woonwagenzaken	32	-	-/- 32	34	-	-/- 34	47	-	-/- 47	47	-	-/- 47
345	Vastgoed	955	528	-/- 427	958	539	-/- 419	939	540	-/- 399	933	541	-/- 392
425	Sport	741	245	-/- 496	747	245	-/- 502	750	245	-/- 505	750	245	-/- 505
430	Sportcomplexen en gymnastieklokalen	976	732	-/- 244	793	195	-/- 598	770	180	-/- 590	768	180	-/- 588
440	Recreatie en toerisme	126	16	-/- 110	126	16	-/- 110	125	16	-/- 109	125	16	-/- 109
445	Accomodaties	45	12	-/- 33	45	12	-/- 33	45	12	-/- 33	45	12	-/- 33
	Totaal programma	4.518	2.057	-/- 2.461	4.322	1.356	-/- 2.966	4.270	1.342	-/- 2.928	4.234	1.168	-/- 3.066
	Mutaties reserves	500	175	-/- 325	-	38	38	-	-	-	-	-	-
	Totaal programma na bestemming	5.018	2.232	-/- 2.786	4.322	1.394	-/- 2.928	4.270	1.342	-/- 2.928	4.234	1.168	-/- 3.066

Programma 3: (Be)leef in Alblasserdam

(Be)leef in Alblasserdam

Wat willen wij bereiken?
Gewenst maatschappelijk effect

Centrumontwikkeling:
over een periode van tien jaar is een aantrekkelijker centrum gerealiseerd

Duurzaamheid:
Fysieke en sociale duurzaamheid vormt onderdeel van besluitvorming en er wordt naar gehandeld

Luchtkwaliteit:
Het creëren van een gezondere leefsituatie

Effect indicatoren:

OCD

- Beleving van het centrum
- Oordeel ondernemers over openbare ruimte
- Schaalscore fysieke voorzieningen
- Tevredenheid van inwoners over de processtappen tijdens de visievorming (via bewonerspanel)

GDI index; jaarlijks

- Gemeentelijke duurzaamheidsindex, waaronder gezondheid, hernieuwbare energie, energiegebruik, water, financiële weerbaarheid

DCMR; jaarlijks

- Gegevens meetpunt
- Ervaren luchtkwaliteit door bewoners

Prestaties (indicatoren)

Gemeente

Prestaties:
1. Voorbereiden deelprojecten centrumhart
2. Start Raadhuis (-plein)
3. Herinrichting Scheldeplein
4. Lammetjeswiel

Maatschappelijke partners

Afspraken:
1. Maatschappelijk initiatief tonen
2. Actief meedoen: Kennis en expertise inbrengen

Gemeente

Prestaties:
1. Duurzaamheid vormt onderdeel van dagelijkse besluitvorming

Maatschappelijke partners

Afspraken:
1. Inbreng expertise
2. Uitwisseling expertise

Gemeente

Prestaties:
1. Uitvoeren maatregelen Actieplan
2. Voldoen aan de wettelijke norm

Maatschappelijke partners

Afspraken:
1. Afspraken met GGD en DCMR over inspanningsverplichting
2. Activeren burgers en bedrijven voor leveren bijdrage(n)

Wat gaan wij daarvoor doen?
Prioriteiten

Lammetjeswiel
Visie Haven-Zuid
Scheldeplein

Inbreng en uitvoering initiatieven

Uitvoeren actieplan duurzaamheid

Overleg met partners continueren

Besluitvorming over en uitvoeren deelmaatregelen

Uitvoering geven aan actieplan

Raadhuis(plein) / Cortgene

Bochanen en wipmolen door ontwikkelaars

Duurzaam inkopen

Afspraken vastleggen en uitvoeren

(Be)leef in Alblasserdam

Wat willen wij bereiken?
Gewenst maatschappelijk effect

Effect indicatoren:

CROW normen; jaarlijks
- Meting beeldkwaliteit volgens CROW normen.

OCD; twee-jaarlijks
- Monitor veiligheid

Prestaties (indicatoren)

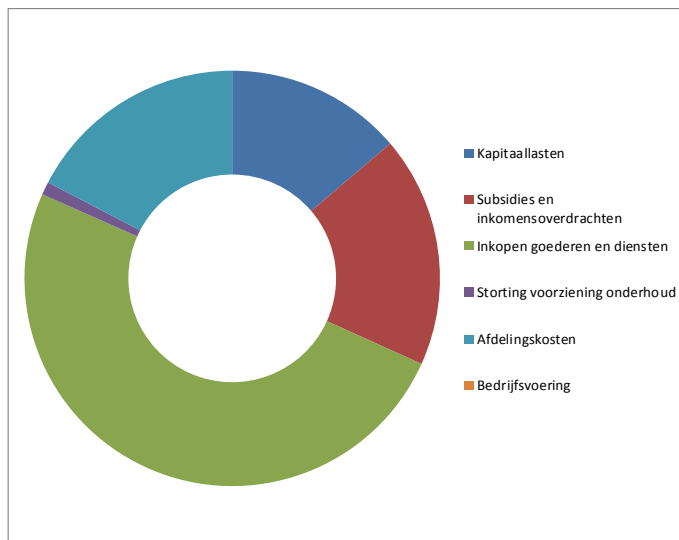
Gemeente	Maatschappelijke partners	Gemeente	Maatschappelijke partners
Prestaties: 1. Uitvoeren dagelijks beheer en onderhoud volgens beeldkwaliteit 2. Uitvoeren van reconstructies straten of buurten 3. Nader onderzoek speelvoorzieningen 4. Uitvoeren grondstoffen plan	Afspraken: 1. Bewoners en bedrijven aan voorkant betrekken bij reconstructies 2. Input bewoners en kinderen onderzoek naar speelvoorzieningen 3. HVC en inwoners: grondstoffenplan	Prestaties: 1. Uitvoeren Kadernota integrale veiligheid 2. Opstellen en uitvoeren van een jaarlijks veiligheids- uitvoeringsplan 3. Herijking evenementen-beleid	Afspraken: 1. Uitvoeren veiligheidsplan met netwerk-partners op gebied van veiligheid

Wat gaan wij daarvoor doen? Prioriteiten

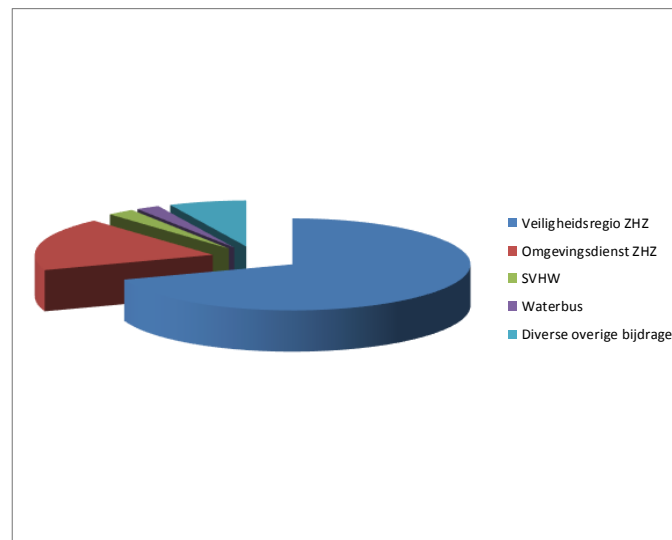
Uitvoering investeringsplan 2017-2020	Bewoners-avonden	Kadernota integrale veiligheid / herijken evenementenbeleid	Buurtpreventie (o.m. via whatsapp groepen)
Opstellen beleidsplan speelvoorzieningen / grondstoffenplan	Werkgroepen met bewoners, bedrijven en kinderen	Jaarlijks veiligheids- uitvoeringsplan	Onderzoek leefbaarheid in relatie tot camera-toezicht

(Be)leef in Alblasserdam

Wat mag het kosten?

Bijdragen aan 'Maatschappelijke partners'

Kapitaallasten	€	1.470.000
Subsidies en inkomensoverdrachten	€	1.922.000
Inkopen goederen en diensten	€	5.328.000
Storting voorziening onderhoud	€	108.000
Afdelingskosten	€	1.854.000
Bedrijfsvoering	€	-
College B&W, raad en griffie	€	-
Totaal	€	10.682.000

Veiligheidsregio ZHZ	€	1.338.000
Omgevingsdienst ZHZ	€	360.000
SVHW	€	48.000
Waterbus	€	41.000
Diverse overige bijdragen	€	135.000
Totaal	€	1.922.000

Het totaal van de lasten voor mutaties reserves voor het programma (Be)leef in Alblasserdam bedraagt € 12.350.000. Dit bedrag is inclusief een overboeking naar de balans van mutaties in het onderhanden werk van de grondexploitaties van € 1.668.000. In bovenstaande grafiek is het totaal van deze lasten, exclusief de overboeking naar de balans voor de grondexploitaties weergegeven: € 10.682.000.

Wat willen wij bereiken en wat gaan wij daarvoor doen in 2017?

Onderwerp & portefeuillehouder	Wat willen we bereiken?	Bijdrage gemeente (in 2017)	Bijdrage partner (in 2017)
Visie op centrumontwikkelingen (Arjan Kraijo)	Over een periode van circa tien jaar willen we een aantrekkelijk centrum realiseren Trefwoorden: huiskamer, uitnodigend, aandacht voor elkaar en klein en vriendelijk van hoogwaardige kwaliteit. De ontwikkeling vormt een nauwe verknoping tussen het sociale en het fysieke domein en is nauw verbonden met andere ontwikkelingen in Alblasserdam.	De lijnen van de visie zijn bekend. Op inhoud vindt verbreding, verdieping en verbinding tussen de diverse projecten plaats. Samen met initiatiefnemers wordt gezocht naar mogelijkheden om verbindingen naar andere lopende projecten te leggen, te bepalen hoe de effecten voor het centrum als geheel zijn en hoe verbinding kan worden gelegd met andere partijen waaronder de huidige gebruikers van het centrum. Dit is de manier van werken met partners binnen de centrumopgave. In 2016 is het bestemmingsplan herontwikkeling Bochanenterrein vastgesteld waarmee de weg is geopend voor realisatie van een supermarkt, dagwinkels, appartementen met bijbehorend parkeerterrein op deze locatie. In 2017 wordt gestart met de bouw. In 2016 heeft Woonkracht10 het initiatief genomen om de oude Wipmolenlocatie (weer) op te pakken. Samen met de gemeente wordt gewerkt aan een goede invulling van het gebied. In 2017 zullen hiertoe de benodigde stappen worden gezet om daadwekelijke invulling en realisatie mogelijk te maken.	Bewoners, ondernemers, winkeliers en maatschappelijke instellingen tonen initiatief en zijn partners in de ontwikkeling van het centrum. Zij krijgen een centrale rol in de uitvoering in de vorm van eigenaarschap.
Visie op centrumontwikkelingen Scheldeplein (Peter Verheij)	Het Raadhuisplein en het Scheldeplein worden de huiskamer van Alblasserdam waar veel gebeurt, in en voor de wijk en voor Alblasserdam als geheel.	In 2017 start de uitvoering herinrichting Scheldeplein op basis van het Programma van Eisen en het Definitief Ontwerp (o.a. multifunctioneel gebruik, verkeer en parkeerplaatsen herschikken). De herontwikkeling staat qua visie en gebruik in relatie tot de projecten Lammetjeswiel en Raadhuisplein/centrum.	Bewoners, ondernemers, winkeliers en maatschappelijke instellingen zijn de partners in de ontwikkeling van de visie en krijgen een centrale rol in de sociaal culturele programmering.

Onderwerp & portefeuillehouder	Wat willen we bereiken?	Bijdrage gemeente (in 2017)	Bijdrage partner (in 2017)
Ontwikkeling deelgebied Noord Haven Zuid conform de vastgestelde grondexploitatie (Arjan Kraijo)	De gemeente stelt in samenhang met de centrumvisie een brede ontwikkelstrategie op voor de ontwikkeling van Haven Zuid. Op basis hiervan worden marktpartijen actief uitgenodigd met de gemeente in gesprek te gaan om tot een haalbare en passende ontwikkeling van Haven Zuid te komen. Er is een duidelijke samenhang met de centrumontwikkeling. Passend bij de schaal en het karakter van Alblasserdam wordt in de tweede helft van de collegeperiode gestart met de realisatie van deelgebied Noord, bestaande uit functies, zoals transferium, hotel, horeca, wonen en andere toeristisch gerelateerde voorzieningen. Andere functies zijn mogelijk op basis van de uitkomsten van de ontwikkelstrategie.	In 2016 zijn de eerste stappen gezet naar een nieuwe ontwikkelstrategie voor Haven Zuid. Op basis van de strategie worden de ambities herijkt en wordt het vervolg voor de invulling van haven-Zuid bepaald. In 2017 leidt dit tot een duidelijke keuze. De ontwikkelingen op Haven-Zuid staan niet op zichzelf maar zullen een duidelijke samenhang en verbinding vertonen met de rest van Alblasserdam.	De te selecteren ontwikkelaar ontwikkelt een plan voor de ontwikkeling van Deelgebied Noord, koopt de grond, realiseert deelgebied Noord en draagt zorg voor de verdere exploitatie en beheer van de gebouwde voorzieningen. De detailhandelsorganisaties hebben afspraken met de gemeente. De toe te laten vormen van detailhandel binnen deelgebied Noord worden meegenomen in de ontwikkeling van de visie.
Wonen (Arjan Kraijo)	De gemeente stimuleert in samenwerking met Woonkracht10 en mogelijk private partijen de bouw van betaalbare huur- en koopwoningen voor jongeren en jonge gezinnen (starterswoningen). Toegewerkt wordt naar het verdwijnen van het tekort aan deze woningen in 2018 en verder in Alblasserdam.	Ook in 2017 wordt de samenlevingsagenda ingebracht bij actuele ontwikkelingen zoals bijvoorbeeld de (her)ontwikkeling van de oude Wipmolenlocatie	Met Woonkracht10, andere corporaties en mogelijk private partijen worden ook in 2017 mogelijkheden onderzocht naar de toename van betaalbare woningen voor starters/jonge gezinnen.
Wonen (Arjan Kraijo)	De gemeente stimuleert in samenwerking met Woonkracht10 en mogelijk private partijen de bouw van levensloopbestendige woningen. Toegewerkt wordt naar voldoende aanbod van deze woningen in 2018 en verder in Alblasserdam.	Ook in 2017 wordt de samenlevingsagenda ingebracht bij actuele ontwikkelingen zoals bijvoorbeeld de ontwikkeling DOK11.	Met Woonkracht10 en mogelijk private partijen worden ook in 2017 afspraken gemaakt over de toename van levensloopbestendige woningen bijvoorbeeld door renovatie/aanpassing bestaande voorraad
Cultuurhistorie (Dorien Zandvliet)	Het streven blijft het aantal gemeentelijke monumenten uit te breiden. In samenwerking met andere overheden en maatschappelijke partners wordt de oeverkwaliteit (vanuit de erfgoedlijn Waterdriehoek) bekeken en aangepakt..	De panden die in aanmerking komen voor de status gemeentelijk monument in procedure brengen. Realiteitszin wordt toegevoegd door een minimaal onderhoudsniveau te bepalen voor in ieder geval de gemeentelijke eigendommen op de lijst. Het op de agenda houden van het onderwerp oeverkwaliteit in de erfgoedlijn van de waterdriehoek.	De historische vereniging kan een rol spelen bij het enthousiasmeren van eigenaren van woningen die als gemeentelijk monument zouden kunnen worden aangewezen; Provincie en andere partners werken samen aan de oeverkwaliteit.

Onderwerp & portefeuillehouder	Wat willen we bereiken?	Bijdrage gemeente (in 2017)	Bijdrage partner (in 2017)
Duurzaamheid (Arjan Kraijo)	Er wordt werk gemaakt van duurzaamheid. De gemeente heeft een voorbeeldfunctie en toont betrokkenheid via een concreet programma. Het college maakt duurzaamheid onderdeel van besluitvorming en handelt daar ook naar. Innovaties op gebied duurzaamheid leiden tot ontstaan nieuw soort bedrijvigheid	De Duurzaamheidsagenda wordt in 2017 verder uitgevoerd. Acties worden geconcretiseerd en geprioriteerd. Nadruk daarbij ligt op de verdere integratie van duurzaamheid in de gemeentelijke organisatie (vast onderdeel van besluitvorming, bestaande projecten, kennis en kunde van duurzaamheid verbeteren onder medewerkers). Duurzaam inkopen en aanbesteden speelt hierbij een grote rol. Daarnaast wordt duurzaamheid zichtbaar voor het dorp door middel van bijvoorbeeld communicatiecampagnes en collectieve inkoopacties.	Inbreng en uitwisseling van expertise organiseren, onder meer met private partijen en inwoners van Alblasserdam. Hierbij wordt op meerdere niveaus tegelijk gehandeld.

Onderwerp & portefeuillehouder	Wat willen we bereiken?	Bijdrage gemeente (in 2017)	Bijdrage partner (in 2017)
Luchtkwaliteit (Arjan Kraijo)	Gewerkt wordt aan het creëren van een gezondere leefsituatie door een voortvarende aanpak waarbij burgers, bedrijfsleven en maatschappelijke partners actief worden betrokken.	De gemeenteraad is door het college van B en W actief betrokken bij de aanpak van de luchtkwaliteit. Op verzoek van de gemeenteraad is een raads werkgroep geïnstalleerd die inhoudelijk het voorwerk verricht om te komen tot een breed gedragen aanpak van de luchtkwaliteit. In samenwerking met OZHZ, DCMR en de Provincie Zuid-Holland heeft de raads werkgroep een concept-actieprogramma luchtkwaliteit 'Samen sterk voor schone lucht!' ontwikkeld. Tijdens de eerste fase van dit proces is gebleken dat de gemeente in principe voldoet aan de geldende normen voor de luchtkwaliteit. De raads werkgroep heeft gekozen om ambitieuzer te zijn dan de Europese luchtkwaliteitsnormen en kiest voor een gezond Alblasserdam en de verdere verbetering van de luchtkwaliteit. Voor de langere termijn richt het actieprogramma zich op het bereiken van de gezondheidsadvieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie. Het initiatiefvoorstel van het concept-actieprogramma wordt na het zomerreces in behandeling genomen door de gemeenteraad. Het actieprogramma luchtkwaliteit sluit aan op het Drechtstedelijke programma luchtkwaliteit.	Huidige afspraak met DCMR mbt meetpunt: Gedurende een periode van vier jaar het monitoren van de fijnstofconcentratie en stikstofdioxideconcentratie middels een meetpunt op de locatie Dam/Ruigenhil te Alblasserdam. Periodiek rapporteert de DCMR aan de gemeente over de meetgegevens. Na een meetreeks van 12 aaneensluitende maanden wordt een jaarrapportage door de DCMR geleverd aan de gemeente Alblasserdam Bij de uitvoering van het actieprogramma worden maatschappelijke organisaties (bijvoorbeeld het Longfonds), inwoners, bedrijven en de DGJ betrokken. OZHZ, DCMR en de Provincie Zuid-Holland blijven actief betrokken bij het actieprogramma.
Water onderdeel waterplan (Peter Verheij)	Voorkomen van wateroverlast, de afvoercapaciteit verbeteren en de kwaliteit van het oppervlakte water verbeteren.	De samenleving stimuleren tot groene tuinen, die bijdragen aan de wateropgave met behulp van papieren en digitale informatiefolders.	

Onderwerp & portefeuillehouder	Wat willen we bereiken?	Bijdrage gemeente (in 2017)	Bijdrage partner (in 2017)
Water onderdeel waterbeleving (Peter Verheij)	Schone en aantrekkelijke watergangen Het verhogen van belevings- en ecologische waarde van het oppervlaktewater en oevers	Periodiek onderhoud aan de watergangen, waardoor flora en fauna tot hun recht komen. Periodiek ligweide en sanitaire voorzieningen controleren en jaarlijks het zand verschonen bij het Lammetjeswiel. In 2017 zal naast andere maatregelen, zoals weghalen overhangend groen, wederom de pomp ter voorkoming blauwalg worden geplaatst.	Gedurende het zwemseizoen monitort het Waterschap iedere 2 weken de waterkwaliteit van het Lammetjeswiel. Provincie meldt op www.zwembaden.nl de kwaliteit van het zwemwater in Lammetjeswiel.
Water, Deltaprogramma (Arjan Kraijo)	Samen met de waterbeheerder zullen de gevolgen van Deltaprogramma voor Alblasserdam, bedoeld om enerzijds te beschermen tegen hoogwater en anderzijds de zoetwatervoorziening te waarborgen, in kaart worden gebracht. Bezien zal worden op welke wijze aan de opgave tegemoet kan worden getreden.	In 2016 is de website A5H.nl online gegaan. Hiermee wordt in communicatieve zin aandacht besteed aan het aspect waterveiligheid in deze regio. In 2017 worden de nieuwe normen voor waterveiligheid bekend waaraan de waterkeringen getoetst gaan worden. Waterkeringbeheerders zijn verantwoordelijk om de waterkeringen in 2050 aan de nieuwe normen te laten voldoen.	De provincie Zuid-Holland, Waterschap Rivierenland, de gemeenten en het Ministerie van Infrastructuur en Milieu voeren samen het MIRT-onderzoek Alblasserwaard-Vijfheerenlanden uit. In het onderzoek wordt gekeken waar in het gebied toekomstige slimme verbindingen tussen waterveiligheid en ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk zijn. Behoud en versterking van de cultuurhistorische identiteit, de ruimtelijke kwaliteit en de economische kracht van het gebied staan daarbij voorop. Gezamenlijk informeren van burgers en bedrijven over de gevolgen van het Deltaprogramma bijvoorbeeld via de website A5H.nl
Bereikbaarheid (Arian Kraijo)	De verkeersafwikkeling op het wegennet van, naar en in Alblasserdam blijft beheersbaar en is waar mogelijk verbeterd onder andere met het benoemen van een calamiteitenroute. In samenwerking met de gemeente Molenwaard en de provincie Zuid-Holland zal een verkenning plaatsvinden naar een duurzame oplossing voor de ontsluiting van Alblasserdam en de Alblasserwaard.	In 2017 opstellen van een Gemeentelijk Verkeers en Vervoers plan (GVVP), waarin bereikbaarheid wordt opgenomen. Verkeersveilige en leefbare opvang van bezoekersstromen naar en van het Werelderfgoed Kinderdijk, als onderdeel van het Managementplan Werelderfgoed Kinderdijk-Elshout. In 2017 zal blijvend worden ingezet op verbetering van het openbaar vervoer voor Alblasserdam. Onderwerpen die hierbij spelen zijn meer kwaliteit op de drukbezette verbinden en de kans voor een busstation in de buurt van de brug en tunnel bij de Noord.	Samenleving, buurgemeenten, andere wegbeheerders en maatschappelijke belangengroepen worden bij dit proces betrokken. De provincie Zuid Holland is bezig met het vaststellen van het beleidskader voor openbaar vervoer ten behoeve van de aanbesteding van de concessie die ingaat in 2018. Deze concessie geldt voor bus- en trein (Merwede Lingelijn) in het gebied Drechtsteden, Alblasserwaard en Vijfheerenlanden (DAV-concessie).

Onderwerp & portefeuillehouder	Wat willen we bereiken?	Bijdrage gemeente (in 2017)	Bijdrage partner (in 2017)
Verkeersveiligheid (Arjan Kraijo)	Verbetering van de verkeersveiligheid voor (schoolgaande) fietsers wordt nagestreefd via verkeerseducatie, gedragsbeïnvloeding en de aanpassing van de infrastructuur. De reeds ingezette inspanningen op vrij liggende fietspaden zoals het dijklint en de Hoogendijk wordt doorgezet. Dit moet leiden tot een verbetering van de verkeersveiligheid zowel gevoelsmatig als daadwerkelijk (minder ongevallen).	• Vanuit Regionaal Platform Verkeersveiligheid diverse acties gericht op gedragsbeïnvloeding, zoals het School-Op-Seeftprogramma, Totally Traffic, verkeersexamens, fietskeuringen. • Fietspad Dijklint. Invullen van de ontbrekende schakel heeft prioriteit. In 2017 wordt de schakel bij Oost-Kinderdijk verder uitgewerkt. • Fietsverbinding naar Papendrecht. In 2017 kan de totale fietsverbinding gereed zijn. • De gemeente heeft van de provincie Zuid subsidie gekregen voor de aanpak van onveilige oversteekplaatsen op de route Oude Torenweg – Zwarte Paard en op de Plantageweg. Doel is het aanbrengen van zoveel mogelijk verkeersveiligheidsmaatregelen op zebrapaden (zoals middengeleiders, drempels, verlichting, markering en dergelijke) De subsidie dekt 50 % van de uitvoeringskosten. De werkzaamheden worden in het 2de kwartaal van 2017 uitgevoerd.	Het Regionaal Platform Verkeersveiligheid komt meerdere keren per jaar bij elkaar voor het opzetten van diverse acties. Dit is een doorlopend proces. Het onderwijsveld wordt betrokken bij de educatie. Provincie is onze partner in het realiseren van de fietsverbinding door middel van subsidieverstrekking. Provincie Zuid Holland als verstrekker van de subsidie
Veiligheid (Jaap Paans)	In de gemeente is op wisselende dagen en tijdstippen buurtpreventie aanwezig. Deelnemende wijkbewoners signaleren onveilige en inbraakgevoelige situaties.	In 2016 is de kadernota Integrale Veiligheid vernieuwd. Jaarlijks volgt hieruit een uitvoeringsplan veiligheid. In 2015 is gestart met buurtpreventie en regievoering. Dit heeft in 2016 een vervolg gekregen in meerdere wijken en buurten. In overleg met de politie wordt ook in 2017 breder gewerkt aan buurtpreventie om het veiligheidsgevoel in wijken en buurten te verhogen	De politie houdt contact met buurtpreventie en wordt betrokken bij de opzet, scholing en uitvoering. Vrijwilligersorganisaties worden gefaciliteerd door de gemeente.
Veiligheid (Jaap Paans)	De gemeente wil de veiligheid, en daarmee het welzijn van de inwoners verbeteren. Naast andere maatregelen zoals buurtpreventie wordt in 2017 gewerkt aan het verbinden van camerapunten in het centrum (o.m. Dam-Plantageweg en Van Hogendorpweg-Scheldeplein). Voor een optimale verbinding wordt ook onderzocht of ook bestaande (particuliere) camera's kunnen worden verbonden.	De gemeente onderzoekt de mogelijkheden. Bij positieve uitkomsten doet de gemeente een investering.	In overleg met bijvoorbeeld winkeliersverenigingen wordt onderzocht of bestaande camera's kunnen worden aangesloten. De politie wordt betrokken bij het onderzoek en de plaatsing.

Onderwerp & portefeuillehouder	Wat willen we bereiken?	Bijdrage gemeente (in 2017)	Bijdrage partner (in 2017)
Veiligheid (Jaap Paans)	Om uitgaan in Alblasserdam veilig en leuk te houden is in 2016 gewerkt aan de vernieuwing van de afspraken met de horeca-ondernemers via het horecaconvenant.	In 2017 worden de gemaakte afspraken uitgevoerd.	De horeca-ondernemers worden actief betrokken bij de uitvoering van het horecaconvenant. Waar nodig zijn de BOA's en politie als partner actief.
Veiligheid (Jaap Paans)		Het huidige evenementenbeleid wordt geëvalueerd en geactualiseerd. In de actualisatie wordt de aangenomen motie van het CDA (juni 2016) meegenomen waardoor het aanvragen van een vergunning van een evenement wordt vereenvoudigd en goedkoper gemaakt (leges). Hierbij wordt geen afbreuk gedaan aan de veiligheid tijdens evenementen.	In de evaluatie en actualisatie wordt samengewerkt met de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid die namens de gemeente de vergunningverlening verzorgt. Ook worden organisatoren van evenementen en veiligheidspartners betrokken.
Speelvoorzieningen (Peter Verheij)	Het aanbieden van voldoende, veilige en kwalitatieve speelruimte voor opgroeiende kinderen. Er wordt rekening gehouden met het gebruik door meisjes en jongens van verschillende leeftijden. Bevorderen van gezondheid en ontwikkeling van kinderen.	In 2016 is gestart met de voorbreiding om in 2017 het huidige beleids- en renovatieplan rondom gebruik speelplaatsen te actualiseren of zo nodig opstellen van een nieuw beleidsplan en renovatieplan.	De wijkteams, speeltuinvereniging, SWA, kinderen (bewoners) en het onderzoekcentrum worden betrokken in dit proces.
Inrichting van de Buitenruimte Voortzetten inrichting BR binnen kaders beeldkwaliteit (Peter Verheij)	Waarborgen schone, hele en veilige leefomgeving op een voldoende functioneel kwaliteitsniveau tegen zo laag mogelijke kosten.	Gemiddeld niveau buitenruimte op niveau B houden. Uitvoeren van periodiek (wettelijke) inspecties.	In de samenleving wordt het verder ontwikkelen van wijkplatforms gestimuleerd en contacten daarmee uitgebreid.
Inrichting van de Buitenruimte Voortzetten inrichting BR binnen kaders beeldkwaliteit (Peter Verheij)	Waarborgen schone, hele en veilige leefomgeving op een voldoende functioneel kwaliteitsniveau tegen zo laag mogelijke kosten.	Gemiddeld niveau buitenruimte op niveau B (CROW publicatie 323) houden. Uitvoeren van periodiek (wettelijke) inspecties.	In de samenleving wordt het verder ontwikkelen van wijkplatforms gestimuleerd en contacten daarmee uitgebreid
Inrichting van de Buitenruimte Kiezen voor minder budget waar mogelijk en behoud of verbetering van kwaliteit (kijken naar plek en omvang van voorzieningen) (Peter Verheij)	Sober en doelmatig omgaan met investeringen. Beheer en onderhoud met behoud van kwaliteit.	Bij vervanging streven naar lagere totaalkosten over levensduur (materiaalkeuze en beheer). Alleen bij einde levenscyclus groot onderhoud doen	Bewonersgroepen en wijkplatforms voor input wensen en ideeën..
Inrichting van de Buitenruimte bevorderen toegankelijkheid mindervaliden (Peter Verheij)	Woningen, wegen, parken, winkels, recreatievoorzieningen e.d. zijn zoveel mogelijk goed bereikbaar en toegankelijk voor iedereen, dus ook voor mensen met een fysieke beperking en ouderen.	Uitvoering wettelijke eisen en organiseren van overleg met partners. Bij alle reconstructies actief partners betrekken. Ook bij dagelijks onderhoud worden waar nodig voorzieningen aangelegd of aangepast.	Gehandicapten adviesraad, Woonkracht 10, winkeliersverenigingen en na meldingen van burgers. Bij geplande werkzaamheden zal met de Gehandicapten adviesraad worden besproken op en zo ja, welke maatregelen mogelijk zijn. Tevens wordt er actief contact gezocht met betrokkenen uit de samenleving om zo sneller knelpunten te signaleren.

Onderwerp & portefeuillehouder	Wat willen we bereiken?	Bijdrage gemeente (in 2017)	Bijdrage partner (in 2017)
Inrichting van de Buitenruimte Omwonenden betrekken met duidelijke kaders. (Peter Verheij)	Samen de openbare (leef)ruimte inrichten en beheren.	Bij reconstructie en renovaties omwonenden en belanghebbenden betrekken bij de plannen De gemeente neemt naar aanleiding van meldingen contact op met de melder om zo gezamenlijk tot een oplossing te komen.	SWA, Wijk- en buurtgroepen, ondernemers Bewoners kennen vaak het beste hun woonomgeving en zijn daarom zeer geschikte adviseurs.
Doorontwikkeling afdeling BR door inzet mensen met een beperking (Peter Verheij)	Realiseren van maximale inzet van mensen met een beperking (SW-ers) bij de afdeling Buitenruimte	Realiseren inzet mensen met beperking bij de afdeling Buitenruimte. Er zal onderzocht worden of de taken de komende jaren uitgebreid kunnen worden met bijvoorbeeld herstel van lichte schade in de openbare ruimte.	SMILE en Drechtwerk plaatsen op basis van de gewenste inzet de juiste mensen binnen de afdeling Buitenruimte.
Herinrichting Bos Rijkee (Peter Verheij)	Verbetering van de uitstraling en het beter benutten van de aanwezige natuurwaarden in het centrum van ons dorp door het bosgebied meer toegankelijk te maken.	In 2017 zal het stimuleren van het beleven van het bos door inwoners en educatieve opzet voor scholen in het bos worden voortgezet.	Betrokken partners: • Woonkracht 10 • Historische vereniging West-Alblasserwaard • Commissie dorpsbehoud • Monumentencommissie • Vereniging Hendrick de Keyser
Woonwagens (Dorien Zandvliet)	Realiseren van woonwagenwoningen en standplaatsen (totaal: 16) voor de woonwagenbewoners aan de Staalindustrieweg. Uiterlijk 1 januari 2019 moet de Staalindustrieweg ontmanteld zijn.	Het binnen bestemmingsplan realiseren van woonwagenwoningen aan de Poldermolensweg en het voorbereiden van de aanleg van de standplaatsen op de 2 ^e locatie Lint Vinkerpolder. Voor de 2 ^e locatie is op 28 juni 2016 krediet verleend door de gemeenteraad. De bouw van de woonwagenwoningen is eind september 2016 gestart.	Woonkracht10 is een partner bij de uitvoering van het project waar het gaat om de woonwagenwoningen. Daarnaast intensief overleg met bewoners Staalindustrieweg gedurende het proces. Ook met omwonenden van Lint Vinkerpolder is regelmatig overleg over de voortgang.
Project Hof en Singel (Peter Verheij)	Het gefaseerd realiseren van een woningbouwproject met ca. 70 woningen op de locatie van de voormalige LTS en het zwembad.	Het afmaken van het project Hof en Singel met Herkon bv. Ten aanzien van de programmering en inrichting van het plan zijn we flexibel om aansluiting te vinden bij de vraag in de woningmarkt.	De woningbouw in de fasen 1 en 2 is opgeleverd. Oplevering fase 3 in 2016. Fase 4 (laatste fase) is gepland in 2017.
Project Lint Vinkerpolderweg (Peter Verheij)	De verkoop van 12 bouwrijpe kavels aan de Vinkerpolderweg.	Verkopen van de kavels aan particuliere opdrachtgevers of ontwikkelaars voor woningbouw. Ten aanzien van de programmering en inrichting van het plan zijn we flexibel om aansluiting te vinden bij de vraag in de woningmarkt.	In overleg met ontwikkelaars of particuliere opdrachtgevers worden afspraken gemaakt over de realisatie van hun plannen.
Project Alblasserwerf (Peter Verheij)	Binnen het project Alblasserwerf realiseren van woningen op de nog resterende gronden en het technisch afronden van de openbare ruimte.	De gemeente faciliteert via een overeenkomst de realisatie van de woningen en de afronding van de openbare ruimte.	Alblasserwerf CV is onze partner in de overeenkomst die tot realisatie zal leiden.

Onderwerp & portefeuillehouder	Wat willen we bereiken?	Bijdrage gemeente (in 2017)	Bijdrage partner (in 2017)
Project De Waterhoven (Peter Verheij)	Het realiseren en opleveren van een woonwijk met ca. 120 woningen met bijbehorende woonomgeving.	Het afmaken van het project met De Waterhoven met de CV Klein Alblas. Ten aanzien van de programmering en inrichting van het plan zijn we flexibel om aansluiting te vinden bij de vraag in de woningmarkt. De aanleg van de woonomgeving door de gemeente volgt het tempo van de ontwikkelaar.	Eind 2016 wordt gestart met de bouw van 8 woningen in het middengebied, oplevering in 2017. De volgende fasen, met name in het middengebied, gaan in verkoop en worden gerealiseerd na verkoop van de woningen.
Mercon-Kloos (Arjan Kraijo)	Eind 2015 hebben diverse partijen, waaronder de eigenaren van het gebied, de wens uitgesproken een verkenning voor het gebied Mercon-Kloos te starten. Deze verkenning is bedoeld om de potenties van het gebied te duiden, mogelijke ontwikkelingsrichtingen te schetsen en relaties te leggen met het nabijgelegen Werelderfgoed Kinderdijk. Deze verkenning zal uiteindelijk uit moeten monden in een masterplan voor het gebied voor de middellange termijn.	De gemeente zal uitgedaagd worden haar visie voor dit gebied kenbaar te maken. De gemeente verbindt betrokken partijen en bestaande initiatieven.	Een eerste stap daartoe is een beperkte inspiratiesessie die voorzien is eind 2016. De gemeente is aanwezig. Voor 2017 staat een breder gebiedsontwikkel traject op de agenda waarbij raad en samenleving betrokken zullen worden.
Reiniging (Peter Verheij)	Het bereiken van de landelijke doelstellingen: Het terugbrengen van de hoeveelheid restafval naar maximaal 100 kg per persoon vanaf 2020. 75 % hergebruik van grondstoffen	In 2017 het grondstoffenplan implementeren. Wij gaan meer service verlenen op de inzameling van grondstoffen (dichtbij) en minder service op de inzameling van restafval (ver weg). In 2017 gaan we de discussie over het invoeren van Diftar in 2018 aan.	Het terugbrengen van de hoeveelheid restafval per persoon kan alleen worden gerealiseerd als inwoners grondstoffen (voor hergebruik) en restafval echt gaan scheiden.
Nieuwe Natuurwet (Peter Verheij)	Voldoen aan de nieuwe natuurwet	Verdere invulling geven aan de inventarisatie van flora en fauna binnen de gemeentegrens. Implementeren van de nieuwe natuurwet binnen de organisatie voor wat betreft de door de gemeente uit te voeren onderhoudswerkzaamheden.	Drechtsteden, Natuurwetenschappelijk centrum (NWC), Natuur en Vogelwacht en de Groene Long zijn betrokken.

Wat mag het kosten?

(Be)leef in Alblasserdam													
		2017			2018			2019			2020		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
080	Brandweer	1.373	-	-/- 1.373	1.269	-	-/- 1.269	1.269	-	-/- 1.269	1.269	-	-/- 1.269
090	Rampenbestrijding en -plan	52	-	-/- 52	52	-	-/- 52	52	-	-/- 52	52	-	-/- 52
100	Integrale veiligheid	205	18	-/- 187	190	18	-/- 172	190	18	-/- 172	190	18	-/- 172
200	Grondexploitatie	3.334	4.332	998	1.905	1.905	-/-	6.388	6.388	-/-	1.933	1.933	-/-
300	Wegen straten en pleinen	1.161	50	-/- 1.111	1.421	50	-/- 1.371	1.563	51	-/- 1.512	1.650	51	-/- 1.599
310	Openbare verlichting	229	17	-/- 212	225	17	-/- 208	230	17	-/- 213	236	17	-/- 219
320	Straatmeubilair	16	-	-/- 16	16	-	-/- 16	15	-	-/- 15	15	-	-/- 15
330	Verkeer	105	-	-/- 105	103	-	-/- 103	101	-	-/- 101	88	-	-/- 88
340	Openbaar vervoer	55	-	-/- 55	55	-	-/- 55	55	-	-/- 55	55	-	-/- 55
350	Waterkering en afwatering	374	-	-/- 374	376	-	-/- 376	374	-	-/- 374	374	-	-/- 374
355	Openbaar groen	1.453	-	-/- 1.453	1.490	-	-/- 1.490	1.525	-	-/- 1.525	1.518	-	-/- 1.518
360	Reiniging	2.251	2.687	436	2.237	2.692	455	2.235	2.692	457	2.235	2.692	457
365	Riolering	1.166	1.753	587	1.224	1.753	529	1.254	1.753	499	1.275	1.753	478
370	Milieu	576	-	-/- 576	577	-	-/- 577	568	-	-/- 568	569	-	-/- 569
	Totaal programma	12.350	8.857	-/- 3.493	11.140	6.435	-/- 4.705	15.819	10.919	-/- 4.900	11.459	6.464	-/- 4.995
	Mutaties reserves	1.278	-	-/- 1.278	224	-	-/- 224	194	-	-/- 194	173	-	-/- 173
	Totaal programma na bestemming	13.628	8.857	-/- 4.771	11.364	6.435	-/- 4.929	16.013	10.919	-/- 5.094	11.632	6.464	-/- 5.168

Programma 4: Besturen in Alblasserdam

Besturen in Alblasserdam

Wat willen wij bereiken?
Gewenst maatschappelijk effect

Bestuur / communicatie:
Alblasserdam heeft een interactief en verbindend bestuur. Bestuur en organisatie zijn goed en gemakkelijk bereikbaar.

Dienstverlening:
Integrale dienstverlening dichtbij burgers en bedrijven op een moderne, eenvoudige en toegankelijke manier.

Effect indicatoren:

OCD; twee-jaarlijks

- % oordeel en vertrouwen in gemeentebestuur
- % oordeel bewoners over betrokkenheid bij (uitvoering van) gemeentelijke plannen
- %oordeel inwoners over ruimte voor initiatieven en ideeën

BC DKCC; na oprichting starten

- Minimaal 80% van alle vragen aan de gemeent worden in 1x afgehandeld
- Meting effecten via Dienstverlening Drechtsteden, nog te bepalen.

Prestaties (indicatoren)

Gemeente

Maatschappelijke partners

Gemeente

Maatschappelijke partners

Prestaties:
1. Benutten interactie en coproductie
2. Professionale ambtelijke organisatie
3. Gebruik social media
4. Kaders samenwerking samenleving

Afspraken:
1. Gemeenteraad vult eigen traject bestuursstijl in

Prestaties:
1. Dienstverlening via verschillende kanalen

Afspraken:
1. Dienstverlening Drechtsteden streeft naar afhandeling 80% in 1x

Wat gaan wij daarvoor doen?
Prioriteiten

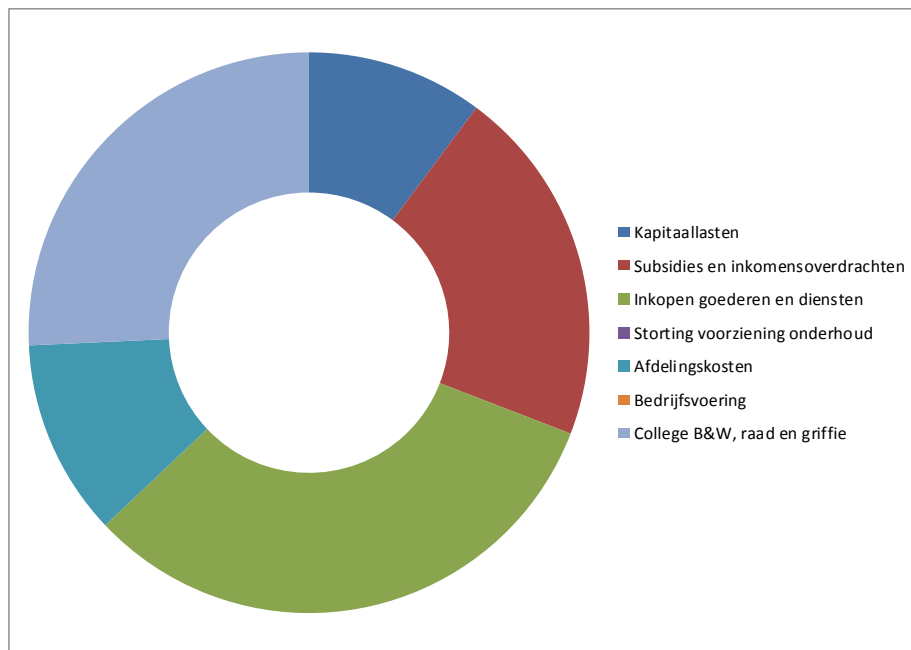
Communicatie strategie en bestuursstijl

Inspiratieagenda

Uitvoeren organisatie-ontwikkeling

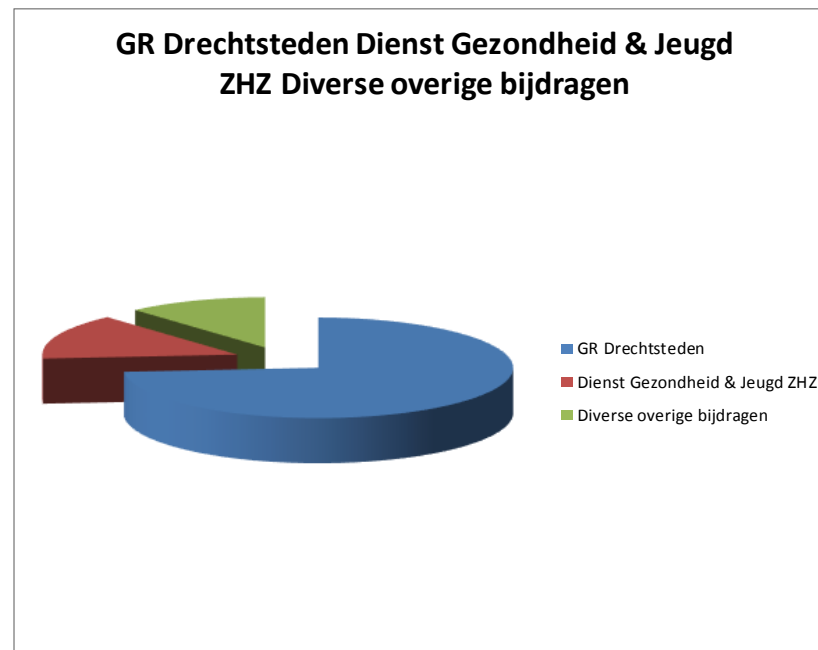
Besturen in Alblasserdam

Wat mag het kosten?

Kapitaallasten	€	309.000
Subsidies en inkomensoverdrachten	€	628.000
Inkopen goederen en diensten	€	974.000
Storting voorziening onderhoud	€	-
Afdelingskosten	€	344.000
Bedrijfsvoering	€	-
College B&W, raad en griffie	€	781.000
Totaal	€	3.036.000

Bijdragen aan 'Maatschappelijke partners'

GR Drechtsteden	€	463.000
Dienst Gezondheid & Jeugd ZHZ	€	92.000
Diverse overige bijdragen	€	73.000
Totaal	€	628.000

Wat willen wij bereiken en wat gaan wij daarvoor doen in 2017?

Onderwerp & portefeuillehouder	Wat willen we bereiken?	Bijdrage gemeente (in 2017)	Bijdrage partner (in 2017)
Bestuursstijl (Jaap Paans)	Doorontwikkeling van de interactieve bestuursstijl van het college, gemeenteraad en gemeentelijke organisatie in deze bestuursperiode. Aan het eind van 2015 wordt voor ieder relevant maatschappelijk thema in de samenleving een bewuste keuze gemaakt voor de aanpak passend binnen de bestuursstijl	Vele projecten uit het coalitieakkoord zijn reeds opgepakt via de werkwijze vanuit de bestuursstijl. Dit blijkt ook uit de in 2016 uitgevoerde tussenevaluatie van de Samenlevingsagenda. Het traject van werken met de Samenlevingsagenda en de bestuursstijl loopt door in 2017. De aanpak verschilt vaak per project en is maatwerk. De verschillende projectleiders binnen de gemeente houden het overzicht op de (voortgang van de) projecten.	De inbreng van partners is en blijft voorwaardelijk voor de doorontwikkeling van de bestuursstijl.
Communicatiestrategie (Jaap Paans)	Passend bij de bestuursstijl is een visie op communicatie opgesteld met een ruime plek voor het gebruik van verschillende communicatiemiddelen waaronder social media.	Stimuleren van onderling contact tussen overheid, inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners waarbij de uitwisseling van informatie en het genereren van ideeën centraal staat, wordt ook in 2017 gewerkt. De visie op communicatie en de bijbehorende communicatiemiddelen worden gebruikt en waar mogelijk uitgebreid in 2017.	Van partners wordt ook in 2017 een actieve bijdrage gevraagd. Het kan daarbij gaan om meedenken, participeren in een interview- of discussieronde, organisatie van een bijeenkomst rondom een thema, en delen van communicatieboodschappen via verschillende kanalen.
Inspiratieagenda (Jaap Paans)	Ophalen, bewaren en doorgeven van ideeën en wensen uit de Alblasserдамse samenleving.	Op allerlei plekken in de samenleving en op allerlei manieren worden ideeën en wensen opgehaald. Deze worden verzameld en aangeboden aan de gemeenteraad tijdens de nieuwjaarsontmoeting van 11 januari 2017.	Inwoners, partners, bedrijven en medewerkers zijn uitgenodigd om zelf ideeën en wensen in te leveren.
Dienstverlening (Arjan Kraijo)	Leveren van integrale dienstverlening dichtbij burgers en bedrijven op een moderne en eenvoudige, toegankelijke manier.	In 2016 is de nieuwe organisatie van start gegaan met Dordrecht, Alblasserдам, Hendrik-Ido-Ambacht en Sliedrecht als deelnemers. Met de start van Dienstverlening Drechtsteden is er binnen de huidige openingsduur gekozen voor een extra wekelijkse koopavond, zodat inwoners op twee avonden terecht kunnen in de gemeentewinkel. Ook heeft een proef plaatsgevonden met extra openingen op zaterdagochtenden in de zomervakantie. Evaluaties hiervan vinden eind 2016 plaats.	De gemeente Dordrecht is de hostende partner. Dienstverlening Drechtsteden is van start gegaan in 2016. Samen met Dordrecht en de andere deelnemende gemeenten wordt (verder) gewerkt aan de omvangrijke ontwikkelopgaven op het gebied van online dienstverlening.
Informatieveiligheid (Peter Verheij)	Nakomen van de afspraken uit de VNG resolutie over informatieveiligheid (d.d. 2013).	Er wordt in de Drechtsteden gezamenlijk gewerkt aan de uitvoering van informatieveiligheid. Onder meer door regionale bewustwordingscampagnes en het uitvoeren van regionaal informatiebeveiligingsbeleid.	Informatieveiligheid wordt regionaal in de Drechtsteden uitgevoerd.

Onderwerp & portefeuillehouder	Wat willen we bereiken?	Bijdrage gemeente (in 2017)	Bijdrage partner (in 2017)
Huisvesting gemeentehuis (Peter Verheij)	Het renoveren van het gemeentehuis naar technisch en energetisch acceptabel niveau. Hierdoor een werkomgeving creëren die voldoet aan (wettelijke) hedendaagse eisen.	Verwacht wordt dat het definitieve ontwerp en de bijbehorende raming voor de verbouwing van het gemeentehuis aan de gemeenteraad kan worden voorgelegd ter goedkeuring. In 2017 kan daadwerkelijk worden gestart met de verbouwing van het gemeentehuis.	Samen met enkele partners zijn in 2016 de mogelijkheden onderzocht voor deelgebruik (en deelhuur) van het gemeentehuis. In het definitieve ontwerp zal blijken of en welke partners hun intrek nemen in het gemeentehuis.
Organisatieontwikkeling (Peter Verheij)	Aansluitend bij de bestuursstijl doorontwikkelen van de ambtelijke organisatie. De ambtelijke organisatie vervult een spilfunctie en er is een kwalitatief sterke basis.	Met de uitvoering van het organisatieontwikkelplan wordt gewerkt aan het verbinden van maatschappelijke organisaties, inwoners en bedrijfsleven met de lokale overheid. Daarnaast wordt actief deelgenomen in regionale samenwerkingsverbanden zoals de Drechtsteden. Het organisatieontwikkelplan wordt in 2017 aangevuld en uitgevoerd tot en met 2018. De Omgevingswet treedt in per 1/1/19. De nieuwe wet heeft gevolgen voor de gehele ambtelijke organisatie. Hiervoor wordt in 2017 gestart met het opstellen van een implementatieplan Omgevingswet.	

Wat mag het kosten?

Besturen in Alblasserdam													
		2017			2018			2019			2020		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
010	Raad en Raadsondersteuning	218	-	-/- 218	218	-	-/- 218	218	-	-/- 218	218	-	-/- 218
020	Raadsondersteuning	114	-	-/- 114	114	-	-/- 114	114	-	-/- 114	114	-	-/- 114
030	College en bestuurlijke ondersteuning	1.387	-	-/- 1.387	1.483	-	-/- 1.483	1.010	-	-/- 1.010	1.021	-	-/- 1.021
050	Burgerzaken	853	244	-/- 609	842	244	-/- 598	822	244	-/- 578	822	244	-/- 578
060	Verkiezingen	37	-	-/- 37	37	-	-/- 37	37	-	-/- 37	37	-	-/- 37
375	Begraven en lijkbezorging	427	509	82	426	509	83	415	509	94	413	509	96
	Totaal programma	3.036	753	-2.283	3.120	753	-/- 2.367	2.616	753	-/- 1.863	2.625	753	-/- 1.872
	Mutaties reserves	54	12	-/- 42	55	14	-/- 41	67	16	-/- 51	68	16	-/- 52
	Totaal programma na bestemming	3.090	765	-/- 2.325	3.175	767	-/- 2.408	3.683	769	-/- 1.914	2.693	769	-/- 1.924

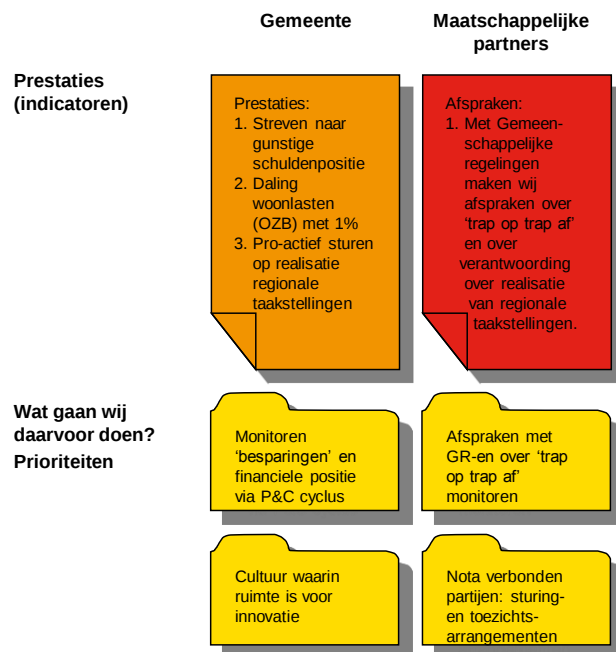
Programma 5: Solide financieel beleid

Solide financieel beleid

Wat willen wij bereiken?
Gewenst maatschappelijk effect

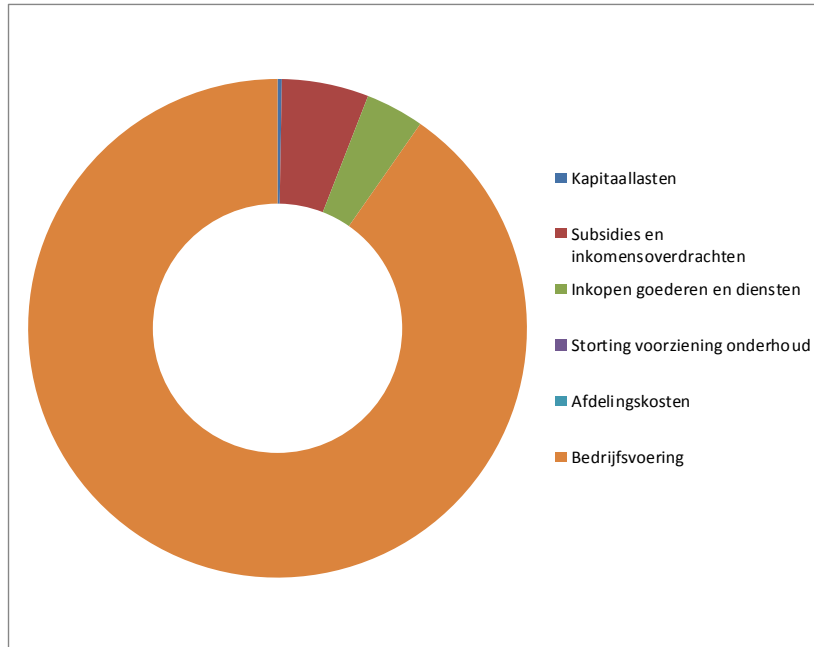

Effect indicatoren: **Coelo; jaarlijks**
- Vergelijking totaal woonlasten Alblasserdam met landelijk gemiddelde

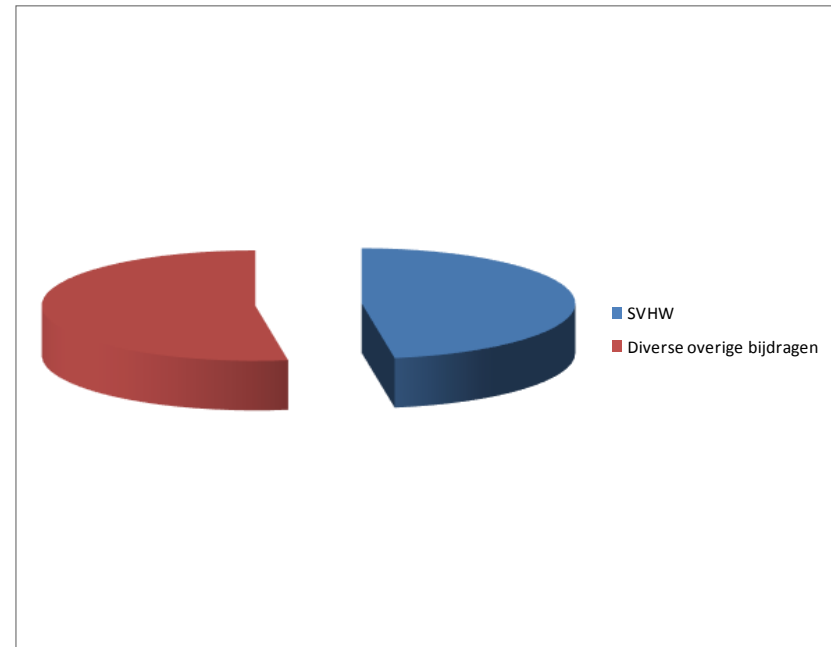
Solide financieel beleid

Wat mag het kosten?

Kapitaallasten	€	12.000
Subsidies en inkomensoverdrachten	€	244.000
Inkopen goederen en diensten	€	164.000
Storting voorziening onderhoud	€	-
Afdelingskosten	€	-
Bedrijfsvoering	€	3.908.000
College B&W, raad en griffie	€	-
Totaal	€	4.328.000

Bijdragen aan 'Maatschappelijke partners'

SVHW	€	116.000
Diverse overige bijdragen	€	128.000
Totaal	€	244.000

Wat willen wij bereiken en wat gaan wij daarvoor doen in 2017?

Onderwerp & portefeuillehouder	Wat willen we bereiken?	Bijdrage gemeente (in 2017)	Bijdrage partner (in 2017)
Solide financiën (Peter Verheij)	Deze collegeperiode streven wij een gezonde financiële positie na. Een gezonde financiële positie van de gemeente via een structureel sluitende begroting, ruim voldoende weerstandvermogen en een gunstige schuldenpositie.	Wij beoordelen onze financiële positie op grond van een drietal belangrijke kengetallen aan de hand van een interne normering. In de begroting 2017-2020 is meerjarig sprake van een structureel sluitende begroting in alle jaren 2017-2020 (gunstig), een geraamd weerstandvermogen van minimaal 1,4 in alle jaren 2017-2020 (gunstig) en een neutrale verwachte schuldpositie in alle jaren 2017-2020.	Niet van toepassing
Solide financiën (Peter Verheij)	Het financiële belang in verbonden partijen is groot. Proactieve sturing op de realisatie van regionale taakstellingen.	In de nota verbonden partijen zijn sturings- en toezichtsarrangementen voor de verbonden partijen uitgewerkt. Op grond hiervan werken wij met een risicoanalyse van de verbonden partijen. In deze begroting worden de arrangementen per verbonden partij vastgesteld.	Er wordt met iedere verbonden partij overleg gevoerd, zowel bestuurlijk als ambtelijk. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van diverse (regionale) kernteams bij de bestuurlijke voorbereiding van besluitvorming.
Solide financiën (Peter Verheij)	Wij hanteren voor de woonlasten als totaal een nullijn (geen stijging) en streven binnen de financiële kaders (waar mogelijk) een lastenverlichting voor onze inwoners en ondernemers na.	In de begroting 2017 is een verlaging van de onroerende-zaakbelasting opgenomen van 1%. Dat betekent dat de lasten voor burgers en bedrijven (gemiddeld) dalen. Als onderdeel van de maatregelen om de kosten van afvalverwerking kostendekkend te maken, zal het tarief voor rioolrecht worden verlaagd en het tarief voor afvalstoffenheffing worden verhoogd met hetzelfde bedrag. Per saldo zullen de woonlasten gemiddeld dalen. De tariefaanpassingen pakken verschillend uit voor gebruikers en eigenaren. De OZB en rioolrecht wordt opgelegd aan eigenaren van de woning. Voor gebruikers is het effect van de verlagingen van de eigenarenheffingen op de huur niet 1 op 1 inzichtelijk.	Niet van toepassing
Solide financiën (Peter Verheij)	Het budget, dat de gemeente van het Rijk ontvangt voor de uitvoering van de decentralisaties, is kaderstellend. De vangnetfunctie voor de meest kwetsbaren in ons lokale netwerk staat nooit ter discussie.	Wij hebben dit basisprincipe als volgt in de Begroting 2017 verwerkt. De budgetten en kosten van de decentralisaties zijn budgetneutraal verwerkt in de begroting 2017-2020 (budget van het rijk is kaderstellend). Het risico op tekorten in de eerste jaren na invoering van de decentralisaties is verwerkt in een verhoogd risicoprofiel (vangnetfunctie voor meest kwetsbaren mag nooit ter discussie staan).	In 2017 zal in regionaal verband de huidige financieringsafspraken over solidariteit voor de jeugdzorg en AWBZ/WMO worden geëvalueerd. Voor 2018 en verder zullen nieuwe financieringsafspraken gemaakt worden.

Wat mag het kosten?

Solide financieel beleid													
		2017			2018			2019			2020		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
470	Beleggingen	12	503	491	12	503	491	12	503	491	12	503	491
475	Uitkering gemeentefonds	-	24.725	24.725	-	24.778	24.778	-	24.661	24.661	-	24.680	24.680
485	Belastingen	398	5.116	4.718	398	5.116	4.718	398	5.116	4.718	398	5.116	4.718
890	Treasury	-	202	202	-	172	172	-	193	193	-	163	163
	Totaal Alg. dekkings middelen	410	30.546	30.136	410	30.569	30.159	410	30.473	30.063	410	30.462	30.052
	Overhead	3.908	-	-3.908	3.804	-	-3.804	3.825	-	-3.825	3.818	-	-3.818
	Heffing VPB	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Onvoorzien	10	-	-10	10	-	-10	10	-	-10	10	-	-10
	Totaal programma	4.328	30.546	26.218	4.224	30.569	26.345	4.245	30.473	26.228	4.238	30.462	26.224
	Mutaties reserves	-	-	-	-	5	5	-	5	5	-	5	5
	Totaal programma na bestemming	4.328	30.546	26.218	4.224	30.574	26.350	4.246	30.478	26.232	4.239	30.468	26.229

Hoofdstuk 5 Paragrafen

1. Paragraaf lokale heffingen

Deze paragraaf geeft inzicht in de diverse lokale heffingen. De paragraaf lokale heffingen heeft betrekking op de heffingen waarvan de besteding zowel gebonden als ongebonden is. De lokale heffingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van gemeenten en zijn daarom een integraal onderdeel van het beleid. Een aanduiding van de lokale belastingdruk is van belang voor de integrale afweging tussen beleid en inkomsten. Een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid maakt het beeld van de lokale heffingen compleet.

Voor de omvang van de gemeentelijke woonlasten zijn de onroerendezaakbelastingen, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing de belangrijkste heffingen. Daarnaast wordt nog een aantal andere belastingen en rechten geheven zoals hondenbelasting, begraafrechten, precariobelasting, toeristenbelasting en (bouw)leges. De heffing en invordering van de leges verzorgt de gemeente zelf. De heffing en invordering van de andere belastingen voert het Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffing en Waardebepaling (SVHW) in Klaaswaal uit.

Overzicht opbrengst lokale heffingen

Programma Bedragen x 1.000	Product	Lokale heffing	Opbrengst 2015	Geraamde opbrengst 2016 (2 ^e burap)	Geraamde opbrengst 2017
2. Actief in Alblasserdam	110 Weekmarkt	Baten weekmarkt	22	32	32
	160 Bouw- en sloopvergunningen	Bouwleges	340	491	491
3. (Be)leef in Alblasserdam	360 Reiniging	Afvalstoffenheffing	2.439	2.452	2.541
	365 Riolerig	Rioolheffing	1.847	1.836	1.753
	100 Integrale veiligheid	Integrale veiligheid	8	18	18
4. Besturen in Alblasserdam	050 Burgerzaken	Leges burgerzaken	331	245	245
	375 Begraven en lijkbezorging	Begraafrechten	525	509	509
5. Solide financieel beleid	485 Belastingen	OZB*	4.312	4.422	4.362
		Hondenbelasting	97	86	91
		Precariobelasting	196	189	632
		Toeristenbelasting	9	32	32
Totaal lokale heffingen			10.126	10.312	10.706

* De geraamde opbrengst 2016 en 2017 is inclusief de opbrengst voor het ondernemersfonds.

Woonlasten (lokale belastingdruk)

Tot de woonlasten worden gerekend de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Deze belastingen vormen het grootste deel van de opbrengst van de gemeentelijke heffingen. In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de woonlasten (voor meerpersoonshuishoudens) volgens de Atlas van de lokale lasten van het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) over de laatste drie jaren weergegeven.

	2014	2015	2016
Ontwikkeling lastendruk	0,7%	0,0%	0,0%
Coelo ranglijst nummer	305	278	264

De gemiddelde woonlasten voor een meerpersoonshuishouden bedragen in 2016 € 782. Landelijk stegen de woonlasten in 2016 met 1,1%.

Uitgangspunten begroting 2017

In de samenlevingsagenda 'Samen doen' is het volgende uitgangspunt geformuleerd: Voor de woonlasten als totaal wordt een nullijn (geen stijging) gehanteerd en binnen de financiële kaders wordt (waar mogelijk) een lastenverlichting voor onze inwoners en ondernemers nagestreefd. In de begroting 2017 is voor onroerende zaakbelasting (OZB) een verlaging gerealiseerd van 1%.

Onroerende-zaakbelasting (OZB)

Er zijn drie onroerende-zaakbelastingen. Het tarief voor de OZB is een percentage van de jaarlijks vastgestelde WOZ-waarde. De stijging of daling van de tarieven heeft een directe relatie met de stijging of daling van de WOZ-waarde. Daalt de WOZ-waarde, dan dient voor een gelijkblijvende opbrengst het tarief te stijgen. Voor 2017 is de waarde per 1 januari 2016 van toepassing. Op basis van de waardeontwikkeling en areaaluitbreiding 2016 moet de totale opbrengst € 4.393.000 zijn. De areaaluitbreiding bedraagt € 13.000. De lastenverlaging van 1% bedraagt € 43.000. Per saldo bedraagt de geraamde opbrengst voor 2017 € 4.363.000.

Categorie	Raming waarde onroerende-zaakbelasting per 1 januari		
	2016 (inclusief areaal- uitbreiding)	2017 (exclusief areaal- uitbreiding)	2017 (inclusief areaal- uitbreiding)
Eigenaren woningen	1.610.000.000	1.630.000.000	1.636.000.000
Eigenaren niet-woningen	450.000.000	447.000.000	448.000.000
Gebruikers niet-woningen	390.000.000	389.000.000	390.000.000

Categorie	Raming opbrengst onroerende-zaakbelasting		
	2016 (inclusief areaal- uitbreiding)	2017 (exclusief areaal- uitbreiding)	2017 (inclusief areaal- uitbreiding)
Totale opbrengst OZB	4.422.000	4.350.000	4.363.000

Afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing wordt geheven ter dekking van de kosten voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval. Uitgangspunt is dat dit kostendekkend gebeurt. De opbrengst van de afvalstoffenheffing mag niet hoger zijn dan de (geraamde) kosten. Vanaf 2009 heeft de gemeenteraad afzonderlijke tarieven voor eenpersoons- en meerpersoonshuishoudens vastgesteld.

	2016 (actuele raming)			2017			
	Eenheden	Tarief	Opbrengst	Eenheden	Tarief	Opbrengst	
Eenpersoonshuishouden	2.191	267,00	584.997	2.204	279,00	615.000	
Meerpersoonshuishouden	5.692	324,00	1.844.208	5.733	336,00	1.926.000	
Totaal afvalstoffenheffing			2.429.000			2.547.000	

Berekening kostendekking Reiniging		
Kosten taakveld reiniging	2.128.000	
Inkomsten taakveld excl. Heffingen	-123.000	
Netto kosten taakveld		2.005.000
Overige toe te rekenen kosten:		
Inkomsten taakveld Verkeer en vervoer	-23.000	
Kosten taakveld Verkeer en vervoer	23.000	
Kosten taakveld Inkomensregelingen	100.000	
Overhead	235.000	
BTW	201.000	
Mutatie egalisatiereserve afvalstoffenheffing	-	
Totale netto overige kosten		536.000
Totale kosten (a)		2.541.000
Opbrengst heffingen (b)		2.541.000
Dekking (b/a*100)		100%

Rioolheffing

Vanaf 2010 is het rioolrecht gewijzigd in de brede rioolheffing. In de brede rioolheffing zijn ook begrepen de kosten voor de zorg van de afvoer van het hemelwater en de zorg voor het grondwater. Het beleid van de gemeente is gericht op kostendekkendheid voor deze zorgtaken.

Vanaf 2010 zijn (voor deze zorgtaken) alle percelen belast in de rioolheffing; ook de percelen, die niet op de riolering zijn aangesloten. Vanaf 2011 is de rioolheffing voor woningen gebaseerd op een vast bedrag per perceel en voor niet-woningen gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde.

	2016 (actuele raming)			2017		
	Eenheden	Tarief	Opbrengst	Eenheden	Tarief	Opbrengst
Aantal woningen	8.236	200,00	1.647.200	8.295	188,00	1.559.000
Belaste waarde niet-woningen	359.078.000	0,0534%	191.922	359.079.000	0,0542% *)	194.000
Totaal rioolheffing			1.839.000			1.753.000

*) Maximum aanslagbedrag 2.750

Berekening kostendekking Riolering		
Kosten taakveld riolering	1.149.000	
Inkomsten taakveld excl. Heffingen	-	
Netto kosten taakveld		1.149.000
Overige toe te rekenen kosten:		
Inkomensregelingen	17.000	
Overhead	76.000	
BTW	230.000	
Mutatie egalisatiereserve riolering	281.000	
Totale netto overige kosten		604.000
Totale kosten (a)		1.753.000
Opbrengst heffingen (b)		1.753.000
Dekking (b/a*100)		100%

De kostendekkendheid op langere termijn wordt periodiek getoetst bij actualisatie van het gemeentelijk rioleringsplan. Dit plan is voor het laatst in 2014 geactualiseerd.

Overige lokale heffingen

Begraafrechten

In 2017 is het tarief gelijk aan 2016.

Berekening kostendekking Begraven en lijkbezorging		
Kosten taakveld begraafplaatsen	427.000	
Inkomsten taakveld excl. Heffingen	-	
Netto kosten taakveld		427.000
Overige toe te rekenen kosten:		
Overhead	28.000	
Mutatie reserve afkoopsommen onderhoud graven	54.000	
Totale netto overige kosten		82.000
Totale kosten (a)		509.000
Opbrengst heffingen (b)		509.000
Dekking (b/a*100)		100%

Secretarieleges

In de legesverordening 2017 zullen een paar kleine aanpassingen worden gedaan ten opzichte van de vastgestelde tarieven van 2016 in verband met de harmonisatie in het kader van Dienstverlening Drechtsteden. In december 2016 wordt de legesverordening ter besluitvorming aan de raad voorgelegd. De totale kosten op het taakveld burgerzaken bedragen € 821.000 (exclusief overhead). De legesopbrengsten burgerzaken bedragen € 245.000. De kostendekkendheid is ruim onder de 100%. Bij vaststelling van de tarieven wordt gekeken naar kostendekkendheid en naar de wettelijke maxima van tarieven.

Bouwleges

De totale kosten op het taakveld wonen en bouwen bedragen € 1.014.000 (exclusief overhead). Dit betreft taken die aan de leges omgevingsvergunningen zijn toe te rekenen als kosten die hier niet aan zijn toe te rekenen. Het huidige tarief is gebaseerd op maximaal 100% kostendekkendheid. In het meerjarenperspectief is een daling van de legesopbrengsten voorzien van € 175.000 vanaf 2018 en € 350.000 vanaf 2020 (ten opzichte van de opbrengsten 2017). De kostendekkendheid is vanaf 2018 ruim lager dan 100%. Het doel is de kosten en opbrengsten met elkaar in balans te brengen, binnen de randvoorwaarde dat de leges maximaal kostendekkend zijn. Wij blijven hierover voortdurend in gesprek met de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid.

Hondenbelasting

Het tarief per hond wordt voor 2017 niet verhoogd en bedraagt € 85,20.

Precariobelasting

De gemeente heft precariobelasting over onder meer kabels en leidingen van nutsbedrijven. In het meerjarenperspectief is rekening gehouden met heffing van precariobelasting van Stedin vanaf 2016 in verband met het aflopen van de concessies (gas).

Toeristenbelasting

Vanaf maart 2012 wordt toeristenbelasting geheven van degene die de gelegenheid biedt tot verblijf met overnachting tegen vergoeding binnen de gemeente Alblasserdam. De toeristenbelasting wordt geheven op basis van het aantal overnachtingen. Het tarief per overnachting is vastgesteld op € 2,-.

Kwijtscheldingen

Als een burger te weinig inkomen en geen vermogen heeft, kan voor een belastingaanslag kwijtschelding worden verleend. Binnen de wettelijke kaders bepaalt de gemeenteraad of en in welke omstandigheden aanslagen worden kwijtgescholden. De kwijtschelding heeft nagenoeg volledig betrekking op de gebruikersheffingen in het geval van de afvalstoffenheffing. Het college heeft het voornemen om de financiële kwijtscheldingsnorm aanpassen van 100 % naar 90 % van de kosten van het bestaan, conform de wettelijke mogelijkheden. In samenhang daarmee wordt de inzet en het gebruik van het minimabeleid gestimuleerd.

2. Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Deze paragraaf geeft inzicht in (mogelijke) risico's voor de gemeente Alblasserdam en de weerstandscapaciteit om die risico's op te vangen. De risico's afgezet tegen de weerstandscapaciteit leidt tot een conclusie over de financiële flexibiliteit en soliditeit van de gemeente Alblasserdam, zijnde het weerstandsvermogen. In de begroting worden de nu bekende risico's gekwantificeerd. Dit dient mede om een meer gefundeerd voorstel te kunnen doen over de (minimaal) benodigde omvang van de algemene reserve. Het zal overigens altijd zo blijven, dat bepaalde risico's lastig of niet te kwantificeren zijn. Daarnaast betreft het altijd een momentopname en deze heeft net als bij iedere risico-inschatting - vooral rondom de kansinschatting - een mate van subjectiviteit in zich.

Het hoofdstuk ziet er als volgt uit: korte beschrijving wat er onder weerstandsvermogen verstaan wordt, vervolgens wordt het begrip risico's gedefinieerd en wordt de uitkomst van de risico-inventarisatie opgesomd. Dit hoofdstuk sluit af met een conclusie rondom het benodigde weerstandsvermogen en de huidige algemene reserve.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen van de gemeente is het vermogen om niet structurele financiële tegenvallers te kunnen opvangen waardoor de taken kunnen worden voortgezet. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen voor zijn afgesloten. Het weerstandsvermogen is van belang voor het bepalen van de gezondheid van de financiële positie van de gemeente voor het begrotingsjaar en voor de meerjarenraming.

Risico's

In de begroting en jaarrekening zijn de geraamde en werkelijke lasten en baten opgenomen. Naast de gangbare begrotingsposten spelen voor het beoordelen van de totale financiële positie van de gemeente ook zaken een rol die niet direct uit de begroting en jaarrekening blijken of ontwikkelingen die de budgetten onder grote druk kunnen zetten. In tegenstelling tot de rest van dit document wordt hier expliciet naar voren gekeken. De risico's zijn organisatiebreed in kaart gebracht.

Risico-inventarisatie

Organisatiebreed heeft een risico-inventarisatie plaatsgevonden. Deze is als volgt opgebouwd:

- Korte beschrijving van het risico;
- Het financiële effect / kans / risicobedrag;
- Eventueel te nemen beheersmaatregelen.

Bij de korte beschrijving van het risico wordt er op hoofdlijnen toegelicht wat het risico behelst. Vervolgens vindt er op basis van de beschikbare informatie daar waar mogelijk een inschatting plaats van het financiële effect inclusief de mate van zekerheid dat het risico zich gaat voordoen. Dit resulteert in het risicobedrag. Niet alle risico's zullen zich tegelijkertijd voordoen, zodat de aan te houden buffer lager kan zijn dan het totaal van alle risicobedragen. De mate van zekerheid wordt aangeduid met laag (10%), gemiddeld (20%), hoog (50%) en zeer hoog (75%). Het aan te houden weerstandsvermogen (= benodigde buffer) om het risico af te dekken wordt berekend door het risicobedrag te vermenigvuldigen met de kans (mate van zekerheid).

De beheersmaatregelen hebben als doel om te voorkomen dat het risico zich daadwerkelijk voor zal doen dan wel om de gevolgen van het zich daadwerkelijk voordoen te beperken. Te denken valt aan aanpassing van beleid, het invoeren van extra interne controles, verzekeringen enz.

De uitkomsten van de risico-inventarisatie hebben wij geclusterd in vijf categorieën:

1. Aansprakelijkheid en planschade
2. Minder inkomsten door tegenvallende economie
3. Nieuwe wetten en regelingen of opgelegde kortingen vanuit het rijk
4. Bedrijfsmatige risico's
5. Gemeenschappelijke regelingen

De uitkomsten van de risico-inventarisatie zijn besproken in het MT en het college van B&W. De gemeenteraad is geïnformeerd over deze uitkomsten. De risico's zijn gekwantificeerd en per risico is bepaald welke weerstandsvermogen benodigd is om het risico te kunnen opvangen. Voor een aantal posten is de omvang van het risico (nog) niet te kwantificeren. Bij de bepaling van het benodigde weerstandsvermogen hanteren wij voor deze posten een "overdekking" van 10%.

Totaal overzicht risico's (benodigd weerstandsvermogen)

Algemene risico's, excl. Grondexploitatie (bedragen in €)	Begroting 2017	Perspectiefnota 2017
Aansprakelijkheid	5.000	5.000
Minder inkomsten door tegenvallende economie	75.000	75.000
Nieuwe wetten en regelingen of opgelegde kortingen vanuit het rijk	695.700	671.800
Bedrijfsmatige risico's	1.134.200	1.074.500
Gemeenschappelijke regelingen	554.300	556.600
Totaal benodigd algemeen weerstandsvermogen	2.464.200	2.382.900
<i>Buffer ter dekking van de pm posten</i>	<i>246.400</i>	<i>238.300</i>
Benodigd algemeen weerstandsvermogen met overdekking	2.710.600	2.621.200

Korte toelichting op de risico's:

- Aansprakelijkheid: De gemeente is verzekerd voor wettelijke aansprakelijkheid. De risico's op aansprakelijkstellingen, die niet worden gedekt, zijn als laag ingeschat.
- Minder inkomsten door tegenvallende economie: De realisatie van begrote leges omgevingsvergunningen is voor een belangrijk deel afhankelijk van de (vertragingen in de) planning van grotere complexe projecten.
- Nieuwe wetten en regelingen of opgelegde kortingen vanuit het rijk: Een belangrijk deel van de gemeentelijke inkomsten wordt via de algemene uitkering, specifieke uitkeringen en brede doeluitkeringen van het Rijk ontvangen. Dit betekent dat het gemeentelijke beleid erg gevoelig is en blijft voor rijksmaatregelen die deze geldstromen beïnvloeden. De overdracht van nieuwe taken WMO/AWBZ, jeugdzorg en participatiewet van het rijk naar gemeenten en de transformatie brengt vooral de eerste drie jaren (2015 t/m 2017) een zeer hoog risico met zich op tekorten ten opzichte van de rijksbudgetten die de gemeente voor deze nieuwe taken ontvangt.
- Met ingang van 1 januari 2016 is de Wet vennootschapsbelasting overheidsbedrijven ingevoerd. Op dit moment hebben wij nog geen inzicht in de mogelijke financiële effecten op de begroting 2017-2020.

- Bedrijfsmatige risico's: de bedrijfsmatige risico's hebben betrekking op personeel en organisatie, frictiekosten reorganisatie afdeling buitenruimte, dividenduitkeringen, gemeentegaranties, ROM-D, inflatie- en loonontwikkeling, renteontwikkeling en grootschalige incidenten. Vanwege de aanpassing van de rekenrente van 4,5% naar 2% is een aanvullende renterisico opgenomen waarbij rekening wordt gehouden met een mogelijke rentestijging van 1% over de komende begrotingsperiode.
- Gemeenschappelijke regelingen: de gemeente participeert in diverse gemeenschappelijke regelingen. Indien een gemeenschappelijke regeling een tekort heeft dat niet binnen het weerstandsvermogen van de gemeenschappelijke regeling kan worden opgevangen dan worden de deelnemende gemeenten aangesproken om een aanvullende bijdrage.

In de paragraaf grondbeleid is de inschatting van de risico's voor de grondexploitaties weergegeven. Voor de grondexploitaties bedraagt het benodigde weerstandsvermogen € 317.000 (Perspectiefnota 2017: €317.000). Het totaal benodigde weerstandsvermogen voor de gemeente Alblasterdam bedraagt € 7.862.000 (Perspectiefnota 2017 € 5.353.000).

Bepaling weerstandscapaciteit

De gemeente heeft middelen beschikbaar om financiële gevolgen op te vangen indien risico's zich daadwerkelijk manifesteren. Onder tegenvallers wordt in de regel verstaan het effectueren van risico's. In de begroting en jaarrekening worden daarom de risico's afgezet tegen de weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit bestaat uit ruimte op de exploitatiebegroting (stelpost onvoorzien en eventueel onbenutte belastingcapaciteit), ruimte in de reserves en eventuele stille reserves. Primair dienen de algemene reserves als buffer voor financiële tegenvallers. De gemeente Alblasterdam heeft twee grote algemene reserves, namelijk de algemene reserve en de algemene reserve van het Grondbedrijf.

Totaal beschikbare algemene weerstandscapaciteit , exclusief grondexploitaties:

Bedragen in €	Begroting 2017	Perspectiefnota 2017
Totaal beschikbare algemene weerstandscapaciteit	6.244.000	4.096.000

In de paragraaf grondbeleid is vermeld dat de geraamde beschikbare weerstandscapaciteit voor de grondexploitaties per 31-12-2017 € 1.618.000 bedraagt (Perspectiefnota 2016: € 1.257.000). De totale weerstandscapaciteit voor de gemeente Alblasterdam bedraagt € 7.862.200 (Perspectiefnota 2016: € 5.353.000).

Conclusie rondom benodigd weerstandsvermogen

Risico's worden gekwantificeerd en afgezet tegen de weerstandscapaciteit om zicht te krijgen op de toereikendheid van het weerstandsvermogen. Een algemene norm voor de weerstandsratio is niet door de wetgever vastgesteld.

Uit de literatuur blijkt wel een veel gehanteerde beoordelingstabel van het weerstandsvermogen:

Categorie	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$> 2,0$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$< 0,6$	Ruim onvoldoende

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de weerstandsratio van de gemeente Alblasserdam weergegeven:

Bedragen in €	Begroting 2017	Perspectiefnota 2017
Weerstandscapaciteit:		
- algemeen	6.244.000	4.096.000
- grondexploitaties	<u>1.618.000</u>	<u>1.257.000</u>
Totaal	7.862.000	5.353.000
Risicoprofiel:		
- algemeen	2.710.600	2.621.200
- grondexploitaties	<u>317.000</u>	<u>317.000</u>
Totaal	3.027.600	2.938.200
Ratio weerstandsvermogen:		
- algemeen	2,3	1,6
- grondexploitaties	<u>5,1</u>	<u>2,9</u>
Totaal	2,6	1,8

Rekening houdend met de geraamde mutaties in de algemene reserve en de algemene reserve grondexploitaties hebben wij het meerjarig perspectief van het weerstandsvermogen in beeld gebracht.

Bedragen * 1.000		2015	2016	2017	2018	2019	2020
Weerstandscapaciteit	Algemeen	3.485	6.245	6.244	6.238	6.311	6.298
	Grondexploitaties	1.257	1.618	1.618	1.618	1.618	1.618
	Totaal	4.742	7.863	7.862	7.856	7.929	7.916
Risicoprofiel	Algemeen	2.621	2.621	2.711	2.244	2.244	2.244
	Grondexploitatie	657	317	317	317	317	317
	Totaal	3.278	2.938	3.028	2.561	2.561	2.561
Weerstandsratio	Algemeen	1,3	2,4	2,3	2,8	2,8	2,8
	Grondexploitatie	1,9	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1
	Totaal	1,4	2,7	2,6	3,1	3,1	3,1

Het weerstandsvermogen is 'uitstekend' om de gekwantificeerde risico's op te kunnen vangen.

Verplichte kengetallen financiële positie

Vanaf de begroting 2016 verplicht het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) een aantal kengetallen te presenteren over de financiële positie van de gemeente. De kengetallen voor Alblasserdam zijn:

Alblasserdam	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Netto schuldquote	97%	99%	104%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	97%	99%	104%
Solvabiliteitsratio (Eigen vermogen / totaal balans)	19%	21%	22%
Solvabiliteitsratio ((Eigen vermogen + voorzieningen) / totaal balans)	23%	21%	23%
Grondexploitatie	19%	16%	13%
Structurele exploitatieruimte	0,7%	0,5%	0,2%
Belastingcapaciteit	110,8%	108,9%	107,8%

Toelichting verplichte kengetallen financiële positie

Nettoschuldquote:

De netto schuld (gecorrigeerd voor verstrekte leningen) gedeeld door de inkomsten geeft een indicatie voor de mate waarin een gemeente de rentelasten kan dekken door voldoende inkomsten. In hoofdstuk 3 van de begroting is onze interne normering voor dit kengetal opgenomen.

Solvabiliteitsratio:

Dit kengetal is de tegenhanger van de debtratio waarvoor in hoofdstuk 3 onze interne normering is weergegeven. Wij streven naar een solvabiliteitsratio (eigen vermogen + voorzieningen/ totaal balanssaldo) hoger of gelijk aan 20%.

Grondexploitatie:

Dit kengetal geeft de verhouding weer tussen de totale waarde op de balans die nog moet worden terugverdiend met grondverkoop en het totaal van de exploitatiebaten in het jaar.

Structurele exploitatieruimte:

Bij dit kengetal wordt het structureel resultaat gedeeld door de totale baten in het jaar. Alblasserdam streeft jaarlijks naar een voor ieder jaar structureel sluitende begroting. Zie de toelichting op onze normering in hoofdstuk 3.

Belastingcapaciteit:

Met dit kengetal worden de gemiddelde woonlasten van de gemeente Alblasserdam afgezet tegen de gemiddelde landelijke woonlasten. Uit het kengetal blijkt dat de woonlasten in Alblasserdam boven het landelijk gemiddelde liggen, maar zich in de afgelopen jaren ontwikkelt richting het landelijk gemiddelde.

3. Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Overzicht actuele kaders voor begrotingsjaar 2017

Onderwerp	Beheerplannen	Vastgesteld / geactualiseerd in	Looptijd t/m	Financiële vertaling in begroting	Achterstallig onderhoud
Wegen	Nota openbare ruimte	2009	-	Ja	Nee
	Wegenbruiksplan	2004	-	Ja	N.v.t.
Vaarwegen	Gemeentelijk waterplan	2006	2015	Ja	Nee
Riolering	Gemeentelijk rioleringsplan (GRP)	2015	2018	Ja	Nee
	Basis Riolerings Plan (BRP)	2006	2015	Ja	Nee
Groen	Nota openbare ruimte	2009	-	Ja	Nee
	Bomenverordening Alblaserdam	2009	-	Ja	N.v.t.
	Bomen en kapvergunningen beleid	2008	-	Ja	N.v.t.
	Groenstructuurplan	1999	2016	Ja	N.v.t.
Gebouwen	Meerjarenonderhoudsplan (MOP) *)	2014	2017	Ja	Nee
Openbare verlichting	Nota Openbare Verlichting	2015	2025	Ja	Nee

*) De Meerjarenonderhoudsplannen (MOP's) voor gebouwen worden periodiek geactualiseerd en in de begroting financieel vertaald. De middelen voor groot onderhoud gebouwen in de begroting 2017 zijn gebaseerd op de MOP's uit 2014. In het 4de kwartaal van 2016 wordt een geactualiseerde versie van de MOP's voor de jaren 2017 – 2020 afgerond. Eventuele financiële gevolgen worden in de 1ste Burap van 2017 aangegeven.

In 2016 is er een nieuw groenstructuurplan gemaakt. Het speeltoestellenbeleid wordt in het eerste kwartaal 2017 zo nodig aangepast.

In 2016 is een start gemaakt met het opstellen van een nieuw geactualiseerd Basis Riolerings Plan (BRP) Resultaten van dit plan geven een actueel inzicht in het technisch functioneren van het rioolstelsel in de gemeente. Voor het oplossen van knelpunten worden oplossingsrichtingen en maatregelen aangegeven. Het plan zal in 2017 aan de raad worden gepresenteerd.

Kerncijfers

Onderwerp	Belangrijkste kapitaalgoederen	Hoeveelheden
Wegen	Oppervlakte wegennet	
	Rijbanen	488.999 m2
	Fietspaden	231.826 m2
	Voetpaden	61.714 m2
Vaarwegen	Oppervlakte water	231.236 m2
Riolering	Persriolering	23.000 m
	Vrij verval riolering	106.000 m
	Gemalen	200 st
Groen	Oppervlakte openbaar groen	610.000 m2
	Speeltoestellen	310 st
Vastgoed	Gebouwen	22 st
Openbare verlichting	Aantal lantaarnpalen	3.600 stuks

Ambities voor deze bestuursperiode

- De gemiddelde beeldkwaliteit niet onder niveau B (CROW publicatie 323) te laten komen en dit door onafhankelijke partijen te laten meten. Bij onderpresteren hier direct op bij te sturen binnen de kaders die door de ZBB (Zero Based Budget) zijn vastgelegd.
- De aanschaf en implementatie van het nieuwe (regionale) beheersysteem zo spoedig mogelijk uit te voeren. In 2017 zal dit systeem operationeel worden.
- Een actualisatie te doen van huidige arealen en eventuele afwijkingen in de perspectiefnota 2017 te verwerken. Huidige budgetten voor dagelijks beheer zijn taakstellend.
- Een actualisatie van minimaal twee beleidskaders. In eerste instantie wordt gedacht aan de producten wegen en groen of spelen. Deze actualisatie vindt plaats op het moment dat er een geïmplementeerd beheersysteem aanwezig is.
- Starten met de voorbereiding en uitvoering van de genoemde investeringsprojecten, volgens planning en geraamd budget.
- Verdere finetunen van beheer en onderhoud van de openbare ruimte gebruik maken van landelijke cijfers en/of benchmark, waarbij technische kwaliteit en beeldkwaliteit niet in het geding komen.

Beeldkwaliteitsniveau openbare ruimte

De beeldkwaliteit voor de openbare ruimte is vastgesteld op een B gemeten over de gehele gemeente. De uitzondering is de begraafplaats waar een hogere beeldkwaliteit A gewenst is.

Beheer

Voor het beheer van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte en gemeentelijke gebouwen beschikt de gemeente over:

- Beheersystemen waarin van objecten de relevante data zijn ingebracht. Op grond daarvan worden de onderhouds- en vervangingsplanningen opgesteld;
- De inspecties naar de onderhoudsgesteldheid van de objecten. Aan de hand van de bevindingen rond de technische kwaliteit wordt het beheersysteem geactualiseerd. Relevante mutaties in het areaal worden doorlopend bijgewerkt;
- In gebouwen worden alle wettelijk verplichte veiligheidskeuringen uitgevoerd.
- Een meerjarig vervangingsplan waarin de jaarlijkse bestemming van de beschikbare middelen voor groot onderhoud en vervanging is bepaald. De planning leidt ertoe dat werkzaamheden zoveel mogelijk worden gecombineerd;
- De eigenlijke onderhoudswerkzaamheden worden (zoveel mogelijk) via bestekken aan marktpartijen opgedragen.

Financieel

Onderstaand overzicht geeft het totaal aan uitgaven onderhoud kapitaalgoederen weer:

Omschrijving (* 1.000)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Exploitatie *)	8.140	9.089	7.484	7.459	7.495	7.503
Storting voorziening groot onderhoud	1.379	142	142	142	142	142
Kapitaallasten **)	2.850	2.945	2.173	2.500	2.729	2.800
Totaal	12.369	12.176	9.799	10.101	10.366	10.445

*) De cijfers 2015 en 2016 zijn inclusief overhead. In de cijfers van 2017 en verder is geen overhead toegerekend aan de taakvelden.

**) Tot en met 2016 bedroeg de omslagrente 4,5%. Vanaf 2017 is een omslagrente van 2% gehanteerd.

Het investeringsplan 2017-2020 in bijlage 2 bij deze begroting geeft voor de jaren 2017 – 2020 inzicht in de te verwachten investeringen en in de planning van de uitgaven naar jaren van alle (verwachte) investeringskredieten. Voor vervangingen in de openbare ruimte, zoals wegen, groen etc. wordt een stelselwijziging toegepast. Zie hiervoor de toelichting hierna. Het groot onderhoud aan riolering wordt gedekt uit het Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP). Hiervoor is een reserve riolering ingesteld. Het verloop van deze reserve en voorziening is opgenomen in bijlage 3. Het groot onderhoud gebouwen wordt uitgevoerd op grond van het Meerjaren Onderhouds Plan gebouwen. Voor dit groot onderhoud is een voorziening kapitaalgoederen ingesteld door de gemeenteraad. Voor baggeren is een voorziening baggeren ingesteld. Het verloop van deze voorzieningen is opgenomen in bijlage 3.

Stelselwijziging

De huidige voorziening beheer openbare ruimte (samengevoegd voor de verschillende kapitaalgoederen, zoals wegen, groen, openbare verlichting, bruggen etc.) is niet meer toegestaan. In de nieuwe systematiek gaan wij vervangingen van wegen, groen, openbare verlichting, recreatievoorziening in de openbare ruimte 'activeren en afschrijven'. Voor de kosten van baggeren wordt een voorziening groot onderhoud toegepast. Kleinere vervangingen worden rechtstreeks ten laste van de exploitatie gebracht. Hiervoor wordt een minimumbedrag voor activeren gehanteerd van € 25.000 (t.o.v. huidige minimumbedrag van € 10.000). De stelselwijziging wordt in de jaarrekening 2016 toegepast.

De levensduren van de verschillende typen activa zijn ingeschat rekeninghoudend met de werkwijze in de praktijk en onderling op elkaar afgestemd. Voor wegen wordt de componentenmethode toegepast:

- Fundering wegen 60 jaar
- Toplaag wegen elementen 30 jaar
- Toplaag wegen asfaltverhardingen 15 jaar

Voor wegen werd in de oude systematiek uitgegaan van een gemiddelde vervanging na 35 jaar. Voor vervangingen van de fundering wordt nu dezelfde levensduur gehanteerd als voor riolering (60 jaar). Voor een overzicht van de overige levensduren wordt verwezen naar bijlage 6.

De Nota activering en afschrijving zal worden geactualiseerd. De nieuwe systematiek wordt in deze nota verder in detail uitgewerkt.

Instandhouding voorzieningenniveau komende 10-20 jaar

Door de stelselwijziging in de jaarrekening 2016 kunnen in de toekomst 'pieken' in kapitaallasten ontstaan door relatief veel vervangingen van wegen, groen, openbare verlichting etc. in een beperkte periode. Om deze pieken binnen een structureel sluitende begroting op te kunnen vangen wordt een nieuwe reserve instandhouding voorzieningenniveau ingesteld.

De nieuwe reserve instandhouding voorzieningenniveau heeft als doel:

- het kunnen opvangen van 'pieken' in de kapitaallasten door vervangingen van gebouwen en in de openbare ruimte (= bestaand voorzieningenniveau Alblasserdam) binnen een structureel sluitende begroting.

Enkele uitgangspunten voor deze reserve instandhouding voorzieningenniveau zijn:

- In de begroting zal voldoende ruimte moeten zijn om de gemiddelde kapitaallasten (over gehele levensduur) te kunnen opvangen.
- In tijden van 'onder' gemiddelde kapitaallasten ontstaat ruimte om de reserve instandhouding voorzieningenniveau aan te vullen voor tijden waarin sprake is van 'boven' gemiddelde kapitaallasten.
- Als in tijden van 'boven' gemiddelde kapitaallasten onvoldoende ruimte in de begroting beschikbaar is en dus een 'structureel niet sluitende begroting' ontstaat, dan kan een bijdrage uit de reserve worden opgenomen in de begroting om de 'boven' gemiddelde kapitaallasten (deel boven de gemiddelde kapitaallasten) te dekken binnen een structureel sluitende begroting.

In het verleden hebben wij al gespaard voor groot onderhoud (voorziening beheer openbare ruimte) en de dekking van kapitaallasten van enkele specifieke investeringen (o.a. Landvast). Bij de stelselwijziging kunnen deze bestaande voorziening en reserve deels worden benut om een beginbedrag over te hevelen naar de nieuwe 'reserve instandhouding voorzieningenniveau'. In totaal is € 5,9 miljoen beschikbaar.

Er zijn een aantal analyses uitgevoerd om te beoordelen welk bedrag bij de stelselwijziging direct in de reserve gestort dient te worden om een financieel solide beleid te waarborgen voor de komende 10-20 jaar. De volgende analyses zijn uitgevoerd:

- Doorkijk gevolgen nieuwe systematiek komende 10 jaar: op grond van deze analyse zou een beginstand van de reserve volstaan van € 243.000 om dit tekort dat in de komende 10 jaar ontstaat te kunnen dekken.
- Doorkijk opbouw 'afschrijvingen' door vervangingen vanaf 2016 voor komende 20 jaar: op grond van deze analyse zou een beginstand van de reserve volstaan van € 3.800.000 om dit tekort dat in de komende 20 jaar ontstaat te kunnen dekken.
- Analyse van de 'gemiddelde kapitaallasten' op grond van ingeschatte vervangingswaarde arealen (gebouwen en openbare ruimte): op grond van deze analyse kan een totale beginreserve van € 3.132.000 volstaan.

Aan de raad wordt voorgesteld:

- Vanuit de huidige voorziening beheer openbare ruimte een beginstand voor de voorziening baggeren aan te houden van € 200.000.
- Vanuit de vrijkomende 'eenmalige' middelen van € 5,7 miljoen (uit de voorziening beheer openbare ruimte, de beschikbare reserves kapitaallasten en het effect van de stelselwijziging):
 - een bedrag van € 3,8 miljoen aan te houden als beginstand voor de nieuwe reserve instandhouding kapitaalgoederen;
 - het restant van € 1,9 miljoen toe te voegen aan de algemene reserve en daarmee het weerstandsvermogen te versterken.

4. Paragraaf financiering

De financieringsfunctie van de gemeente Alblasserdam dient uitsluitend de publieke taak. Het prudente beleid valt binnen de kaders die zijn gesteld in de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido). In deze wet staan transparantie en risicobeheersing centraal. Om inzicht te geven in de wijze waarop de gemeente dit doet en beeld te geven van de stand van zaken wordt in deze paragraaf ingegaan op het risicobeheer (met name rente- en kredietrisico), de financieringspositie, het kasbeheer en de informatievoorziening.

Algemeen

Het in 2011 vastgestelde Financieringsstatuut vormt het kader voor beleid en uitvoering van de treasuryfunctie. In 2016 wordt een geactualiseerd statuut aan de gemeenteraad aangeboden.

Afhankelijk van de hoogte en de verwachte duur van het liquiditeitstekort of –overschot, wordt vermogen tijdelijk of langdurig aangetrokken of uitgezet (vnl. Schatkist). Het uitgangspunt bij het aantrekken van vermogen is dat de kasgeldlimiet optimaal benut wordt en zoveel mogelijk kort vermogen wordt aangetrokken.

Binnen de financiële functie van de gemeente is het van belang om onderscheid te maken tussen treasury- en de controlfunctie. Treasury zorgt voor de beschikbaarheid van geldmiddelen; de controlfunctie is belast met het toezicht en de bewaking van de aanwending ervan. Vanuit deze rollen is de focus bij treasury gericht op feitelijke in- en uitgaande kasstromen, terwijl de controlfunctie veelal redeneert in termen van baten en lasten. In deze paragraaf staan voornamelijk de feitelijke kas- en financieringsstromen centraal.

Ontwikkelingen

De rente op de geld- en kapitaalmarkten geven nog steeds historisch lage niveaus aan. Vanaf 2015 is de rente van 1-maandskasgeldleningen onder de 0% uitgekomen. Mede als gevolg van aanvullende ECB-maatregelen in maart 2016, voorzien marktpartijen voor 2017 geen oplopende geldmarkttarieven. De 3-maands Euribor zal naar verwachting rond de niveaus van mei 2016 blijven schommelen (-0,30%).

De in het najaar 2015 ingezette daling van de kapitaalmarktrente heeft zich in de eerste halfjaar 2016 verder voortgezet. Ten tijde van het opstellen van deze financieringsparagraaf (medio 2016) vlakt de rentecurve van 10-jarige rente op staatsleningen enigszins af. De marktverwachting is dat de kapitaalmarktrente in 2017 licht zal stijgen. Substantiële rentestijgingen worden niet verwacht, vooral omdat de inflatieverwachting (fors) achterblijft bij de ECB-doelstellingen.

Vanuit Treasury SCD vindt monitoring van de renteontwikkelingen plaats en wordt waar nodig in samenspraak met de gemeente gehandeld.

Omschrijving	Actueel ten tijde van opstelling begroting 2017	Gemiddelde verwachting grootbanken van stand over 1 jaar	Toe-/afname
Korte rente (3-maands Euribor), ca.	-0,26%	-0,33%	-0,07%
Lange rente (10-jaars IRS), ca.	0,59%	0,72%	0,13%
Spread	0,85%	1,05%	0,20%

Bij het verstrekken van langjarige financiering berekenen banken liquiditeitsopslagen bovenop de in de tabel genoemde IRS-niveaus. Voor bijvoorbeeld een 10-jaars lening bedraagt deze opslag momenteel circa 0,35% (35 basispunten).

Financieringspositie

Interne rente

Voor de interne doorberekening van de rentekosten naar de investeringen hanteert de gemeente Alblasserdam met ingang van begrotingsjaar 2017 een percentage van 2,0%. Als gevolg van de aanpassingen in de regelgeving is dit percentage lager dan in de begroting 2016. Het percentage bedroeg toen nog 4,5%.

Renteschema

Renteschema Taakveld Treasury						
Bedragen * € 1.000						
			2017	2018	2019	2020
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering		€ 909	€ 1.044	€ 1.152	€ 1.096
b.	De externe rentebaten	-/-	€ 28	€ 25	€ 21	€ 19
	Saldo rentelasten en rentebaten		€ 881	€ 1.019	€ 1.131	€ 1.077
c1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	€ 131	€ 123	€ 109	€ 18
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/-	€ -	€ -	€ -	€ -
c3.	De rentebaai van doorverstrekte leningen die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	+/+	€ -	€ -	€ -	€ -
		-/-	€ 131	€ 123	€ 109	€ 18
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		€ 750	€ 896	€ 1.022	€ 1.059
d1.	Rente over eigen vermogen		€ -	€ -	€ -	€ -
d2.	Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)		€ 13	€ 13	€ 13	€ 13
	De aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toe te rekenen rente		€ 763	€ 909	€ 1.035	€ 1.072
e.	De werkelijk aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toegerekende rente (renteomslag)	-/-	€ 966	€ 1.081	€ 1.228	€ 1.235
f.	Renteresultaat op het taakveld treasury		€ -203	€ -172	€ -193	€ -163

Financiering activa

De activa van de gemeente Alblasserdam zullen per begin 2017 naar verwachting als volgt gefinancierd zijn:

<i>Bedragen x € 1 miljoen</i>	
Omschrijving	Bedrag per 1-1-2017
Totale boekwaarde investeringen	€ 50,2
<u>Vaste financieringsmiddelen:</u>	
Reserves	€ 13,7
Voorzieningen	€ 0,4
Langlopende leningen	€ 41,5
	€ 55,6
Financieringstekort	€ 5,4

Leningenportefeuille's

Opgenomen langlopende leningen.

Onderstaande tabel geeft inzicht in het verwachte verloop van de leningportefeuille in de komende jaren:

<i>Bedragen x € 1.000</i>				
Omschrijving	2017	2018	2019	2020
Stand per 1 januari	€ 41.454	€ 44.753	€ 51.052	€ 45.851
Nieuwe leningen	€ 7.000	€ 10.000	€ 2.000	€ 4.500
Reguliere aflossingen	€ 3.701-	€ 3.701-	€ 7.201-	€ 7.201-
Vervroegde aflossingen	€ -	€ -	€ -	€ -
Rente-aanpassing	€ -	€ -	€ -	€ -
Stand per 31 december	€ 44.753	€ 51.052	€ 45.851	€ 43.150
Gemiddeld percentage per 31 december	2,38%	2,14%	2,23%	2,34%
Rentelasten boekjaar	€ 909	€ 1.044	€ 1.152	€ 1.096

Op grond van de meest actuele liquiditeitenplanning wordt voor de jaren 2017 tot en met 2020 een nieuwe langlopende (her)financiering verwacht. Gelet op de verwachte liquiditeitenontwikkeling zullen deze een zeer lange looptijd hebben.

Uitzettingen

Uitzettingen is de term die de Wet fido gebruikt voor verstrekte langlopende geldleningen en beleggingen. Voor een indeling van de gemeentelijke uitzettingen naar risicocategorie wordt verwezen naar het kopje Kredietrisico's verderop in deze paragraaf.

De gemeente Alblasserdam heeft de volgende uitzettingen:

<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Omschrijving	Bedrag	Gemiddeld percentage
<u>Verstrekte geldleningen:</u>		
Stand per 1 januari 2017	€ 3.207	3,61%
Nieuwe leningen	€ -	
Reguliere aflossingen	€ 155-	
Vervroegde aflossingen	€ -	
Rente-aanpassing (oud percentage)	€ -	
Rente-aanpassing (nieuw percentage)	€ -	
Stand per 31 december 2017	€ 3.052	3,60%
<u>Beleggingen:</u>		
Geen	€ -	
Totaal uitzettingen per 31 december 2017	€ 3.052	

Schuldpositie

De afgelopen jaren is de bewustwording rond schuldposities, juist ook van overheden, sterk toegenomen. Een schuldpositie ontstaat indien de eigen middelen van een gemeente ontoereikend zijn om bijvoorbeeld activiteiten of investeringen te bekostigen. In dat geval dient externe financiering te worden aangetrokken. Een goed zicht op de schuldpositie draagt bij aan het besef dat de aan financiering verbonden rente en aflossingen andere noodzakelijke uitgaven van de gemeente verdrücken.

De (ontwikkeling van de) schuldpositie kan vanuit meerdere invalshoeken worden benaderd.

- Eén van de meest geijkte is de debt ratio. Deze ratio wordt ontleend aan de balans, waarbij wordt gezien welk percentage van het totaal vermogen/balanstotaal met vreemd vermogen gefinancierd is. Een algemeen gebruikelijke norm voor de beoordeling van de schuldpositie is een debt ratio van maximaal 80%. Een debt ratio van hoger dan 80% geeft aan dat het bezit met zeer veel schulden is belast.
- Ook kan een verhouding worden bepaald tussen de netto schuld (balans) ten opzichte van de totale exploitatiebaten (netto schuld quote). Een netto schuld quote van kleiner dan 100% geeft een indicatie dat een gemeente de rentelasten van de schulden kan dekken uit de inkomsten. Bij een schuld quote tussen 100% en 130% is voorzichtigheid geboden (stoplicht op oranje) en een schuld quote hoger dan 130% geeft een indicatie dat de exploitatie te zwaar wordt belast met rentelasten (stoplicht op rood).
- De verwachte herfinancieringen, looptijden van leningen, rentepercentages van de leningen en de werkelijke rentelasten geven inzicht in de mate waarin de gemeente gevoelig is voor renteherzieningen.

In de navolgende tabel wordt de (ontwikkeling van) de schuldpositie van de gemeente Alblasserdam zowel in historisch perspectief als richting de toekomst in beeld gebracht. Dit beeld is gebaseerd op een prognose van de ontwikkeling van de balansposten voor de komende 4 jaar.

Tabel 5: Verloop schuldpositie 2015-2020

Bedragen x € 1.000

	Werkelijk 2015	Voorlopig 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Debt ratio						
Totale schuld (1)	€ 50.436	€ 51.395	€ 53.454	€ 59.565	€ 54.284	€ 51.968
Balanstotaal (2)	€ 65.457	€ 65.506	€ 69.266	€ 75.622	€ 70.846	€ 68.936
Debt Ratio	77%	78%	77%	79%	77%	75%
Solvabiliteit (incl. vz)	23%	22%	23%	21%	23%	25%
Nettoschuld per inwoner						
Netto schuld (3)	42.941	43.919	45.997	52.127	46.830	44.497
Aantal inwoners	€ 19.955	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
Bedrag x € 1,-	€ 2.152	€ 2.196	€ 2.300	€ 2.606	€ 2.342	€ 2.225
Schuldevolutie (4)						
Bedrag x € 1,-	€ 96-	€ 44	€ 104	€ 307	€ 265-	€ 117-
Schuldquote						
Netto Schuld	€ 42.941	€ 43.919	€ 45.997	€ 52.127	€ 46.830	€ 44.497
Exploitatiebaten (5)	€ 44.307	€ 47.689	€ 46.028	€ 42.815	€ 46.997	€ 42.440
Schuldquote %	97%	92%	100%	122%	100%	105%

(1) Som van opgenomen leningen, kortlopende schulden en overlopende passiva. Op grond van prognose balansposten 2015-2019.

(2) Op grond van prognose balansposten 2016-2020.

(3) Totale schuld minus som van uitgezette langlopende leningen (excl. verbonden partijen), kortlopende vorderingen, liquide middelen en overlopende activa. Op grond van prognose balansposten 2016-2020.

(4) Toe/afname nettoschuld per inwoner t.o.v. voorgaand jaar.

(5) Vóór mutaties reserves.

- In de periode 2016 tot en met 2020 verwachten wij een debt ratio van dat lager is dan 80%. Daarmee voldoen we aan de norm voor een gezonde schuldpositie.
- De schuldquote van de gemeente zal in 2016 naar verwachting 90% bedragen. In 2018 komt de verwachte schuldquote éénmalig fors boven de 100%, waarmee niet wordt voldaan aan de gewenste schuldquote van onder de 100%. Dit is het gevolg van de omvangrijke investeringen die in 2017 en 2018 worden. De schuldquote neemt in 2019 weer af als gevolg van verwachte vermindering van de boekwaarde van grondexploitaties.
- De restant looptijd van de leningen per 1 januari 2017 is voor € 11,2 miljoen nog tussen 1 en 5 jaar, voor € 19,1 miljoen nog tussen 5 en 10 jaar en voor € 11,2 miljoen nog langer dan 10 jaar. Deze leningen kennen geen renteherzieningen tijdens de looptijd van de leningen.
- In de tabel bij onderdeel 'leningportefeuilles' hiervoor is inzicht gegeven in de rentelasten van de opgenomen leningen en de gemiddelde rentepercentages.

Op grond van de beoordeling van deze kengetallen classificeren wij de schuldpositie van de gemeente Alblasserdam als neutraal.

Risicobeheersing

Zoals eerder benoemd vormt risicobeheersing één van de pijlers van de Wet fido. De belangrijkste risicoaspecten die verbonden zijn aan de uitvoering van de gemeentelijke treasuryfunctie betreffen rente- en kredietrisico's.

Renterisico's

Renterisico's kunnen vanuit Wet fido-optiek worden gezien op de korte en op de langere termijn.

Renterisico op korte schuld: de kasgeldlimiet

Met de kasgeldlimiet is in de Wet fido een norm gesteld voor het maximum bedrag waarop de gemeente haar financiële bedrijfsvoering met kortlopende middelen (looptijd <1 jaar) mag financieren: 8,5% van het begrotingstotaal. Voor 2017 kan de kasgeldlimiet voor de gemeente Alblasserdam als volgt worden bepaald:

Berekening kasgeldlimiet 2017:			
Begrotingstotaal	€	45,900	miljoen
Relevant percentage		8,5%	
Kasgeldlimiet	€	3,902	miljoen

De gemeente Alblasserdam verwacht in 2017 binnen de totale limietruimte te opereren. Gezien de lage (op dit moment zelfs negatieve) rente voor kasgeldleningen, wordt de kredietruimte zo optimaal mogelijk benut.

Renterisico op langlopende schuld: de renterisiconorm

De Wet fido definieert vaste schuld als opgenomen geldleningen met een rentetypische looptijd groter of gelijk aan 1 jaar. Met de renterisiconorm biedt de Wet fido een richtsnoer om renteaanpassingen van financieringen en beleggingen goed in de tijd te spreiden. Het doel van deze norm is het voorkomen van een overmatige afhankelijkheid van het renteniveau in één bepaald jaar. Om dat te bereiken mag het totaal aan renteherzieningen en aflossingen op grond van deze norm per jaar niet meer zijn dan 20% van het begrotingstotaal.

Conform voorschrift van de Wet fido wordt het renterisico in onderstaande tabel voor de komende vier jaren bepaald, terwijl de renterisiconorm alleen betrekking heeft op het totaal van de begroting van het komende jaar.

Berekening renterisiconorm		<i>(bedragen x € 1.000)</i>			
Renterisico's		2017	2018	2019	2020
Renteherzieningen	€	-	€ -	€ -	€ -
Aflossingen	€	3.701	€ 3.701	€ 7.201	€ 7.201
Renterisico	€	3.701	€ 3.701	€ 7.201	€ 7.201
Berekening renterisiconorm					
Begrotingstotaal 2017	€	45.878			
Percentage cfm. regeling		20%			
Renterisiconorm 2017	€	9.176			
Toetsing renterisico aan norm:					
Renterisico	€	3.701			
Renterisiconorm	€	9.176			
Ruimte onder de norm	€	5.475-			

Uit deze opstelling blijkt dat de gemeente Alblasserdam binnen de grenzen van de renterisiconorm opereert.

Kredietrisico's

Kredietrisicobeheersing richt zich op de kredietwaardigheid (en dus risicoprofiel) van de tegenpartijen bij financiële transacties. Kredietrisico's kunnen worden gelopen vanuit uitzettingen (verstrekte geldleningen) of uit verleende garanties.

Verstrekte geldleningen

Ingedeeld naar risicocategorie kan voor 2017 het volgende verloop worden verwacht:

Categorie	1-1-2017	31-12-2017	% verdeling per eind 2017
Gemeenten / Provincies	€ -	€ -	0,0%
Overheidsbanken	€ -	€ -	0,0%
Woningcorporaties met garantie WSW	€ -	€ -	0,0%
Woningcorporaties zonder garantie (1)	€ 2.288	€ 2.234	73,2%
Semi-overheidsinstellingen (2)	€ 808	€ 721	23,6%
Financiële instellingen (A en hoger)	€ -	€ -	0,0%
Overige toegestane instellingen volgens Treasurystatuut	€ 112	€ 97	3,2%
Niet-toegestane instellingen volgens Treasurystatuut	€ -	€ -	0,0%
Totaal	€ 3.208	€ 3.052	100,0%
(1) Betreft Woonkracht10			
(2) Betreft GR Sportpark Souburgh			

Verleende garanties

De borgstellingen kunnen als volgt worden gespecificeerd naar risicogroep:

<i>Bedragen x € 1.000</i>					
Categorie	Risiko profiel	Verwachte stand per		% verdeling per	
		1-1-2017	31-12-2017	eind 2017	
Directe borstellingen (m.b.t. lokale instellingen, verenigingen e.d.)	Middel/ hoger	€ 13.695	€ 13.291	28,5%	
Achternvangpositie in waarborgfondsen (bijv. Waarborgfonds Sociale Woningbouw)	Laag	€ 40.576	€ 33.316	71,5%	
Totaal		€ 54.271	€ 46.607	100,0%	

Kas- en saldobeleer

De inrichting van het betalingsverkeer (het beheer van het gemeentelijke rekeningstelsel, het coördineren van bevoegdheden en het verrichten van feitelijke betalingen) alsmede de saldogeregulatie wordt verzorgd vanuit Servicecentrum Drechtsteden. De gemeente was, is en blijft daarbij overigens eigenaar van de betreffende bank- en girorekeningen.

Een hulpmiddel bij de saldogeregulatie èn voor het eventueel opnemen van langjarige financiering is de meerjarige liquiditeitenplanning, welke door het SCD in nauw overleg met de gemeente is opgezet. Deze planning wordt periodiek geactualiseerd op grond van nieuwe informatie of inzichten rond bijvoorbeeld investeringen. Uit de meest recente planning blijkt dat er in 2016 geen langlopende lening aangetrokken hoeft te worden.

Schatkistbankieren

Bij het gemeentelijk saldobeleer dienen de nieuwe voorschriften rond Schatkistbankieren in acht te worden genomen. Onder deze regeling dienen gemeenten tijdelijk overtollige geldmiddelen, rekening houdend met een drempelbedrag, bij het Ministerie van Financiën te stallen. Het drempelbedrag voor de gemeente Alblasserdam voor 2016 kan als volgt worden berekend:

Berekening drempelbedrag SKB 2017:		
Begrotingstotaal	€	45,900 miljoen
Relevant percentage		0,75%
Drempelbedrag (afgerond)	€	334.000

Wanneer de gemeente het drempelbedrag overschrijdt dient het meerdere afgestort te worden in 's Rijks Schatkist. Over dit saldo wordt op dit moment geen rente vergoed.

Informatievoorziening

Minimaal twee maal per jaar vindt een overleg plaats met het Servicecentrum Drechtsteden over de voortgang en uitvoering van de treasuryzaken. Indien daartoe vanuit gemeente of vanuit SCD behoefte dan wel noodzaak wordt gevoeld vindt daarnaast ook contact op incidentele basis plaats. Voor zover relevant zullen door het SCD rapportages worden opgeleverd voor in- of extern gebruik.

5. Paragraaf bedrijfsvoering

Het gemeentebestuur en de inwoners moeten kunnen vertrouwen op een ambtelijke organisatie die efficiënt, effectief en rechtmatig opereert. Deze paragraaf geeft inzicht in de stand van zaken van en voornemens voor de bedrijfsvoering.

Veel bedrijfsvoeringonderdelen zijn sinds 1 april 2008 ondergebracht bij het Service Centrum Drechtsteden (SCD) van de Gemeenschappelijke Regeling Drechtsteden (GRD). Het SCD levert diensten op het gebied van financiën, informatisering, automatisering, documentaire informatievoorziening, communicatie, inkoop, personeel en organisatie, facilitaire en juridische zaken. Bij deze wijze van organiseren is het voeren van regie, op zodanige wijze dat de opdrachtgevers- en eigenaarsrol goed tot zijn recht komt, onmisbaar. Het versterken en de borging van het opdrachtgeverschap blijft om deze reden dan ook een aandachtspunt voor Alblasserdam. Binnen de Alblasserdamse bedrijfsvoering vragen twee zaken prominent de aandacht: de uitvoering van de Samenlevingsagenda en de organisatieontwikkeling.

Uitvoering van de Samenlevingsagenda 'Samen Doen'

De Samenlevingsagenda Samen Doen is in juni 2014 door het college opgesteld. Een belangrijk uitgangspunt van die Samenlevingsagenda is de samenwerking met allerlei (groepen van) inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners. Samen met hen worden doelstellingen verkend en maatschappelijke resultaten behaald. Het programma van het college is een integraal onderdeel van de samenlevingsagenda van Alblasserdam. Onze manier van werken in deze bestuursperiode is gebaseerd op onze passie voor Alblasserdam. De gemeentelijke begroting is en blijft gebaseerd op de beleidsvoornemens van het college. De gemeente is voor een gedeelte van de samenlevingsagenda 2014-2018 de beheerder van het budget en/of is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid.

Het uitgangspunt is dat we bij elke vraag kiezen voor een oplossing die past bij de schaal en het karakter van Alblasserdam. Dit doen wij door middel van (gewenste en benodigde) vernieuwing en creativiteit. Het is een zoek- en leerproces dat vraagt om lef en inzet van iedereen: bestuur, ambtelijke organisatie en de samenleving.

Met de behandeling van de jaarrekening 2015 in juni 2016 is het eerste volledige jaar van verantwoording van en werken met de Samenlevingsagenda voltooid. In de jaarstukken verschenen voor het eerst observaties van partners van de gemeente over de ervaringen met de werkwijze. Ook is in 2016 de tussenevaluatie van de Samenlevingsagenda uitgevoerd. Deze biedt aanknopingspunten voor verdere invulling en ontwikkeling van de manier van werken in 2017 en 2018. In 2017 wordt verder gewerkt aan de uitvoering van eerder geformuleerde doelstellingen en resultaten. Sinds medio 2016 is een omslag te zien van visie- en planvorming naar uitvoering en het behalen van maatschappelijke resultaten.

Organisatieontwikkeling

De organisatieontwikkelingsagenda 'in beweging voor Alblasserdam' is eind 2014 opgesteld. In 2015 en 2016 hebben we nieuwe stappen gezet op basis van de organisatieontwikkelingsagenda. Hiermee is een impuls gegeven aan de professionalisering en doorontwikkeling van de organisatie.

In de agenda stonden vier kernthema's centraal: (1) werken vanuit waarden; (2) proactief in beweging; (3) persoonlijke ontwikkeling; (4) processen als basis én innovatie. De kernthema's leveren een bijdrage aan de beoogde organisatieontwikkeling waarbij gestuurd wordt vanuit beweging.

In de tweede helft van 2016 gaan we krachtig verder met het realiseren van de geformuleerde doelstellingen en wordt de organisatie ontwikkelagenda voor 2017 opgesteld. Onze kernwaarden: verantwoordelijk, betrokken, verbindend en gedreven staan centraal en bepalen het functioneren in de organisatie. De kernwaarden worden in 2017 verder ondersteund door onder meer opleidingsactiviteiten, (inspiratie)bijeenkomsten en workshops. De basis voor organisatieontwikkeling blijft gelegen in het koersplan van juni 2012 'Samen verder met passie en lef'.

De ingezette lijn voor 'samen doen' wordt in 2017 verder uitgebouwd. We blijven werken aan een flexibele en professionele organisatie die vanuit een veranderende rolverdeling meer ruimte biedt aan eigen initiatief en verantwoordelijkheid van inwoners, bedrijven en instellingen. Dit vergt een andere vorm van samenwerking tussen enerzijds burgers en bedrijven en anderzijds de ambtelijke en bestuurlijke organisatie. Het vraagt om een flexibele organisatie die mee kan veranderen. In 2017 wordt verder ingezet op talentontwikkeling, opleiding van onze medewerkers en het communicatiever maken van de organisatie. We zorgen dat ons fundament op orde blijft. Waarbij we vorm geven aan duurzaam personeelsbeleid, waarin mobiliteit en vitaliteit centraal staan. Strategische personeelsplanning is en blijft een belangrijk onderdeel van het personeelsbeleid, in 2017 wordt gestart met fase twee.

Individueel keuze budget (IKB)

Per 1 januari 2017 wordt bij alle gemeenten in Nederland het Individueel keuzebudget (IKB) ingevoerd. Dit betekent een bundeling van een aantal arbeidvoorwaarden in een budget in geld voor elke medewerker. Met het IKB krijgen medewerkers meer keuzevrijheid over een inhoud van hun arbeidsvoorwaardenpakket. Medewerkers kunnen hierdoor keuzes maken die gericht aansluiten bij hun werk- en privé situatie. In de cao is afgesproken dat vier bronnen in het IKB worden opgenomen: de eindejaarsuitkering, de vakantietoelage, de werkgeversbijdrage levensloop en het bovenwettelijke deel van het vakantieverlof in de CAR-UWO (14,4 uur). Medewerkers krijgen hierbij bestedingskeuzes waaronder het kopen of laten uitbetalen van verlof, inkoop van een training of extra pensioen. Het IKB betekent een systeem waarbij medewerkers zelf bepalen op welke momenten zij hun gerealiseerde vakantiegeld en vergelijkbare vergoedingen krijgen uitgekeerd in een kalenderjaar.

Ziekteverzuim

In 2015 was het ziekteverzuimpercentage van Alblasserdam gemiddeld 3,4%. Het beleid waarbij leidinggevenden vroegtijdig (dreigende) disbalans signaleren bij medewerkers en verwijzen naar de verzuimconsultant of bedrijfsarts is effectief. Het ziekteverzuim percentage ligt, in vergelijking met gemeenten van vergelijkbare omvang, onder het landelijk gemiddelde van 4,8%. Ook de meldingsfrequentie was met 0,6% lager dan het landelijk gemiddelde van 1,1%. Alblasserdam wil onder een gemiddeld ziekteverzuimpercentage van 4% blijven. Als richtlijn wordt gebruik gemaakt van de ziekteverzuimcijfers die het A&O-fonds jaarlijks vaststelt voor van het bepalen van de gemeentelijke verzuimnorm voor gemeenten van dezelfde grootte.

Voor 2017 betekent dit voortzetting van de huidige aanpak: preventief signaleren, aandacht voor duurzame inzetbaarheid en nauwe samenwerking met de verzuimconsultant en/of de bedrijfsarts. Zo blijven we alert op (regelmatig) verzuim en langdurig (te) hoge werkdruk. Naast preventieve maatregelen en intensieve verzuimbegeleiding, worden maatregelen genomen waarbij ingezet wordt op de vitaliteit van medewerkers. In het tweede half jaar van 2016 wordt gestart met het jaar van de

vitaliteit met o.a. workshops gericht op gezondheid, stimuleren van sportactiviteiten, gezonde levensstijl en mentale veerkracht. Dit wordt in 2017 voortgezet.

Huisvesting

Het gemeentehuis is op meerdere fronten toe aan ingrijpende renovatie. Het project renovatie gemeentehuis is in 2015 gaandeweg gekoppeld aan het project Raadhuisplein. In 2015 en 2016 zijn vele ideeën opgehaald uit de samenleving, om zo tot een gezamenlijk beeld te komen van hoe het Raadhuisplein en het gemeentehuis er na de renovatie uit moet zien. Deze ideeën zijn uitgewerkt in de huisvestigingsvisie.

De visie vormt de basis voor het Programma van Eisen (PvE), waarbij ook inzicht gegeven kan worden in de kosten en baten. Naar verwachting wordt in 2017 gestart met de doelmatige renovatie van het gemeentehuis.

Regionale samenwerking

De gemeente Alblasserdam neemt zelfbewust en zelfstandig deel aan de samenwerking in de Drechtsteden. Dit doen we met als doelstelling de best georganiseerde dienstverlening, kwaliteit en prijs voor onze inwoners en ondernemers. De regionale samenwerking is ondersteunend aan de lokale visie en doelen van de gemeente Alblasserdam waarbij bestuurlijke zelfstandigheid voorop staat.

In 2017 wordt opnieuw gewerkt aan de uitvoering van het regionaal Meerjarenprogramma en de aanbevelingen van het rapport Jansen uit 2016. In de Alblasserdamse begroting van 2016 tot en met 2018 is hiervoor een financiële bijdrage gereserveerd.

Er is een regionale taakstelling die wordt uitgevoerd onder de noemer 'trap af'. Door de Drechttraad zijn verschillende voorstellen behandeld in de afgelopen periode. Alblasserdam hecht aan realistisch begroting en het tijdig invullen van de afgesproken taakstellingen 'trap af' binnen Drechtsteden en andere gemeenschappelijke regelingen. Dit is voor Alblasserdam noodzaak om onnodige bezuinigingen op eigen, lokale taken te voorkomen. In 2016 is een analyse uitgevoerd op de resultaten van de gemeenschappelijke regeling Drechtsteden waaruit blijkt dat er sprake is van 'structureel' positieve resultaten bij de GR Drechtsteden op totaalniveau. Aan het Drechtstedenbestuur is gevraagd om te kijken welke positieve resultaten structureel zijn en naar kansen en mogelijkheden om besparingen, efficiency en lagere kosten te realiseren met ingang van 2017.

Communicatie & bestuursstijl

Inwoners actief betrekken bij ontwikkelingen in het dorp, zorgen dat ze meedenken, meedoen en soms ook zelf het initiatief nemen. Dat is, in een notendop, één van de belangrijkste doelstellingen van de communicatieaanpak die we voorstaan met de Samenlevingsagenda 'Samen doen' als uitgangspunt.

De ambities van het bestuur en de organisatie op het gebied van participatie en zelfs co-creatie zijn hoog. Om die te kunnen waarmaken is de inzet van de hele organisatie nodig, ook op het gebied van communicatie. Communicatie echter is een vaardigheid waarover niet iedereen 'als vanzelf' beschikt. Daarom ook in 2017 stevig in op het ondersteunen van medewerkers in hun persoonlijke communicatie en het bewust maken van de effecten hiervan. Ook het maken van begrijpelijk beleid heeft hierbij de aandacht, zodat er (vooraf) draagvlak is voor dit beleid.

Deze aanpak resulteerde in 2016 onder meer in gedragen ontwerpen voor de herinrichting van het Lammetjeswiel en het Scheldeplein, waarbij betrokken inwoners zelf een grote rol hebben gespeeld in het ontwerpproces. Ook de centrumvisie en daaruit voortvloeiend de renovatie van het gemeentehuis tot 'huis van de gemeenschap' en het aangrenzende Raadhuisplein tot 'huiskamer' van Alblasterdam is en wordt gerealiseerd met grote inbreng van zowel inwoners als maatschappelijke partners.

Het college speelt een belangrijke rol in het naar binnen brengen van signalen van buiten en is voortdurend in verbinding met de samenleving. Via bezoeken aan bedrijven, instellingen en maatschappelijke organisaties, individuele gesprekken en het bijwonen van bijeenkomsten laat het college zich informeren over actuele ontwikkelingen en wensen. Met zijn #twaalfuurtje en #doeninhetdorp maakt burgemeester Paans op informele en laagdrempelige wijze kennis met inwoners en ondernemers uit alle geledingen van de samenleving. Ook de bedrijfsbezoeken van het voltallige college worden goed gewaardeerd.

Social media zijn niet meer weg te denken uit ons dagelijks leven; Alblasterdammers blijven niet achter en maken er volop gebruik van. Inwoners weten 'de gemeente' goed te vinden via Twitter en Facebook en deze kanalen bieden zowel college als de ambtelijke organisatie als geheel de mogelijkheid het gesprek aan te gaan met inwoners, hen snel te informeren en te reageren op hun vragen en opmerkingen. In 2017 verkennen we hoe we social en online media nog breder kunnen inzetten, bijvoorbeeld voor het ophalen van ideeën en uitwisselen van ervaringen op het gebied van duurzaamheid en afvalscheiding. Daarbij verliezen we 'digibeten' niet uit het oog: de goed gelezen wekelijkse gemeentepagina in De Klaroen blijft ook in 2017 een belangrijk informatiekanaal. Dat geldt ook voor de website. Om deze beter te laten aansluiten op het toenemende mobiele gebruik (via smartphone en tablet) maken we deze in 2017 responsive zodat hij mobiel goed leesbaar is. Ook krijgt de website een facelift.

Informatisering & automatisering

In 2015 is er groot onderhoud gepleegd aan de infrastructuur (gebruik en beheer) van de ICT binnen de Drechtsteden. In 2017 wordt gewerkt aan de introductie van een nieuw klant-, zaak- en archiefsysteem (KZA) dat het huidige Mozaiek vervangt. Dit is tegelijkertijd een kans om allerlei werkprocessen te actualiseren, zichtbaar en minder zichtbaar. Met het nieuwe KZA systeem wordt ons digitaal archief verder op orde gebracht zodat we voldoen aan de archiefwet- en regelgeving. Daarnaast kunnen we de huidige kwaliteit van onze dienstverlening en bedrijfsvoering verhogen en kunnen we sneller aan verzoeker van burgers en bedrijven voldoen.

In 2017 zetten we in samenwerking met de regiogemeenten verder in om de bijbehorende werkprocessen uniform in te richten. Daarnaast wordt het bewust worden van en het sturen op informatieveiligheid steeds belangrijker. We zetten ons in om de zorg voor informatieveiligheid bestuurlijk en organisatorisch te borgen. Correcte gegevensbescherming en het borgen van privacy is daarbij van groot belang voor het vertrouwen. Dit goed blijven doen is complex en wordt steeds complexer door onder andere (nieuwe) Europese wetgeving, de groeiende technische mogelijkheden en de decentralisaties.

Alblasterdam neemt deel aan het Periodiek Informatiebeveiligings Overleg Drechtsteden (PIO-D), waarin maandelijks in Drechtstedenverband wordt gesproken over diverse onderwerpen op het gebied van informatieveiligheid en op een zorgvuldige en efficiënte wijze implementatie en kennisdeling plaatsvindt van onder andere e-learningmodules, wachtwoordbeleid en dataclassificatie.

Juridische kwaliteitszorg

Alblasserdam ontvangt jaarlijks een redelijk constant aantal verzoeken in het kader van de Wet Openbaarheid van Bestuur. Het werkproces is hierop ingericht zodat de afhandeling van WOB verzoeken tijdig plaatsvindt. Regelmatig is er een verband te leggen met bestaande bezwaar- en klachtenprocedures. Klachten gericht aan de gemeente worden behandeld door de klachtencoördinator. Hierbij wordt steeds eerst ingezet op mediation waardoor formele procedures kunnen uitblijven. Alblasserdam neemt deel in het Juridisch Drechtsteden Overleg (JUDO) waar kennisdeling tussen gemeenten, stroomlijning en implementatie van nieuwe regelgeving wordt afgestemd. Er wordt nauw samengewerkt met het Juridisch Kenniscentrum Drechtsteden die specifieke kennis en capaciteit in huis heeft.

6. Paragraaf verbonden partijen

Inleiding

Op 21 april 2015 heeft de gemeenteraad de Nota Verbonden partijen Alblasserdam 2015 vastgesteld. De nota geeft een beschrijving van het begrip Verbonden partij en een afwegingskader voor het aangaan van een Verbonden partij. Daarnaast is er een kader en instrumentarium opgenomen voor sturing en toezicht. Dit laatste is het onderwerp van deze paragraaf. Voor de beleidsinhoud van de Verbonden partijen wordt verwezen naar de programma's in de begroting. Op basis van een risicoprofiel en -classificatie wordt aan iedere Verbonden partij een sturingspakket gekoppeld. Bij een hoger risicoprofiel worden zowel voor het college als voor de raad meer instrumenten ingezet.

Overzicht verbonden partijen

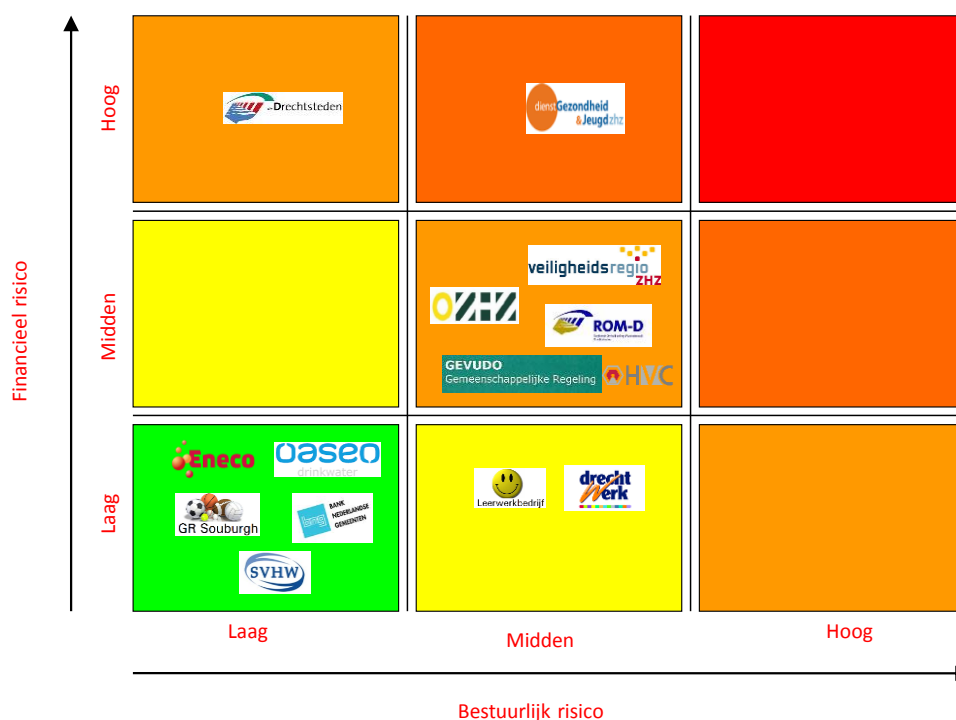
Alblasserdam neemt deel in de volgende verbonden partijen, waarbij het openbaar belang per partij is weergegeven.

Verbonden partij	Vestigingsplaats	Openbaar belang
1. Gemeenschappelijke Regeling Drechtsteden	Dordrecht	De GRD heeft tot doel draagvlak te creëren voor een evenwichtige ontwikkeling van het gebied. Hiertoe behartigt de GRD de gemeenschappelijke regionale belangen op de terreinen (a) Economie en bereikbaarheid, (b) Fysiek, (c) Sociaal, (d) Bestuurlijke ontwikkeling en grotestedenbeleid, (e) Staf- en ondersteunende diensten en de bedrijfsvoering en (f) beleidsonderzoek. Daarnaast heeft de GRD als doelstelling om zorg te dragen voor de efficiënte en effectieve heffing en invordering van belastingen en de uitvoering van de WOZ.
2. Gemeenschappelijke Regeling Drechtwerk	Dordrecht	Het openbaar lichaam behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van de sociale werkvoorziening en geeft in opdracht van de gemeenten uitvoering aan de in de wet en in deze regeling genoemde taken. Hiermee streeft de organisatie ernaar dat mensen kunnen werken naar vermogen.
3. Gemeenschappelijke Regeling Dienst Gezondheid en Jeugd (DGJZH)	Dordrecht	Het in algemene zin behartigen van belangen op het terrein van: volksgezondheid, maatschappelijke zorg en onderwijs.
4. Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid	Dordrecht	Het in algemene zin behartigen van belangen op het terrein van: regionale brandweer, centrale post ambulancevervoer, geneeskundige hulpverlening, openbare orde en veiligheid
5. Gemeenschappelijke regeling Sportpark Souburgh	Alblasserdam	Het in stand houden en exploiteren van een sportpark met alle daarbij behorende voorzieningen, zoals terreinen, gebouwen en andere accommodaties, een en ander binnen het gebied als aangegeven op de bij deze regeling behorende gewaarmerkte tekening.
6. Samenwerkingsverband Vastgoedinfo, Heffing en Waardebepaling (SVHW)	Klaaswaal	Een zo doelmatig mogelijke uitvoering van werkzaamheden met betrekking tot: de heffing en invordering van belastingen; de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken; de administratie van vastgoedgegevens; het verstrekken van vastgoedgegevens aan de deelnemers en derden.
7. GR Omgevingsdienst	Dordrecht	De Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid is getroffen ter ondersteuning van de deelnemende regiogemeenten en de Provincie Zuid-Holland bij de uitvoering van hun taken op het gebied van het omgevingsrecht in het algemeen en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht in het bijzonder, alsmede de taken op het terrein van vergunningverlening, toezicht en handhaving en op grond van de in artikel 5.1 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht genoemde wetten.

Verbonden partij	Vestigingsplaats	Openbaar belang
8. Huisvuilcentrale Alkmaar (HVC) en Gemeenschappelijke Regeling Gevudo	HVC: Alkmaar Gevudo: Dordrecht	Gevudo: In de praktijk: Het houden van 20% aandeelhouderschap van de HVC. De eigen stortplaats is in 2007 verkocht aan HVC. In beginsel had zij hetzelfde doel als HVC afvalcentrale. HVC afvalcentrale: Zorg dragen voor het op milieu hygiënisch verantwoorde wijze bewaren, bewerken en (doen) verwerken van huishoudelijk en andere categorieën van afvalstoffen met bijkomende werkzaamheden.
9. Eneco	Rotterdam	Energiebedrijf gericht op productie, handel, transport en levering van gas, elektriciteit en warmte en bijbehorende diensten.
10. Oasen	Gouda	Het (doen) exploiteren van een of meer waterleidingbedrijven en laboratoria.
11. Bank Nederlandse gemeenten	Den Haag	Uitoefening van het bedrijf van bankier ten dienste van overheden. De Bank Nederlandse Gemeenten biedt financiële diensten op maat, zoals kredietverlening, betalingsverkeer, advisering, elektronisch bankieren en beleggen.
12. Rom-D	Dordrecht	De doelstelling van de ROM-D is het versterken en uitbouwen van de regionale economie, in die zin dat een permanente toekomstige meerwaarde ontstaat en tenminste aansluiting wordt gevonden bij de landelijke ontwikkeling.
13. Stichting leerwerkbedrijf Alblasserdam	Alblasserdam	De stichting leerwerkbedrijf Alblasserdam ('SMILE') is per 1 maart 2013 opgericht en op diverse terreinen actief binnen de lokale gemeenschap. Er is gewerkt aan inzet van het gemeentelijk leerwerkbedrijf bij de uitvoering van de Participatiewet en inzet van bij de operationalisering van de drie decentralisaties.

Risicoprofiel

Voor de bepaling van het risicoprofiel per verbonden partij voor het begrotingsjaar 2017 is ambtelijk een risicoanalyse voorbereid en vervolgens besproken in het college en met de gemeenteraad. Het totaaloverzicht is te vinden in onderstaand schema:

Toelichting op de verbonden partijen met een risico-classificatie van gemiddeld en hoger:

- DG&J ZHZ heeft een hoog financieel en gemiddeld bestuurlijk risico. De DG&J ZHZ is hard op weg om beter grip te krijgen op de financiën en de mogelijkheden om bij te sturen. Het dekkingsplan biedt een sluitend perspectief tot en met 2019 en aan de uitvoering hiervan wordt gewerkt. De serviceorganisatie Jeugd, GGD, Bureau leerplicht en voortijdig schoolverlaten en de Regionale Ambulancedienst Zuid-Holland Zuid maken onderdeel uit van de DGJZHZ.
- GR Drechtsteden heeft vanwege onze substantiële financiële bijdrage en uitvoering van veel Alblasserdamse beleidsdoelstellingen een hoog financieel risico. De GR Drechtsteden bestaat uit verschillende onderdelen waaronder de serviceorganisatie Wmo en Sociale Dienst Drechtsteden.
- VR ZHZ heeft een hogere classificatie door een verminderde invloed op het beleid. De blauwe pijl geeft een mogelijke verhoging van het risicoprofiel weer veroorzaakt door besluitvorming over de opgelegde taakstelling.
- ROM-D heeft een hogere classificatie mede door de negatieve algemene reserve en een beperkte invloed door getrapte vertegenwoordiging.
- GEVUDO heeft een hogere classificatie door risico's in de bedrijfsvoering en door de gemeente ervaren gebreken in de informatievoorziening.
- OZHZ heeft een hogere classificatie als gevolg van gewenste verbeteringen in het werkproces die nog moeten worden geïmplementeerd.

Risicoclassificatie

Uit de risicoanalyse blijkt de volgende risico-classificatie:

Risico-classificatie	Verbonden partijen	Sturings- en toezichtsarrangementen
1. Laag	Eneco, Oasen, GR Souburgh, SVHW, BNG	Basis pakket
2. Laag / gemiddeld	Stichting Leerwerkbedrijf, Drechtwerk	
3. Gemiddeld	OZHZ, GR Gevudo (HVC), Rom-D, VRZHZ, GR Drechtsteden	Pluspakket
4. Gemiddeld/hog	GR DGJ	
5. Hoog		Compleetpakket

Inhoud Sturingsarrangementen

Hieronder staat de feitelijke invulling van de sturingsarrangementen beschreven, gekoppeld aan de sturende en beheersende rollen van de raad en het college.

	Kaderstellende rol (= sturen)	Controlerende rol (=beheersen)
Basis pakket	• begroting verbonden partij met ambtelijk advies bespreken in <u>college</u> • in de gemeentelijke begroting wordt jaarlijks een actuele risicoanalyse verbonden partijen opgenomen + bepaling welke pakketten gelden voor welke verbonden partijen + voor welke verbonden partijen maatwerk wordt afgesproken, dit wordt door de <u>raad</u> vastgesteld • begroting van de verbonden partij wordt voor zienswijze aan de <u>raad</u> voorgelegd • jaarlijkse bijeenkomst waarin risicoanalyses verbonden partijen worden besproken tussen <u>college</u> en <u>raad</u>	• jaarrekening verbonden partij met ambtelijk advies bespreken in <u>college</u> • in de jaarrekening wordt door het <u>college</u> verantwoording afgelegd aan de <u>raad</u> over de verbonden partijen • actieve informatieplicht: bij belangrijke tussentijdse ontwikkelingen informeert het <u>college</u> de <u>raad</u> via burap's of RIB

	Kaderstellende rol (= sturen)	Controlerende rol (=beheersen)
Plus pakket	hogere frequentie bestuurlijke en ambtelijke overleggen	- alle P&C documenten verbonden partijen (ook burap's) worden met ambtelijk advies besproken in college - in gemeentelijke burap wordt door het college verantwoording afgelegd aan de raad over de verbonden partijen met risicoclassificatie 'gemiddeld' of hoger
Compleet pakket	- nog hogere frequentie bestuurlijke en ambtelijke overleggen - er wordt een actieve dialoog tussen de raad en de verbonden partij georganiseerd door bijvoorbeeld de directie uit te nodigen in de raad	- het college informeert de raad via een RIB over de P&C documenten van de verbonden partij - zo nodig wordt de raad tussentijds geïnformeerd (ook buiten P&C documenten om)

Financiële informatie per verbonden partij

Voor de feiten en cijfers is, in gebruikt gemaakt van de cijfers voor het begrotingsjaar 2017 van de verbonden partij en de jaarrekening 2015.

	Verbonden partijen		Financieel belang €	Eigen vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Vreemd vermogen	Geraamd Financieel resultaat Alblasserdam
	Bedragen x 1000			1-1	31-12	1-1	31-12	31-12
	Gemeenschappelijke Regelingen							
1	Bureau Drechtsteden en staf		484					
1	Griffie		28					
1	Sociale Dienst Drechtsteden		10.676					
1	Service Centrum Drechtsteden		1.806					
1	Onderzoekcentrum		55					
1	Totaal GRD		13.049	10.975	6.183	52.273	85.251	0
2	GR Drechtwerk		161	1.030	2.580	12.981	39.879	0
3	GR Dienst Gezondheid & Jeugd		4.473	721	4694	10.655	29.287	0
4	GR Veiligheidsregio (incl. boxen)		1.308	6.385	6.083	49.414	68.694	0
5	GR Souburgh		306	250	82	905	1.191	0
6	SVHW		168	420	463	5.930	4.392	0
7	GR Omgevingsdienst		1.133	1.019	1.805	4.458	6.085	0
	Naamloze vennootschappen							
8	HVC afvalcentrale		0	68.309	82.032	936.905	873.881	0
9	Eneco Holding (NV)		454	5.188.000	5.350.000	4.900.000	4.551.000	443
10	Oasen (NV)		8	90.071	94.042	128.247	143.661	0
11	BNG (NV)		22	3.582.000	4.163.000	149.923.000	145.348.000	10
12	ROM-D Holding		121	3.754	3.764	4.552	4.552	0
12	ROM-KILL III CV		0	6.803	6.838	11.389	12.386	0
	Stichtingen							
13	Stichting leerwerkbedrijf Alblasserdam		0	80	150	240	231	0

7. Paragraaf grondbeleid

Algemeen

De paragraaf Grondbeleid in de Begroting 2017 geeft inzicht in de volgende zaken:

- een visie op het grondbeleid in relatie tot de te realiseren doelstellingen;
- een aanduiding van de wijze waarop het grondbeleid wordt uitgevoerd;
- een prognose van de te verwachten resultaten van de grondexploitaties en de risico's;
- de ontwikkeling van de reserve grondexploitaties.

Huidig grondbeleid

In december 2013 heeft de raad de nota Grond- en vastgoedbeleid vastgesteld en de Nota Prijsbeleid Vastgoed. In deze nota zijn de kaders voor het verder professionaliseren van de grond- en vastgoedzaken vastgelegd en wordt beschreven op welke wijze de gemeente Alblasserdam haar ruimtelijke doelstellingen wil realiseren. Kenmerkend is hierbij het begrip 'uitnodigingsplanologie'. De gemeente neemt het initiatief als procesregisseur, maar ziet niet automatisch een rol voor zichzelf met betrekking tot grondverwerving en het lopen van financiële risico's. Het uitgangspunt blijft daarom een "faciliterend grondbeleid, tenzij...". Daarbij behoudt de gemeente ruimte om ook actief grondbeleid te voeren in het geval dit noodzakelijk is om een beleidsdoel te realiseren.

Actieve grondexploitaties worden uitgevoerd conform ingezette beleidslijnen. Voor de niet in exploitatie genomen gronden zal actief een koper worden gezocht. Voor gronden die geen beleidsdoel ondersteunen, is eigendom niet noodzakelijk.

De gemeente zet in op anterieur kostenverhaal, waarbij gewerkt wordt met een voorovereenkomst. Hiermee worden kosten en te verwachten prestaties van de gemeente en initiatiefnemer transparant gemaakt. Daarnaast wordt het exploitatieplan ingezet als het niet is gelukt tot overeenstemming te komen over de te verhalen kosten voor vaststelling van het ruimtelijk besluit.

De belangrijkste financiële uitgangspunten zijn vastgelegd in de financiële verordening van de gemeente Alblasserdam en ontleend aan de verslagleggingsregels voor grondexploitaties van de commissie BBV. In de financiële verordening staat opgenomen dat aparte nota's worden opgesteld voor winst- en verliesneming in de grondexploitaties en voor weerstandsvermogen en risicomanagement.

In de nota Grond- en vastgoedbeleid is naast deze beleidsvisie ook een aantal specifieke uitgangspunten voor de grondexploitaties geformuleerd. Deze zijn:

- de grondexploitaties worden jaarlijks geactualiseerd;
- eventuele verliezen worden direct genomen en worden verwerkt in verliesvoorzieningen;
- winsten in projecten worden pas genomen bij afsluiten van de projecten;
- bij aanvang van projecten wordt grond gewaardeerd op inbrengwaarde;
- er vindt geen directe verevening plaats tussen projecten;
- de weerstandsratio dient tussen 1,0 en 1,4 te zijn;
- de verantwoordelijkheid van het grondbeleid ligt bij de portefeuillehouder financiën;
- projectwethouders zijn integraal (dus ook financieel) verantwoordelijk voor de projecten waar zij bestuurlijk opdrachtgever van zijn.

Vanwege de ontwikkelingen de afgelopen jaren die hebben geleid tot grote afboekingen bij gemeentelijke grondbedrijven én vanwege de vennootschapsbelastingplicht voor overheidsondernemingen zijn per 1-1-2016 de verslagleggingsregels voor de grondexploitaties gewijzigd.

Belangrijkste wijzigingen:

- Richttermijn voor de duur van grondexploitaties van maximaal 10 jaar.

- Kostenposten die zijn opgenomen in de grondexploitatie moeten aansluiten op de wettelijke kostenkostenverhaalsmogelijkheden zoals benoemd in de Wet ruimtelijke ordening (Wro)/ het Besluit ruimtelijke ordening (Bro).
- De rente die wordt toegerekend aan grondexploitaties moet worden gebaseerd op de werkelijke rente over het vreemd vermogen zijnde:
 - het rentepercentage van de direct aan de grondexploitatie gerelateerde financiering in het geval van projectfinanciering;
 - het gewogen gemiddelde rentepercentage van de leningenportefeuille van de gemeente, naar verhouding van het vreemd vermogen ten opzichte van het totaal vermogen, indien er geen sprake is van projectfinanciering;
 - de marktrente voor gemeenten voor aan te trekken leningen met een looptijd van 10 jaar indien de gemeente geen externe financiering heeft aangetrokken, maar wel verwacht dit te gaan doen;
 - geen rente indien de gemeente geen externe financiering heeft en ook niet de intentie heeft die aan te trekken. De disconteringsvoet moet gelijk worden gesteld aan de toegerekende rentevoet.
- Als gronden nog niet kwalificeren als bouwgrond in exploitaties, staan deze op de balans onder de materiële vaste activa (MVA) als 'strategische gronden'.

Met name de gewijzigde regelgeving omtrent het rentepercentage heeft gevolgen voor de grondexploitatieportefeuille. Dit is deze paragraaf grondbeleid nog nader toegelicht.

Grondverwerving en uitgifte

Grondverwervingen worden ook de komende jaren niet verwacht.

Gronduitgiften¹:

- Waterhoven, uitgifte voor woningbouw (2016-2020);
- Haven Zuid, uitgifte voor woningbouw, hotel, detailhandel en transferium (2019);
- Hof en Singel, uitgifte voor woningbouw (2016-2017);
- Lint Vinkenveld, uitgifte voor o.a. woningbouw en een woonwagenlocatie (2017);
- Sporthal Molenzicht, verkoop van 1 kavel (2017) aan Stichting Sporthal Molenzicht;
- Hoogendijk, verkoop 2 bedrijfskavels (2016-2017);
- Bochanenterrein, verkoop voormalige huisvesting gemeentelijke buitendienst voor woningbouw (2017);
- Dok 11 eerstelijnszorg, verkoop Esdoornlaan 2 voor uitbreiding Dok11 (2017)

Fasering woningbouw

In onderstaande tabel wordt een prognose weergegeven van de oplevering van nieuwe woningen voor de jaren 2016-2020 en verder.

¹ Uitgangspunt is dat de oplevering van woningen doorgaans ca. 1 jaar later plaatsvindt.

Programma Woningbouw Alblasserdam (incl. derden- ontwikkelingen)	Opleveringen 1e helft 2016	2017	2018	2019	2020	2021
<i>Grondexploitatieprojecten</i>						
Waterhoven	1	8	20	8	15	6
Hof en Singel	4		28			
Haven Zuid					40	
Vinkerpolderweg/kavels Lint		12				
Alblasserwerf, Havenmeesters						14
Alblasserwerf, de Noord						53
Vinkerpolderweg 2e linie (woonwagens)						
Cornelis Smitsstraat/Bochanen				28		
Parallelweg/Mavo				25	8	
Wipmolenlocatie				25		
Huis te Kinderdijk				28		
West-Kinderdijk 281				2		
Oost Kinderdijk - Hardam				7		
Merconterrein 1						PM
Merconterrein 2						PM
Merconterrein 3						PM
Totaal	5	20	48	123	63	73

* prognose grondopbrengsten grondexploitatieprojecten ca. 1 jaar eerder

* grondexploitatie Noord en Landzigt inmiddels afgesloten

De woningbouwverkoop in Alblasserdam komen weer op gang. De projecten Noord en Landzigt en Alblasserwerf, Dijkwoningen zijn inmiddels gereed. De woningen Hof en Singel fase 2 worden grotendeels dit jaar opgeleverd en de planning is dat de bouw van de laatste fase in 2017 van start zal gaan.

Voor Waterhoven zijn afspraken gemaakt met de ontwikkelaar over aanpassing van het plan aan de huidige markt (Raadsbesluit 21 april 2015). Oktober / november 2016 zal een start worden gemaakt met de start van 8 woningen in het middengebied.

Het project Mercon-Kloos is feitelijk beëindigd. In het kader van de structuurvisie wordt nagedacht over de toekomst van het terrein, waarbij woningbouw een serieuze optie is.

Ontwikkelingen grondexploitaties

De grondexploitatieportefeuille van de gemeente Alblasserdam omvat 4 grondexploitaties:

- Waterhoven;
- Haven Zuid;
- Lint Vinkerpolderweg;
- Hof en Singel.

Project Waterhoven

Korte omschrijving project:

Realiseren en opleveren van een woonwijk met 22 kavels voor particulier opdrachtgeverschap (gerealiseerd) en 89 woningen (verkocht zijn kavels voor 33 woningen, waarvan 3 aan Zondag ontwikkeling BV) met de bijbehorende infrastructuur en woonomgeving.

Wat gaan we doen?

- Levering van gronden aan de CV Klein Alblas volgens overeenkomst, addendum en nader schriftelijk vastgelegde afspraken. In oktober wordt de grond uitgegeven ten behoeve van de bouw van 8 woningen in het middengebied;
- Er wordt strak gestuurd op de cashflow van het project. De uitvoering van werkzaamheden van bouw- en woonrijpmaken volgt de uitgifte van de kavels;

- Onderhoud aan nog niet opgeleverde plandelen en nazorg ten aanzien van de openbare ruimte rondom de opgeleverde woningbouw.

Project Haven Zuid

Korte omschrijving project:

Stimuleren van economische ontwikkeling door het realiseren van een transferium met hotel-, horeca- en woonfaciliteiten en een attractie in de vorm van het Royal House of Holland.

Haven Zuid wordt een toeristisch knooppunt voor de regio: een uitgangspunt voor dagtrips naar Kinderdijk, Dordrecht en Biesbosch. Hiervoor wordt een nieuwe aanlegsteiger gebouwd, wordt de bouw van een tweede steiger in Kinderdijk gestimuleerd en wordt nieuwe infrastructuur ter ontsluiting van het haventerrein gerealiseerd. Tevens wordt samen met de regio marketing en promotie op touw gezet.

Na beëindiging van de samenwerking met de ontwikkelaar is de gemeente een proces gestart om de ambities en doelstellingen herijken. Een nieuwe ambitiestelling wordt verwacht in 2017.

Project Hof en Singel

Korte omschrijving project:

Het realiseren van een woningbouwproject (totaal 83 woningen) op de locatie van de voormalige LTS en het oude zwembad, in samenwerking met Herkon B.V.

De volgende acties zijn ingezet en worden de komende periode voortgezet:

- Oplevering van de woningen en openbare ruimte in Fase 3 (contractfase 2) eind 2016, begin 2017.
- Het afgeven van een omgevingsvergunning voor 28 woningen in fase 4 (contractfase 1D). Om te voldoen aan de gewijzigde marktvraag is het aantal woningen gewijzigd van 21 naar maximaal 28. Aangegeven is medewerking te willen verlenen door het voeren van een uitgebreide omgevingsvergunningsprocedure conform de Wabo omdat het plan niet voldoet aan het geldende bestemmingsplan. De gemeente raad zal in dit kader een verklaring van geen bedenkingen moeten afgeven. Start bouw in 2017.
- Begeleiden van de uitvoering van het plan, onder andere door het goedkeuren van bestekken voor de openbare ruimte en additioneel toezicht.

Project Lint Vinkenvolderweg

Korte omschrijving project:

Het realiseren van 12 woningen aan de Vinkenvolderweg.

De volgende acties zijn ingezet en worden de komende periode voortgezet:

- Er wordt op dit moment met de ontwikkelaar overlegd over de mogelijkheid dat zij een belangrijk gedeelte van het bouw en woonrijp maken uitvoert i.p.v. de gemeente. Dat betekent dat de verkoopprijs van de grond daalt maar ook de door de gemeente te maken kosten. De netto opbrengst moet hierbij gelijk blijven. Deze optie kan voor beide partijen tijdswinst opleveren. De gemeente kan de grond eerder verkopen en beschikken over de netto opbrengst. De ontwikkelaar kan sneller aanbesteden en uitvoeren omdat zij niet gebonden is aan een aanbestedingsbeleid. Daarnaast kan zij direct afspraken maken met het waterschap zonder tussenkomst van de gemeente, wat ook tijdswinst oplevert.
- Er is een bodemonderzoek uitgevoerd, waarbij asbest is aangetroffen. Voor de sanering worden offertes aangevraagd. Deze moet nog dit jaar plaats vinden.

Verwachte resultaten grondexploitaties

Begroting 2016

De in de 'Actualisatie grondexploitaties 2016' opgenomen resultaten vormen de basis voor de cijfers die worden gepresenteerd op het product grondexploitaties en het verwachte verloop van de algemene reserve grondexploitaties. De ingeschatte risico's en het benodigde weerstandsvermogen zijn ook ontleend aan dezelfde basisdocumenten.

Deze grondexploitaties zijn getoetst aan de gewijzigde BBV regelgeving. Dat heeft in ieder geval geleid tot een nieuw te hanteren rentepercentage voor de berekening van de kapitaallasten (dit was 3,5% en wordt nu 1,8%) en een gewijzigde disconteringsvoet (was 3,5% en wordt 2%). Daarnaast zijn uit de grondexploitaties de posten verwijderd die niet aansloten op de kostensoortenlijst van de Wro.

Resultaten actualisatie grondexploitaties 2016 vs resultaten na doorvoeren gewijzigde BBV regels					
Grondexploitatie totaal	NCW per 1-1-2016	NCW na rentewijziging	Resultaat na verwijderen kostenposten	Resultaat na wijziging BBV	Verschil
Actief winstgevend	1.785.000	2.229.000	2.737.000	2.737.000	952.000
Actief verliesgevend	-741.000	-661.000	-661.000	-661.000	80.000
Totaal	1.044.000	1.568.000	2.076.000	2.076.000	1.032.000

Als gevolg van het aanpassen van de rente en het verwijderen van posten uit de grondexploitaties die niet 'Wro-proof' zijn, verbetert het resultaat van de grondexploitatieportefeuille met € 1,1 mln.

Naast het in beeld brengen van de effecten van de gewijzigde BBV wordt ook een 'doorkijk' gegeven naar effecten van de ontwikkelingen op de projectresultaten en de ontwikkeling van de reserve grondexploitaties.

In de actualisatie van de grondexploitaties 2017 (voorjaar 2017) zal deze doorkijk verder worden uitgewerkt bij de Actualisatie grondexploitaties 2017 en de eventuele wijzigingen definitief worden verwerkt in de begroting.

Resultaten actualisatie grondexploitaties 2016 vs resultaten na doorvoeren gewijzigde BBV regels					
Grondexploitatie totaal	Resultaat na wijziging BBV	Resultaat na wijziging fasering	Resultaat na wijziging prijs	Resultaat stand Begroting	Verschil
Actief winstgevend	2.737.000	2.730.000	2.632.000	2.632.000	-105.000
Actief verliesgevend	-661.000	-661.000	-721.000	-721.000	-60.000
Totaal	2.076.000	2.069.000	1.911.000	1.911.000	-165.000

Wijzigingen in de grondexploitaties die niet gerelateerd zijn aan de BBV wijzigingen, leiden tot een verslechtering van de grondexploitaties met € 165.000.

Belangrijkste oorzaken:

- Vertraging in de uitgifte;
- Bijstellen budget plankosten.

Grondexploitaties zijn de financiële weergave van projecten met een tijdsduur van meerdere jaren. Per jaar kan dan ook in beeld worden gebracht wat de inkomsten en uitgaven zijn. De onderstaande tabel is de weergave van het verloop van kosten en opbrengsten op de actieve grondexploitaties met de totale opbrengsten en kosten, de stand van inkomsten en uitgaven tot nu toe (boekwaarde 31-12-2015) en de nog te realiseren bedragen (totaal en gefaseerd over de jaren). Bij de huidige planning zijn de nu actieve grondexploitaties per 1-1-2021 beëindigd.

Grondexploitatie totaal	Nog te realiseren	2016	2017	2018	2019	2020	2021
INVESTERINGEN							
1. Verwerving	583.000	91.000	186.000	74.000	166.000	65.000	-
2. Civiele techniek	3.289.000	634.000	1.112.000	371.000	881.000	215.000	77.000
3. Plankosten intern en extern	968.000	402.000	209.000	127.000	129.000	65.000	35.000
4. Overige kosten	2.000	2.000	-	-	-	-	-
5. Faseringskosten	711.585	176.843	159.927	145.652	186.027	43.375	240-
TOTAAL INVESTERINGEN	5.553.585	1.305.843	1.666.927	717.652	1.362.027	388.375	111.760
OPBRENGSTEN							
6. Grondopbrengsten	16.375.000	3.787.000	2.969.000	1.546.000	6.334.000	1.740.000	-
7. Bijdragen	414.000	359.000	-	-	55.000	-	-
TOTAAL OPBRENGSTEN	16.789.000	4.145.000	2.969.000	1.546.000	6.388.000	1.740.000	-
SALDO	11.235.415-	2.839.157-	1.302.073-	828.348-	5.025.973-	1.351.625-	111.760
KASSTROOM		6.149.000	4.847.000	4.019.000	1.007.000-	2.359.000-	2.247.000-
NCW per 01-01-2016	1.911.000-	voordelig					

Uit de tabel blijkt dat voor 2016 een positieve kasstroom wordt verwacht.

Risico's

In het kader van de 2e Burap 2016 zijn de risico's van de projecten opnieuw beoordeeld. Ten opzichte van de 'Actualisatie Grondexploitaties 2016' heeft dit niet geleid tot grote wijzigingen. Vertraging in de grondopbrengsten blijft het voornaamste risico. Dit risico is gekwantificeerd (Risico = Kans x Gevolg).

De risico's worden niet verwerkt in de grondexploitaties zelf, maar worden apart geraamd. Voor de actieve verliesgevende grondexploitaties worden de risico's afgedekt middels de algemene reserve grondexploitaties. Voor de winstgevende projecten uit het positieve resultaat mits het risicobedrag het positieve resultaat niet overschrijdt.

In onderstaande tabel wordt de ontwikkeling van de gekwantificeerde risico's weergegeven ten opzichte van de "Actualisatie grondexploitaties 2016".

Grond-exploitatie	Risico's 1-1-2016	Mutaties begroting	Risico's 1-7-2016	niet afgedekt uit resultaat
Actief winstgevend	832.000	6.000	838.000	-
Actief verliesgevend	317.000	0	317.000	317.000
Totaal Risico's	1.149.000	6.000	1.155.000	317.000

Financiële positie grondexploitaties

De totale exploitatieresultaten zijn van invloed op de financiële positie van de gemeente. De gemeente Alblasserdam kent de navolgende reserves en voorzieningen die verband houden met de ingeschatte resultaten van de grondexploitaties:

Algemene reserve grondexploitatie

Deze reserve is bedoeld als algemene buffer voor het opvangen van mogelijke tekorten binnen de verschillende grondexploitaties en ter dekking van de risico's van de verliesgevende grondexploitaties.

De stand van de reserve grondexploitaties per 31-12-2015 bedraagt € 1.257.000.

Bij de actualisatie 2016 werd in 2016 toevoeging aan de reserve verwacht vanuit de afsluiting van een grondexploitatie. Door de vertragingen in de uitgifte wordt dit pas verwacht in 2017. Wel wordt op dit moment een tussentijdse winstneming verwacht van € 421.000 vanwege een 'negatieve' boekwaarde. Tot slot wordt als gevolg van de verslechtering van een negatieve grondexploitatie een extra onttrekking verwacht van € 60.000 om de voorziening op peil te brengen.

De stand van de reserve grondexploitaties per 31-12-2016 bedraagt daarmee € 1.618.000

Voorziening verliesgevende grondexploitaties

Deze voorziening dient voor het opvangen van tekorten die zijn ontstaan bij een grondexploitatie. In het kader van de BBV-voorschriften is het noodzakelijk een voorziening te treffen op het moment dat een verlies wordt berekend.

Voorziening afgesloten complexen

Naar verwachting zullen in 2016 geen voorzieningen meer benodigd zijn voor afgesloten complexen.

Weerstandscapaciteit

Het gemeentelijk grondbeleid is een terrein waarbij enerzijds de gewenste gemeentelijke koers richtinggevend is maar anderzijds de externe omstandigheden ook van invloed kunnen zijn op het gewenste resultaat. De vastgoedmarkt, waar het grootste deel van de exploitaties sterk door wordt beïnvloed, is een moeilijk voorspelbaar en beheersbaar terrein. Zeker op de bedrijvenmarkt maar ook op de woningmarkt zijn economische schommelingen direct van invloed op de prijs maar vooral op de afzetsnelheid. Al met al betekent dit dat bij de realisatie van de gewenste projecten een zeker risico ontstaat. De gevolgen van de wijzigingen in de risico's in de geactualiseerde grondexploitaties en de gevolgen daarvan voor het weerstandsvermogen worden toegelicht in de paragraaf weerstandsvermogen.

In de in november 2013 door de raad vastgestelde Nota Grond en Vastgoedbeleid wordt een norm voor de weerstandsratio gehanteerd (verhouding tussen risico's van de projecten met een verwacht verlies, de risico's op afgesloten projecten en de Algemene reserve grondexploitaties van minimaal 1 en maximaal 1,4. In gevallen dat de ratio zich buiten deze bandbreedte begeeft, wordt bij de jaarrekening een voorstel gedaan voor verrekening tussen de reserve grondexploitaties en de algemene reserve.

De verwachte cijfers per 31-12-2016 zijn als volgt:

Algemene reserve grondexploitaties (weerstandscapaciteit)	€ 1.618.000
Risico's projecten te dekken uit weerstandscapaciteit	€ 317.000
Ratio weerstandsvermogen grondexploitaties	5,1

Hiermee wordt aan de binnen de gemeente gehanteerde beleidsnorm voldaan.

Conclusie

Binnen de totale grondexploitatie gaan aanzienlijke bedragen om. Voor zover er sprake is van risico's, zijn deze afgedekt via een voorziening, samenwerkingsovereenkomst of beschikbaar weerstandsvermogen. Binnen de totale grondexploitatie is nog steeds sprake van een toekomstig positieve verdien capaciteit, maar deze staat onder druk door achterblijvende inkomsten uit grondverkoop. Voor de gevolgen van de wijzigingen binnen de grondexploitaties voor de financiële positie van de gemeente Alblasserdam verwijzen we naar paragraaf Weerstandscapaciteit.

Bijlagen

Bijlage 1 Indicatoren Samenlevingsagenda en verplichte indicatoren BBV

Indicatoren Samenlevingsagenda 'Samen doen'

Indicator	Bron	Nul-meting	Jaarrekening 2015
Programma Samenleven in Alblasserdam			
<i>Maatschappelijke ondersteuning</i>			
% inwoners met weinig kracht	Monitor Sociaal (OCD)	4% (2013)	Volgende meting in 2017
% inwoners dat mantelzorgt	Monitor Sociaal (OCD)	29% (2013) Drechtsteden: 26% (2013)	22% (2015); volgende meting in 2017 Drechtsteden: 26% (2015)
% inwoners met onvoldoende contacten	Monitor Sociaal (OCD)	5% (2013)	Volgende meting in 2017
% inwoners dat vrijwilligerswerk doet	Monitor Sociaal (OCD)	43% (2013)	41% (2015); volgende meting in 2017
<i>Jeugd</i>			
% jongeren dat sociale steun ervaart van vrienden en/of familie	Jeugdgezondheidsmonitor (Dienst Gezondheid & Jeugd)	-	Wordt gemeten in het schooljaar 2015-2016; beschikbaar voorjaar 2017
% jongeren dat goede ouder/kind-relatie ervaart thuis	Jeugdgezondheidsmonitor (Dienst Gezondheid & Jeugd)	-	Wordt gemeten in het schooljaar 2014-2015; beschikbaar voorjaar 2016
% 13-jarigen dat eigen gezondheid als (heel) goed ervaart	Jeugdgezondheidsmonitor schooljaar 2013/2014 (Dienst Gezondheid & Jeugd)	90% (schooljaar 2013/2014)	In april cijfer schooljaar 2014/2015 beschikbaar
% kinderen tot 18 jaar dat gebruikmaakt van jeugdhulp	CBS	7,3% (eerste halfjaar 2015)	Tweede halfjaar 2015 komt voorjaar 2016 beschikbaar
<i>Participatiewet</i>			
% groep 3-ers (=mensen met lage verdien capaciteit) dat werkzaam is in Alblasserdam	afdeling RMO	nmb	RMO (of SDD); is onderdeel van de monitor 3D
<i>Onderwijs/arbeidsmarkt</i>			
Werkgelegenheidsontwikkeling Alblasserdam, Nederland en andere regio's	Werkgelegenheidsontwikkeling Alblasserdam, Nederland en andere regio's	Bedrijvenregister Drechtsteden (OCD)	7.225 werkzame personen (1.1.2014)
Instroom gediplomeerde schoolverlaters / vanuit uitkering bij regionale bedrijven	Instroom gediplomeerde schoolverlaters / vanuit uitkering bij regionale bedrijven	Zie opmerking	nmb
Aantal jongeren die MBO-techniek opleiding volgen woonachtig in Alblasserdam	Aantal jongeren die MBO-techniek opleiding volgen woonachtig in Alblasserdam	DUO	194 (schooljaar 2013/2014)
Programma Actief in Alblasserdam			
<i>Ondernemersklimaat</i>			
Rapportcijfer voor ondernemersklimaat	Ondernemerspanel (OCD)	nmb (of uitkomst 2010: 7,1)	nmb
Tevredenheid ondernemers dienstverlening gemeente	Ondernemerspanel (OCD)	nmb (of uitkomst 2010: 6,9)	nmb

Indicator	Bron	Nul-meting	Jaarrekening 2015
<i>Toerisme</i>			
Aantal hotelovernachtingen, camperovernachtingen en passanten in jachthavens	Zie opmerking	n nb	n nb
Ontwikkeling werkgelegenheid in toeristisch/recreatieve sector Alblasserdam vs. Nederland	LISA	470 banen (1.1.2014) Drechtsteden: 4.150 banen Nederland: 502.390 banen	Cijfer per 1.1.2015 nog niet beschikbaar
Gebruik en tevredenheid Lammetjeswiel	Omnibus (OCD)	bekend: 88% bezocht: 42% (erg) tevreden: 56% (2015)	Volgende meting in 2017
<i>Binnensport</i>			
% van de bevolking dat sport	Omnibus (OCD)	57% (2012)	51% (2015; niet significant); volgende meting in 2017
% deelname vrijwilligerswerk bij sportvereniging	Monitor Sociaal (OCD)	11% (2013)	11% (2015); volgende meting in 2017
% lidmaatschap organisatie of vereniging	Monitor Sociaal (OCD)	80% (2013)	84% (2015; niet significant); volgende meting in 2017
% ervaren gezondheid	Omnibus (OCD)	79% (2013)	74% (2015); volgende meting in 2017
Programma (Be)Leef in Alblasserdam			
<i>Centrumontwikkeling</i>			
Beleving van het centrum	OCD	n nb	n nb
Oordeel ondernemers over de openbare ruimte	Ondernemerspanel (OCD)	n nb (of uitkomst 2010: 6,8)	In Dordrecht loopt nu pilot met een ondernemerspanel
Schaalscore fysieke voorzieningen	Veiligheidsmonitor (CBS)	6,4 (2013)	6,4 (2015)
Tevredenheid van inwoners over de processtappen tijdens visievorming (via bewonerspanel)	Bewonerspanel (OCD)	n nb	Indicator moet nog samen met de gemeente Alblasserdam worden uitgewerkt
<i>Duurzaamheid</i>			
Gezondheid, hernieuwbare energie, energiegebruik, water, financiële weerbaarheid	Gemeentelijke Duurzaamheidsindex (GDI)	GDI 2.0: 4,7 (2015) drie dimensies: - Mens en Maatschappij: 5,8 - Milieu, Natuur en Grondstoffenkringloop: 4,0 - Economie: 4,8	2016 nog niet beschikbaar
<i>Luchtkwaliteit</i>			
Gegevens Meetpunt	DCMR	Fijn stof (PM ₁₀): 28,7 ug/m ³ (2014) Dagen > 50 ug/m ³ : 26 (2014) Stikstofdioxide (NO ₂) : 37,9 ug/m ³ (2014)	Volgende meting nog niet beschikbaar

Indicator	Bron	Nul-meting	Jaarrekening 2015
Ervaren luchtkwaliteit door bewoners (% ernstige geurhinder thuis 19 jaar en ouder)	Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen (Dienst Gezondheid & Jeugd)	5% (2012)	Volgende meting nog niet beschikbaar
<i>Leefomgeving</i>			
Meting beeldkwaliteit volgens CROW normen, percentage minimaal niveau B	CROW	Meting Alblasserdam 2014: - Verharding: 70% - Groen: 88% - Meubilair: 95% - Verzorging: 80%	Meting Alblasserdam 2015: - Verharding: 71% - Groen: 90% - Meubilair: 99% - Verzorging: 85%
<i>Veiligheid</i>			
Rapportcijfer veiligheid	Veiligheidsmonitor	7,3 (2012)	7,3 (2015)
% inwoners dat zich wel eens onveilig voelt in eigen buurt	Veiligheidsmonitor	13,8% (2012)	16,1% (2015)
Sociale overlast (% veel overlast)	Veiligheidsmonitor	9,2% (2012)	13,4% (2015)
Programma Besturen in Alblasserdam			
<i>Bestuur/communicatie</i>			
% oordeel en vertrouwen in het gemeentebestuur	Monitor communicatie en bestuur (OCD)	rapportcijfer: 6,5 (2013) % onvoldoende: 15% (2013)	6,8 (2015; stijging) 15% (2015)
Score oordeel bewoners over betrokkenheid bij (uitvoering van) gemeentelijke plannen	Monitor communicatie en bestuur (OCD)	5,9 (2013)	5,7 (2015)
Score oordeel bewoners over ruimte voor initiatieven en ideeën	Monitor communicatie en bestuur (OCD)	6,3 (2015)	Volgende meting in 2017
<i>Dienstverlening</i>			
Minimaal 80% van alle vragen aan de gemeente worden in een keer beantwoord	Dienstverlening Drechtsteden interne meting	n.n.b.	Vanaf 2016 metingen via Dienstverlening Drechtsteden
Effectmeting Dienstverlening Drechtsteden	Dienstverlening Drechtsteden interne meting	n.n.b.	Vanaf 2016 metingen via Dienstverlening Drechtsteden
Programma Solide financieel beleid			
<i>Woonlasten</i>			
Vergelijking totaal woonlasten Alblasserdam met landelijk gemiddelde; het bedrag dat een meerpersoonshuishouden in een woning met gemiddelde waarde betaalt aan ozb, rioolheffing en reinigingsheffing, na aftrek van een eventuele heffingskorting.	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (Coelo)	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden in een woning (2014) Alblasserdam: € 777 (= 10,4% boven landelijk gemiddelde) Nederland: € 704 gemiddeld (laagste € 514; hoogste € 1.183)	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden in een woning (2015) Alblasserdam: € 780 (= 8,9% boven landelijk gemiddelde) Nederland: € 716 gemiddeld (laagste € 520; hoogste € 1.198)

Verplichte indicatoren BBV

Nr	Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron	Periode	Waarde Alblasserdam	Waarde gemeenten < 25.000 inwoners
1	0. Bestuur en ondersteuning	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	2016	0,07	-
2	0. Bestuur en ondersteuning	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	2016	0,07	-
3	0. Bestuur en ondersteuning	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	Eigen begroting	B2017	188,5	-
4	0. Bestuur en ondersteuning	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	Eigen begroting	B2017	4,4% € 267.000	-
5	0. Bestuur en ondersteuning	Overhead	% van totale lasten	Eigen begroting	B2017	8,8%	-
6	1. Veiligheid	Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren (12-17 jaar)	Bureau Halt	2014	149,4	107,2
7	1. Veiligheid	Harde kern jongeren	Aantal per 10.000 inwoners	KLPD	2014	-	-
8	1. Veiligheid	Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	2015	3,1	0,8
9	1. Veiligheid	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	2015	3,6	3,1
10	1. Veiligheid	Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	2015	3,3	3,0
11	1. Veiligheid	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	2015	7,6	4,6
12	2. Verkeer en vervoer	Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	%	VeiligheidNL	2014	7	7
13	2. Verkeer en vervoer	Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	%	VeiligheidNL	2014	9	10
14	3. Economie	Functiemenging	%	LISA	2015	49,1	47,0
15	3. Economie	Bruto Gemeentelijk Product	Verhouding tussen verwacht en gemeten product	Atlas voor Gemeenten	2013	144	103
16	3. Economie	Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	LISA	2015	70,5	133,7

Nr	Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron	Periode	Waarde Alblasserdam	Waarde gemeenten < 25.000 inwoners
17	4. Onderwijs	Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO	2014	2	3
18	4. Onderwijs	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO	2014	44	39
19	4. Onderwijs	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	DUO	2012	3	2,4
20	5. Sport, cultuur en recreatie	Niet sporters	%	RIVM	2014	57,0	49,8
21	6. Sociaal domein	Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	LISA	2015	651,8	602,3
22	6. Sociaal domein	Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	2012	1,22	1,59
23	6. Sociaal domein	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	2012	3,17	2,62
24	6. Sociaal domein	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	CBS	2015	67,1	66,5
25	6. Sociaal domein	Achterstandsl leerlingen	% 4 t/m 12 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	2012	13,26	8,23
26	6. Sociaal domein	Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	2012	-	-
27	6. Sociaal domein	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	CBS	2015	258,1	209
28	6. Sociaal domein	Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	CBS	2015	58,1	185
29	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS	2015	9,9	9,3
30	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS	2015	0,9	1,0
31	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS	2015	-	0,5

Nr	Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron	Periode	Waarde Alblasserdam	Waarde gemeenten < 25.000 inwoners
32	6. Sociaal domein	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	GMSD	2015	330	465
33	7. Volksgezondheid en Milieu	Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	CBS	2014	237	171
34	7. Volksgezondheid en Milieu	Hernieuwbare elektriciteit	%	RWS	2014	0,2	?
35	8. Vhrosv	Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	CBS	2016	194	232
36	8. Vhrosv	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	Basisregistratie adressen en gebouwen	2013	1,4	6,3
37	8. Vhrosv	Demografische druk	%	CBS	2016	64,6	59,1
38	8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	COELO	2016	725	677
39	8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	COELO	2016	782	770

Bijlage 2 Investeringsplan 2017-2020

Investeringsplan	Verwacht restant- krediet 2016	Krediet 2017	Meerjaren investerings- plan 2018- 2020	Totaal investering	Dekking
<i>Rioleringsplan 2016 en eerder</i>					
Kerkstraat en Oude Lijnbaan	280.000			280.000	Kapitaallasten gedekt door tarieven
Woonw agenstandplaatsen	315.000			315.000	Kapitaallasten gedekt door tarieven
<i>Rioleringsplan 2017</i>					
Riolering Blokw eer Noord		B 1.500.000		1.500.000	Kapitaallasten gedekt door tarieven
Zeilmakersstraat		B 500.000		500.000	Kapitaallasten gedekt door tarieven
<i>Rioleringsplan 2018 - 2020</i>			1.664.000	1.664.000	Kapitaallasten gedekt door tarieven
Totaal Riolering	595.000	2.000.000	1.664.000	4.259.000	
<i>Investeringsplan reiniging 2016 en eerder</i>					
Woonw agenstandplaatsen	22.000			22.000	Kapitaallasten gedekt door tarieven
Totaal Reiniging	22.000	-	-	22.000	
<i>Overige investeringen 2016 en eerder</i>					
Netto realisatie standplaatsen w oonw agens	338.000			338.000	Kapitaallasten in overige exploitatie
Netto realisatie openbaar gebied w oonw agens	801.000			801.000	Eenmalige dekking
<i>Investeringsplan 2017</i>					
Extra uitvoeringskrediet Scheldeplein		B 508.000		508.000	Kapitaallasten in overige exploitatie
Extra uitvoeringskrediet Lammetjesw iel		B 165.000		165.000	Kapitaallasten in overige exploitatie
Uitvoeringskrediet Visie Centrumhart		B 8.300.000		8.300.000	Kapitaallasten in overige exploitatie
<i>Investeringsplan 2018-2020</i>					
PM				PM	
Totaal overige investeringen	1.139.000	8.973.000	-	10.112.000	
Subtotaal investeringen exclusief beheerplannen openbare ruimte en kapitaalgoederen	1.756.000	10.973.000	1.664.000	14.393.000	
Openbare ruimte - activeren en afschrijven					
<i>Onderhoudsplan 2016 en eerder</i>					
Kerkstraat en Oude Lijnbaan	490.000			490.000	Kapitaallasten in overige exploitatie
Aanpassing Kerkstraat en Oude Lijnbaan		57.000-		57.000-	Kapitaallasten in overige exploitatie
Vervangen bruggen		117.000		117.000	Kapitaallasten in overige exploitatie
Lammetjesw iel		200.000		200.000	Kapitaallasten in overige exploitatie
Scheldeplein		313.000		313.000	Kapitaallasten in overige exploitatie
Investering w aterberging (netto)		38.000		38.000	Kapitaallasten in overige exploitatie
Verbetering voetgangersoversteekplaatsen (netto)		65.000		65.000	Kapitaallasten in overige exploitatie
<i>Onderhoudsplan 2017</i>					
Reconstructie Blokw eer Noord		B 2.180.000		2.180.000	Kapitaallasten in overige exploitatie
Zeilmakersstraat		B 406.000		406.000	Kapitaallasten in overige exploitatie
Edisonw eg vervangen deklaag		A 160.000		160.000	Kapitaallasten in overige exploitatie
Oude Toren vervangen deklaag		A 120.000		120.000	Kapitaallasten in overige exploitatie
Verbetering groei omstandigheden Eiken Randw eg		A 120.000		120.000	Kapitaallasten in overige exploitatie
Vervangen bruggen		A 122.000		122.000	Kapitaallasten in overige exploitatie
Vervangen lichtmasten, armaturen		A 118.000		118.000	Kapitaallasten in overige exploitatie
Vervanging speelplaatsen		A 70.000		70.000	Kapitaallasten in overige exploitatie
Plantagew eg herbestraten gedeelte Sportlaan		A 61.000		61.000	Kapitaallasten in overige exploitatie
<i>Onderhoudsplan 2018-2020</i>		B	3.167.000	3.167.000	Kapitaallasten in overige exploitatie
Subtotaal openbare ruimte - activeren en afschrijven	490.000	4.033.000	3.167.000	7.690.000	
Openbare ruimte - tlv voorziening onderhoud					
<i>Onderhoudsplan 2017-2020</i>					
Baggeren 2017		A 113.000		113.000	Voorziening openbare ruimte
Baggeren 2018-2020			324.000	324.000	Voorziening openbare ruimte
Subtotaal openbare ruimte - tlv voorziening onderhoud	-	113.000	324.000	437.000	
Openbare ruimte - tlv exploitatie					
<i>Onderhoudsplan 2017-2020</i>					
Taakveld Openbaar Groen 2017		A 254.000		254.000	Overige exploitatie
Taakveld Openbaar Groen 2018-2020			762.000	762.000	Overige exploitatie
Taakveld Wegen 2017		A 60.000		60.000	Overige exploitatie
Taakveld Wegen 2018-2020			180.000	180.000	Overige exploitatie
Subtotaal openbare ruimte - tlv exploitatie	-	314.000	942.000	1.256.000	
Onderhoud uit meerjarenonderhoudsplan gebouwen					
<i>Onderhoudsplan 2017</i>		A 32.000		32.000	Voorziening onderhoud kapitaalgoederen
<i>Onderhoudsplan 2018-2020</i>			85.000	85.000	Voorziening onderhoud kapitaalgoederen
Subtotaal gebouwen - tlv voorziening	-	32.000	85.000	117.000	
Totaal openbare ruimte en gebouwen	490.000	4.492.000	4.518.000	9.500.000	
Totaal	2.246.000	15.465.000	6.182.000	23.893.000	

Planning uitgaven

	2017	2018	2019	2020	Totaal 2017-2020
Investeringsplan 2016 en eerder					
Kerkstraat en Oude Lijnbaan	280.000				280.000
Woonw agenlocatie	158.000	157.000			315.000
Investeringsplan 2017					
Riolering Blokweer Noord	800.000	700.000			1.500.000
Zellmakersstraat	500.000				500.000
Investeringsplan 2018 - 2020		125.000	789.000	750.000	1.664.000
Totaal Riolering	1.738.000	982.000	789.000	750.000	4.259.000
Investeringsplan 2016 en eerder					
Woonw agenstandplaatsen	11.000	11.000			22.000
Totaal Reiniging	11.000	11.000	-	-	22.000
Overige investeringen 2016 en eerder					
Realisatie w oonw agenstandplaatsen	188.000	150.000			338.000
Realisatie w oonw agenstandplaatsen	445.000	356.000			801.000
Investeringsplan 2017					
Extra uitvoeringskrediet Scheldeplein	508.000				508.000
	165.000				165.000
Uitvoeringskrediet Visie Centrumhart	2.075.000	6.225.000			8.300.000
Investeringsplan 2017-2019					
PM		PM	PM	PM	PM
Totaal overige investeringen	3.381.000	6.731.000	-	-	10.112.000
Subtotaal investeringen exclusief beheerplannen openbare ruimte en kapitaalgoederen	5.130.000	7.724.000	789.000	750.000	14.393.000
Openbare ruimte - activeren en afschrijven					
Onderhoudsplan 2016 en eerder					
Kerkstraat en Oude Lijnbaan	490.000				490.000
Aanpassing Kerkstraat en Oude Lijnbaan	57.000				57.000
Vervangen bruggen	117.000				117.000
Lammetjeswiel	200.000				200.000
Scheldeplein	313.000				313.000
Netto investering w aterberging	38.000				38.000
Verbetering voetgangersoversteekplaatsen (netto)	65.000				65.000
Onderhoudsplan 2017					
Reconstructie Blokweer Noord	714.000	733.000	733.000		2.180.000
Zellmakersstraat	406.000				406.000
Edisonweg vervangen deklaag	160.000				160.000
Oude Toren vervangen deklaag	120.000				120.000
Verbetering groei omstandigheden Eiken Randweg	120.000				120.000
Vervangen bruggen	122.000				122.000
Vervangen lichtmasten, armaturen	118.000				118.000
Vervanging speelplaatsen	70.000				70.000
Plantageweg herbestraten gedeelte Sportlaan	61.000				61.000
Onderhoudsplan 2018-2020		909.000	1.123.000	1.135.000	3.167.000
Subtotaal openbare ruimte - activeren en afschrijven	3.057.000	1.642.000	1.856.000	1.135.000	7.690.000
Openbare ruimte - tlv voorziening onderhoud					
Onderhoudsplan 2017-2020					
Baggeren 2017	113.000				113.000
Baggeren 2018-2020		108.000	108.000	108.000	324.000
Subtotaal openbare ruimte - tlv voorziening onderhoud	113.000	108.000	108.000	108.000	437.000
Openbare ruimte - tlv exploitatie					
Onderhoudsplan 2017-2020					
Taakveld Openbaar Groen 2017	254.000				254.000
Taakveld Openbaar Groen 2018-2020		254.000	254.000	254.000	762.000
Taakveld Wegen 2017	60.000				60.000
Taakveld Wegen 2018-2020		60.000	60.000	60.000	180.000
Subtotaal openbare ruimte - tlv exploitatie	314.000	314.000	314.000	314.000	1.256.000
Onderhoud uit meerjarenonderhoudsplan gebouwen					
Onderhoudsplan 2017	32.000				32.000
Onderhoudsplan 2018-2020		68.000	-	17.000	85.000
Subtotaal gebouwen - tlv voorziening	32.000	68.000	-	17.000	117.000
Totaal openbare ruimte en gebouwen	3.516.000	2.132.000	2.278.000	1.574.000	9.500.000
Totaal	8.646.000	9.856.000	3.067.000	2.324.000	23.893.000

Bijlage 3 Staat van reserves en voorzieningen

Staat van reserves en voorzieningen 2017		MUTATIES 2017					MUTATIES 2018					MUTATIES 2019					MUTATIES 2020				
Omschrijving	Stand	VERMEERDERINGEN		VERMINDERINGEN		Stand	VERMEERDERINGEN		VERMINDERINGEN		Stand	VERMEERDERINGEN		VERMINDERINGEN		Stand	VERMEERDERINGEN		VERMINDERINGEN		Stand
		Interne	Externe	Interne	Externe		Interne	Externe	Interne	Externe		Interne	Externe	Interne	Externe		Interne	Externe			
	31-12-2016	Rente	Overig			31-12-2017	Rente	Overig			31-12-2018	Rente	Overig			31-12-2019	Rente	Overig			31-12-2020
Cluster 1 Algemene reserves																					
Algemene reserve	6.245.000				6.000	6.239.000				9.000	6.230.000				16.000	6.214.000				16.000	6.198.000
Jaarresultaat 2017-2020	0		5.000			5.000		3.000			8.000		89.000			97.000		3.000			100.000
Taakmutaties algemene uitkering	58.000				6.000	52.000				5.000	47.000					47.000					47.000
Reserve samenlevingsagenda	0					0					0					0					0
Innovatiereserve	-177.000		500.000		142.000	181.000					181.000					181.000					181.000
	6.126.000	0	505.000	0	154.000	6.477.000	0	3.000	0	14.000	6.466.000	0	89.000	0	16.000	6.539.000	0	3.000	0	16.000	6.526.000
Cluster 2 Reserves grondexploitatie																					
Algemene reserve grondexploitatie	1.618.000		997.000		0	2.615.000					2.615.000					2.615.000					2.615.000
	1.618.000	0	997.000	0	0	2.615.000	0	0	0	0	2.615.000	0	0	0	0	2.615.000	0	0	0	0	2.615.000
Cluster 3 Egalisatiereserves																					
Reserve riolering	1.275.000		281.000			1.556.000		224.000			1.780.000		194.000			1.974.000		173.000			2.147.000
Egalisatiereserve afvalstoffenheffing	0		0			0		0			0		0			0		0			0
Afkoopsommen onderhoud van graven	417.000		54.000			471.000		55.000			526.000		67.000			593.000		68.000			661.000
	1.692.000	0	335.000	0	0	2.027.000	0	279.000	0	0	2.306.000	0	261.000	0	0	2.567.000	0	241.000	0	0	2.808.000
Cluster 4 Reserves instandhouding kapitaalgoederen																					
Reserve kapitaalgoederen	3.800.000					3.800.000					3.800.000					3.800.000					3.800.000
	3.800.000	0	0	0	0	3.800.000	0	0	0	0	3.800.000	0	0	0	0	3.800.000	0	0	0	0	3.800.000
Cluster 5 Bestemmingsreserves																					
Bestemmingsreserve subsidiebijdrage Bibliotheek	249.000				112.000	137.000				112.000	25.000				24.000	1.000					1.000
Bestemmingsreserve veiligheid	5.000					5.000					5.000					5.000					5.000
Bestemmingsreserve Jeugd	52.000					52.000				5.000	47.000				5.000	42.000			5.000		37.000
Nieuw bouw zwembad 2014	69.000				33.000	36.000				38.000	-2.000					-2.000					-2.000
Bestemmingsreserve jumelage	5.000					5.000					5.000					5.000					5.000
Bestemmingsreserve Liquidatie TOON	61.000					61.000					61.000					61.000					61.000
Bestemmingsreserve kunst in de openbare ruimte	42.000					42.000					42.000					42.000					42.000
Bestemmingsreserve duurzaamheid	9.000					9.000					9.000					9.000					9.000
	492.000	0	0	0	145.000	347.000	0	0	0	155.000	192.000	0	0	0	29.000	163.000	0	0	0	5.000	158.000
Totaal reserves	13.728.000	0	1.837.000	0	299.000	15.266.000	0	282.000	0	169.000	15.379.000	0	350.000	0	45.000	15.684.000	0	244.000	0	21.000	15.907.000
Cluster 6 Voorzieningen ter afdekking risico's/verliezen																					
Voorziening afronding complexen	52.000					52.000					52.000					52.000					52.000
Voorziening wethouders pensioenen	26.000					26.000					26.000					26.000					26.000
	78.000	0	0	0	0	78.000	0	0	0	0	78.000	0	0	0	0	78.000	0	0	0	0	78.000
Cluster 7 Voorzieningen op basis van beheerplannen																					
Voorziening openbare ruimte	200.000		108.000		113.000	195.000		108.000		108.000	195.000		108.000		108.000	195.000		108.000		108.000	195.000
Voorziening onderhoud kapitaalgoederen	105.000		200.000		32.000	273.000		200.000		68.000	405.000		200.000		0	605.000		200.000		17.000	788.000
	305.000	0	308.000	0	145.000	468.000	0	308.000	0	176.000	600.000	0	308.000	0	108.000	800.000	0	308.000	0	125.000	983.000
Totaal voorzieningen	383.000	0	308.000	0	145.000	546.000	0	308.000	0	176.000	678.000	0	308.000	0	108.000	878.000	0	308.000	0	125.000	1.061.000

Bijlage 4 Overzicht budgetten voor ambities Samenlevingsagenda 'Samen doen'

Budgetten Samenlevingsagenda 'Samen doen'	Budget	2017	2018	2019	2020
Regisseursfunctie Sociaal Domein	PPN2015	80.000	80.000	80.000	80.000
Bestuursstijl/- communicatie	PPN2015	70.000	70.000	70.000	70.000
Algemeen budget organisatieontwikkeling o.a. opleiding	PPN2015 / PPN2017	25.000	25.000	-	-
Versterking sturing als netwerkorganisatie/procesoptimalisatie	PPN2015 / B2015 / PPN2017	20.000	-	-	-
Centrumontwikkeling	PPN2015	50.000	50.000	50.000	50.000
(Regionale) economie	PPN2015	35.000	35.000	35.000	35.000
Duurzaamheid en Milieu	PPN2015 / B2015 / PPN2017	80.000	80.000	71.200	73.100
Actie plan Luchtkwaliteit	B2015	-	-	-	-
Cofinanciering Waterdriehoek	B2015	8.000	8.000	8.000	8.000
Subsidie SWA	B2015	8.000	8.000	8.000	8.000
Reserve Samenlevingsagenda		-	-	-	-
Pomp Lammetjeswiel	PPN2016	13.000	13.000	13.000	13.000
Berging Sporthal	PPN2016	9.500	9.000	9.000	8.500
Combinatiefunctionarissen		-	-	-	-
Landelijke Stimuleringsprogramma Gezond in de Stad	PPN2016 / PPN2017	20.000	-	-	-
Implementatie Arbeidsmarktbeleid	PPN2016 / PPN2017	25.000	25.000	-	-
Werkbudget Cultuur	PPN2016 / PPN2017	10.000	10.000	-	-
Fietsverbinding Papendrecht	PPN2016	12.000	26.000	26.000	26.000
Uitbreiding jongerenwerk	PPN2016	24.000	24.000	24.000	24.000
SWEK	Raad 24-11-2015	19.200	19.200	19.200	19.200
Subsidie SWA op basis van koersplan	college 15-12-2015	20.000	20.000	20.000	20.000
Vorbereidingskrediet woonwageng standplaatsen	Raad 29-3-2016	20.000	19.600	19.200	18.800
Krediet Lammetjeswiel	1e burap 2015 / college 19-4-2016/ Begroting 2017	9.100	17.100	16.900	16.600
Formatie ruimtelijke ontwikkeling	college 29-3-2016 / 1e burap 2016 / PPN 2017	171.000	171.000	171.000	171.000
Vervolg deelname stichting Deal	PPN2017	45.000	45.000	45.000	45.000
Uitvoering Visie Centrumhart	PPN2017	-	-	278.700	275.300
Verplaatsing Woonwagencentrum Staalindustrieweg	PPN2017	-	-	61.400	60.700
Vorbereidingskrediet Scheldeplein	PPN2017	4.500	4.400	4.300	4.200
Uitvoeringskrediet Scheldeplein	PPN2017/ Begroting 2017	-	25.400	25.100	24.800
Nieuwbouw combinatie De Boeg/ Loopplank	Begroting 2017	-	-	110.000	109.000
Molen Souburgh	Begroting 2017	-	-	18.000	17.800
Vroegschoolse educatie	Begroting 2017	20.000	20.000	20.000	20.000
Verlaging woonlasten	Begroting 2017	43.000	43.000	43.000	43.000
Exploitatie huis- en tuinkamers	Begroting 2017	-	27.000	52.000	52.000
Verbinding cameratoezicht	Begroting 2017	25.000	10.000	10.000	10.000
Ruimte voor de samenlevingsagenda (incidenteel)	Begroting 2017	80.000	320.000	-	-
Totaal budgetten Samenlevingsagenda 'Samen doen'		946.300	1.204.700	1.308.000	1.303.000

Bijlage 5 Overzicht taakvelden

* € 1000		2017		2018		2019		2020	
Taakveld	Taakveld Omschrijving	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten
0.1	Bestuur	1.503	-	1.478	-	1.470	-	1.467	-
0.10	Mutaties reserves	1.832	299	241	131	261	45	241	21
0.2	Burgerzaken	821	245	811	245	791	245	791	245
0.3	Beheer overige gebouw en en gronden	297	253	299	264	302	266	301	267
0.4	Overhead	3.909	-	3.804	-	3.825	-	3.818	-
0.5	Treasury	12	710	12	680	12	700	12	670
0.61	OZB woningen	120	2.118	120	2.118	120	2.118	120	2.118
0.62	OZB niet-woningen	126	2.244	126	2.244	126	2.244	126	2.244
0.64	Belastingen overig	-	722	-	722	-	722	-	722
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-	24.724	-	24.778	-	24.661	-	24.681
0.8	Overige baten en lasten	75	-	195	-	-270	-	-257	-
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	1.426	-	1.322	-	1.321	-	1.321	-
1.2	Openbare orde en veiligheid	205	18	190	18	190	18	190	18
2.1	Verkeer en vervoer	1.720	91	1.974	91	2.119	91	2.199	91
2.3	Recreatieve havens	7	2	7	4	7	4	7	4
2.4	Economische havens en waterwegen	6	-	7	-	7	-	7	-
2.5	Openbaar vervoer	55	-	55	-	55	-	55	-
3.1	Economische ontwikkeling	106	-	107	-	107	-	106	-
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	18	16	18	16	18	16	18	16
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	106	32	106	32	106	32	105	32
3.4	Economische promotie	-	32	-	32	-	32	-	32
4.1	Openbaar basisonderwijs	-	-	-	-	-	-	-	-
4.2	Onderwijshuisvesting	1.118	12	1.114	12	1.212	12	1.204	12
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	608	80	613	80	613	80	613	80
5.1	Sportbeleid en activering	448	245	454	245	457	245	457	245
5.2	Sportaccommodaties	1.268	733	1.086	195	1.063	180	1.061	180
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	794	272	797	271	777	271	773	271
5.5	Cultureel erfgoed	61	-	61	-	79	-	78	-
5.6	Media	489	-	489	-	489	-	377	-
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.820	-	1.867	-	1.891	-	1.884	-
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	1.801	-	1.787	-	1.787	-	1.786	-
6.2	Wijkteams	792	-	792	-	792	-	792	-
6.3	Inkomensregelingen	5.210	3.665	4.975	3.665	4.975	3.665	4.975	3.665
6.4	Begeleide participatie	1.635	66	1.635	66	1.635	66	1.635	66
6.5	Arbeidsparticipatie	710	-	633	-	559	-	487	-
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	357	-	357	-	357	-	357	-
6.71	Maatwerkdiensverlening 18+	3.187	-	3.145	-	3.117	-	3.104	-
6.72	Maatwerkdiensverlening 18-	3.646	-	3.775	-	3.791	-	3.835	-
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	159	-	159	-	159	-	159	-
7.1	Volksgezondheid	808	-	788	-	788	-	788	-
7.2	Riolering	1.149	1.753	1.207	1.753	1.237	1.753	1.258	1.753
7.3	Afval	2.128	2.664	2.114	2.669	2.112	2.669	2.112	2.669
7.4	Milieubeheer	576	-	577	-	568	-	569	-
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	427	509	426	509	415	509	413	509
8.1	Ruimtelijke ordening	441	-	441	-	441	-	440	-
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	3.334	4.332	1.905	1.905	6.388	6.388	1.933	1.933
8.3	Wonen en bouwen	1.014	492	989	317	989	317	964	142
	Totaal	46.322	46.327	43.057	43.060	47.258	47.347	42.681	42.684
	Saldo	5		3		89		3	

Bijlage 6 Nieuwe systematiek beheer openbare ruimte: typen activa en levensduren

Taakveld / Type actief	Levensduur	Vervangingswaarde totaal in €	Aantal	Eenheden	Gemiddelde vervangingswaarde per eenheid in €	Toelichting / opmerkingen (bij vervangingswaarde < € 25.000 per eenheid)
------------------------	------------	-------------------------------	--------	----------	---	--

Verkeer wegen en water

Fundering wegen, fietspaden, voetpaden	60	14.350.828	782.539	m2	18	activering per wijk of straat
Elementen-verharding wegen, fietspaden, voetpaden	30	17.536.682	545.111	m2	32	
Asfaltverharding wegen, fietspaden, voetpaden	15	4.051.491	237.428	m2	17	
Openbare verlichting	30	2.520.000	3.600	stuks	700	
VRI's	20	260.000	2	stuks	130.000	
Fast Ferry	30	110.000	1	stuks	110.000	
Beschoeiingen	30	1.875.000	25.000	m1	75	activering per watergang of wijk
Damwanden	60	960.000	960	m1	1.000	
Brug beton en composiet	60	4.200.000	33	stuks	127.273	
Brug hout → wordt composiet	60	1.327.500	59	stuks	22.500	activering per wijk of straat
Duiker	60	1.235.500	104	stuks	11.880	

Parkeren

Fundering parkeren	60	1.432.559	95.371	m2	15	activering per wijk of straat
Elementen-verharding parkeren	30	3.289.306	88.914	m2	37	
Asfalverharding parkeren	15	111.255	6.457	m2	17	

Openbaar groen en openlucht recreatie

Gemetselde muren en trappen	40	129.000	562	m1	230	zeer beperkt aantal muren / trappen
Waterbakken met fontein	30	150.000	3	stuks	50.000	
Speeltuinen / -plaatsen	15	1.633.724	90	stuks	18.152	meerdere speeltuinen per wijk en/of per jaar
Bomen	60	2.967.630	6.382	stuks	465	activering per wijk of straat

Sportaccomodaties

Kunstgrasveld	15	82.300	1	stuks	82.300	
---------------	----	--------	---	-------	--------	--

Crisisbeheersing en brandweer

Brandbluspomp	25	100.000	4	stuks	25.000	
---------------	----	---------	---	-------	--------	--

Totaal vervangingswaarde (activeren en afschrijven)	58.322.774
--	-------------------

Taakveld / Type actief	Levensduur / exploitatie (< € 25.000)	Vervangings-waarde totaal in €	Aantal	Eenheden	Gemiddelde vervangings-waarde per eenheid in €	Toelichting / opmerkingen (bij vervangings-waarde < € 25.000 per eenheid)
------------------------	---------------------------------------	--------------------------------	--------	----------	--	---

Verkeer wegen en water

Elektrakasten	exploitatie	7.000	10	stuks	700	
Fietsenrekken	exploitatie	20.000	20	stuks	1.000	
Markering en belijning	exploitatie	146.325	9.755	m2	15	
Paaltjes en bolders	exploitatie	200.000	4.000	stuks	50	
ANWB bewegwijzering	exploitatie	62.500	25	stuks	2.500	
Plattegronden	exploitatie	16.000	16	stuks	1.000	
Straatnaamborden	exploitatie	11.500	230	stuks	50	
Vangrail en geluidsscherm	exploitatie	75.000	277	m1	271	
Verkeersborden	exploitatie	200.000	2.500	stuks	80	
Verkeerstellers	exploitatie	17.500	5	stuks	3.500	
DRIS Paneel	exploitatie	180.000	24	stuks	7.500	
Halteplaatsen en Abri's	exploitatie	100.000	20	stuks	5.000	
Talud Steenstorting	exploitatie	150.000	3.000	m2	50	
Hoogtebouten	exploitatie	6.000	80	stuks	75	

Openbaar groen en openlucht recreatie

banken	exploitatie	137.000	283	stuks	484	
bodembedekkers	exploitatie	937.392	38.561	m1	24	
bosplantsoen	exploitatie	634.977	69.463	m2	9	
gras	exploitatie	394.695	394.695	m2	1	
hagen	exploitatie	107.107	4.863	m2	22	
hekwerken	exploitatie	184.548	3.445	m1	54	
hondenpoepbakken	exploitatie	19.404	198	stuks	98	
onverharde paden	exploitatie	56.508	10.371	m1	5	
rozen	exploitatie	168.381	6.273	m2	27	
sierheesters	exploitatie	2.743.440	39.192	m2	70	
vaste planten	exploitatie	26.168	1.021	m2	26	
houten vlonders	exploitatie	100.000	20	stuks	5.000	

Totaal vervangingswaarde (jaarlijks exploitatiebudget)	6.701.445
---	------------------

baggeren	voorziening	1.618.652	231.236	m2	7	
-----------------	-------------	------------------	---------	----	---	--